Biblioteca Regională

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 19 (54) • 1 octombrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Din sumar:

IUBIRE de Haralamb Zincă * S-A MUTAT O STEA de Fănuș Neagu * MOTIVE NOI ÎNTR-UN COVOR OLTENESC de Ilie Purcaru * CĂLĂTORII ÎN COSMOS de prof. univ. Aurel Pîrvu * PAGINA ELEVILOR

DAN DEȘLIU

Avînt

De ce n-ar fi Pămîntul o stea a tuturor,
un parc al fericirii, prin Cosmos călător,
cu pajiștile-n floare și porțile deschise,
cu bolți împovărate de roade și de vise,
cu bănci odihnitoare sub ramuri de măslin,
cu zboruri de columbe în spațiul senin,
mărgăritar albastru, etern scînteietor,
de ce n-ar fi Pămîntul o stea a tuturor?

Pe cine-l doare moartea ucigătoarei spade,
și-n locul ciocîrliei visează canonade?
Mînușa cui — pe gheară — se-ntinde să adune
rubinele din cuiburi de sînge și tăciune?
Zbătîndu-se să dreagă vechi lanțuri sfărîmate,
ce temniceri îți cîntă Osana, Libertate,
și-n calea ta înalță din leșuri — baricade,
cînd noi săpăm mormîntul ucigătoarei spade?

Cum tot ce-i viu se-ndreaptă de-a pururea spre soare,
Pămîntu-ntreg privește spre ziua viitoare:
spre fabrica în care stăpînii-s muncitorii,
spre satul cu-nfrățite ogoare și podgorii,
spre pașnica rachetă care-a vestit și Luna
că noi ajungem primii la țintă, totdeauna,
că e cu noi puterea mulțimii de popoare,
că tot ce-i viu se-ndreaptă de-a pururea spre soare!

27.IX.1960.

●

NICULAE STOIAN

Nava păcii

Motonavei „Baltika"

Atlanticul îl străbătu o navă
Tovarășă de țărm cu „Aurora", —
Același steag i-mpurpurează prora
Încununat de-a lui Octombrie slavă.

Ea duse-n larguri visul tuturora,
Nu dorul după-a Hiroșimei lavă.
Liniștitoare, limpede și gravă
Să sune într-al păcii ornic ora!

Americă, înlănțuită parcă
De-un milenar îngheț mai greu ca plumbul,
Ți-a ancorat la țărm a păcii arcă

E timpul, da, ca în sfîrșit hulubul
Să-și afle loc la porțile cetății
Pe umerii Statuii Libertății!

19.IX.1960

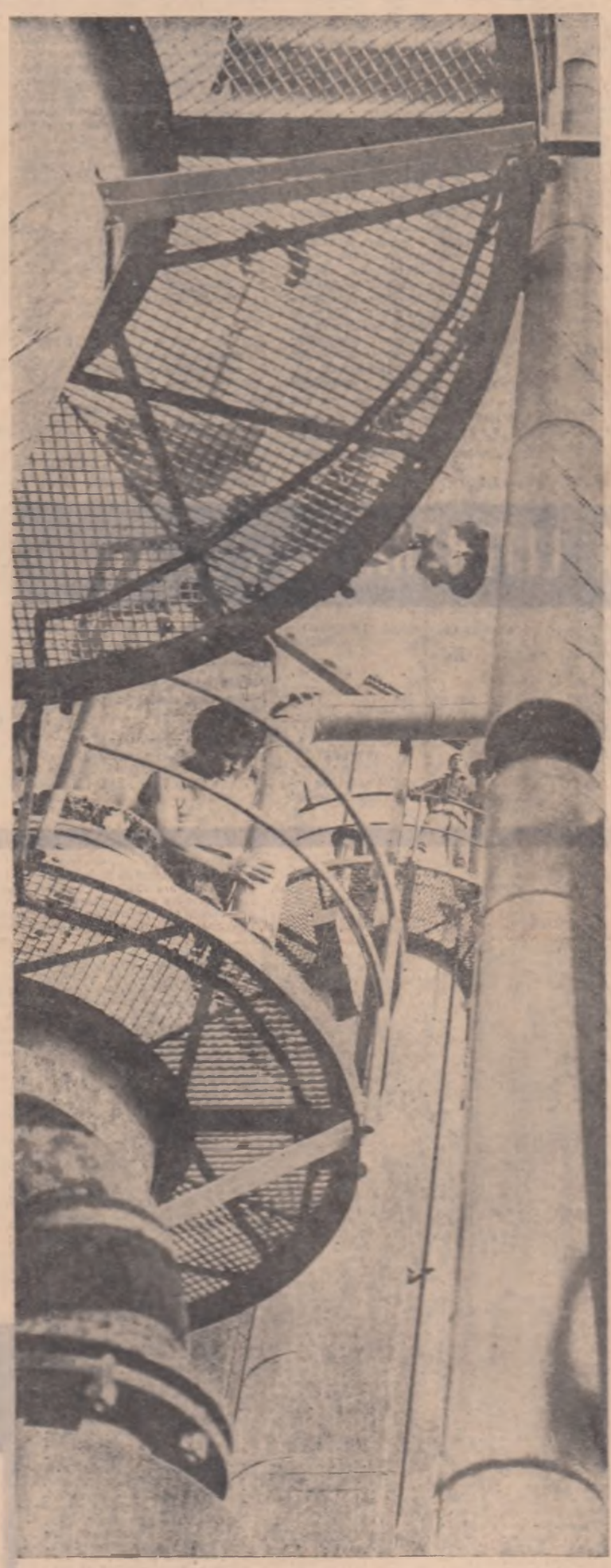

„CONSTRUCȚIILE SOCIALISMULUI" Foto: Aurel Mihailopol

Au început să vorbească popoarele

de DEMOSTENE BOTEZ

Acum 16 ani, cînd se mai auzea bubuitul tunului care din toamna anului 1939 asurzise lumea sub impresia directă și vizionară vie a nenorocirii unui măcel ce durase 5 ani, patru mari puteri, în frunte cu U.R.S.S. au formulat propunerile unei noi Organizații a Națiunilor Unite. 50 de țări și-au pus semnătura pe Charta ei, în iunie 1945.

De atunci au trecut ani. Litera și conținutul Chartei s-au uitat de unele țări semnatare, dar lumea n-a uitat și are încă viu și spectrul războiului și manevrele acelor țări uituce, pentru a-l reînvia.

Nu mult după cel de-al doilea război, țările imperialiste au început: războiul rece în contra U.R.S.S. și a țărilor socialiste, coalizîndu-se sub influența și conducerea clasei exploatatoare și a clicilor militare, organizînd armate comune și înarmîndu-se pînă-n dinți.

În inventarul acestor armate au intrat arme noi și teribile: bomba atomică, bomba H.

Au crezut că dețin cheia dominației lumii.

Dar geniul sovietic a depășit rapid capitalismul și în acest domeniu. Deși a demonstrat cu prisosință că deține superioritatea pe tărîmul rachetelor intercontinentale și cosmice, U.R.S.S. a promovat în continuare, cu toată tăria, principiul dezarmării generale și totale.

Pentru orice om cu rațiune, pretențiile de dominare a lumii nutrite de oamenii de afaceri occidentali s-au spulberat. Ei însă, orbiți de tentația acrului și jafului, sînt singurii care n-o înțeleg.

De la începutul activității Organizației Națiunilor Unite și pînă astăzi, U.R.S.S. secondată de țările socialiste, nu au obosit să ia și să propună, necontenit înțelegerea între popoare și mijloace practice realiste pentru stabilirea unei păci durabile.

Astăzi este limpede că singura soluție este coexistența pașnică și dezarmarea generală și totală. Aceasta este necesitatea vitală a epocii noastre, care să asigure tuturor popoarelor cea mai mare prosperitate și lumii un progres necunoscut încă, cu limite și sigurață.

Astăzi, aceste două deziderate, — formulă a fericirii oamenilor, — reprezintă voința unanimă a popoarelor, a sute de milioane de oameni de pretutindeni.

Propunerea în acest sens a fost făcută de U.R.S.S. prin glasul tov. Hrușciov, încă acum un an, și adoptată cu unanimitate de Adunarea Generală a O.N.U.

Dar chiar țări care au votat-o, nu au făcut altceva în aceste 365 de zile ale anului, decît să o saboteze, să-i schimbe sensul, singurul exact: nimicirea totală a tuturor armelor și desființarea armatelor sub un control internațional eficace.

Astăzi, tot din inițiativa și la cererea U.R.S.S., problema dezarmării este readusă în fața Adunării Generale și, în clipa aceasta, face discuție în sesiunea a 15-a.

În dorința de a se rezolva cu acest prilej problemele legate de dezarmare, fără a mai fi nevoie de întîrzieri, tot Uniunea Sovietică a propus ca țările membre să fie reprezentate la cel mai înalt nivel, prin șefii de state sau de guverne. Opinia publică mondială a primit cu multă bucurie această idee.

Dacă cea de-a 15-a sesiune a Adunării Generale O.N.U. are a dezbate problema dezarmării generale și totale, problemă ce interesează vital toate popoarele lumii și constituie cea mai importantă problemă a zilelor noastre, cea mai elementară logică impune ca ea să fie discutată și rezolvată, nemijlocit, de către reprezentanții cei mai autorizați, de înșiși conducătorii popoarelor.

Cercurile militariste și marile trusturi și fabricanții de arme însă, care înghit numai de la contribuabilii americani 41,5 miliarde de dolari pe an, tocmai această rezolvare nu o doresc.

Dar au început să vorbească popoarele.

Și ele vor ști să impună dezarmarea generală și totală. În țările socialiste, unde poporul este acel care conduce, el a vorbit de față, de-a dreptul.

În ședința Marei Adunări Naționale din 30—31 august 1960 poporul nostru a vorbit prin glasul fiului său iubit, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, prin toți deputații care au luat cuvîntul, poporul a votat aprobarea Raportului și Hotărîrea cu tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej să conducă delegația Republicii Populare Romîne. Poporul și-a spus cuvîntul și în alte țări decît cele socialiste, atunci cînd au desemnat în delegații, pe conducătorii statelor respective.

Dar și popoarele ținute încă sub dominația clasei exploatatoare au început să vorbească. Opinia publică din acele țări, care nu-i altceva decît expresia voinței poporului, este alături de popoarele iubitoare de pace care luptă pentru dezarmare. Manifestații masive de stradă, marșuri, mitinguri, presă, dovedesc că există un divorț total, o nepotrivire completă între voința popoarelor și conducătorii acelor țări care stăruie în a pregăti un nou război nimicitor.

O imagine din cuvîntarea tovarășului Hrușciov exprimă universal și plastic această situație. E noapte, dar oricît s-ar prelungi ea, zorii vor veni cu siguranță. Și vor veni!

Manifestările isterice ale cercurilor militariste, care trimit avioane de spionaj în ajunul întîlnirii la nivel înalt ce urma să aibă loc la Paris, manevrele organizate de generalii de la N.A.T.O. în Gibraltar, în chiar ziua deschiderii sesiunii în care se discută dezarmarea generală și totală, limitarea zonei de circulație a delegaților popoarelor care luptă pentru pace, și alte gesturi pe cît de provocatoare pe atît de ridicole, dovedesc nivelul scăzut al managerilor războiului rece, obturitatea vederilor, deruta, dezorientarea. În locul unei inițiative care să intereseze opinia publică ce stă cu ochii ațintiți asupra sediului O.N.U. — gesturi și apucături nesănătoase, puerile, ieftine, care nu pot ascunde nici incapacitatea acelor cercuri, nici neputința lor.

Dezbaterile care au loc la O.N.U. nu sînt secrete. Pe calea undelor, glasul apărătorilor păcii face înconjurul lumii ca un semnal al unui nou satelit luminos, purtător al celui mai nobil și mai uman mesaj. El se face auzit cuvînt cu cuvînt de toate cele trei miliarde de oameni. Și toate aceste miliarde de ființe, mai puțin cărăriștii morții, furnizorii de arme și clica generalilor cu epoleți tîrîți de galoane, doresc pacea și dezarmarea generală și totală.

Atunci cînd mai gîlgîie încă pe cîmpurile de bătaie sînge omenesc și morții erau calzi încă, cercurile conducătoare ale Americii, ale Angliei, ale Franței, sub presiunea popoarelor lor, au semnat preambulul Cartei Națiunilor Unite în care și-au luat angajamentul „să ferească generațiile viitoare de flagelul războiului care, de două ori de-a lungul unei vieți de om, a provocat omenirii suferințe nespuse" și în acest scop: „să fie toleranți, să trăiască în pace unii cu alții într-un spirit de bună vecinătate, să-și unească toate forțele pentru a menține pacea și securitatea internațională".

Acesta e cuvîntul de-atunci al popoarelor. Ele, popoarele, nu și l-au schimbat!

Ce negustori meschini de arginți s-au ridicat să-l nesocotească?!

Poporul romîn e mîndru să susție, în forul suprem al omenirii, cauza păcii și a dezarmării generale și totale, mîndru să fie un pionier care muncește pentru construirea lumii de mîine.

În această nobilă misiune, el dorește delegației noastre, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, succes desăvîrșit.

Un mare poem al libertății

Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej este un minunat cîntec al libertății, al proslăvirii patriei socialiste, al adîncului umanism al epocii noastre.

Ce frumos sună cuvîntul lui și cît de viu se oglindesc simțămintele întregului nostru popor în acest discurs — poem.

Cuvîntarea rostită de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Adunarea Generală a O.N.U. din 27 septembrie 1960, umple de mîndrie inimile tuturor celor ce muncesc din patria noastră.

A răsunat cuvîntul Romîniei noi, al muncitorilor, al țăranilor și al intelectualilor noștri.

A răsunat cuvîntul patriei noastre, cu greutatea pe care i-o dau succesele construcției socialiste; prin glasul conducătorului delegației romîne, el s-a făcut auzit în întreaga lume, spre bucuria tuturor popoarelor iubitoare de pace și libertate.

Ion Bănuță

Încredere în ziua de mîine

Cuvîntul rostit de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej de la tribuna O.N.U. este cuvînt de pace, menit să contribuie la spulberarea pericolului de război din Balcani și din lume. Pînă mai ieri-alaltaieri — n-a trecut chiar așa multă vreme de atunci — țara noastră, poporul nostru, nu-și puteau spune părerea în marile dezbateri internaționale. Și iată că acum ne exprimăm și năzuințele noastre, alături de celelalte delegații ale țărilor socialiste și ale altor popoare iubitoare de pace, împotriva atîțătorilor la război, împotriva colonialismului, pentru pace și pentru bună stare în lume. Acest fapt de o semnificație deosebită — ne umple inimile de bucurie, ne dă și mai multă încredere în ziua noastră de mîine, în viitorul nostru comunist.

I. Lăncrănjan

Mîndria tineretii noastre

La New York, în inima capitalismului, în sala de ședințe a Organizației Națiunilor Unite a răsunat mai răspicat ca oricînd glasul păcii. Înflăcărata chemare la dezarmarea generală și completă, pentru destindere și coexistență pașnică, adresată de lumea socialismului prin înalții săi mesageri, se bucură de o autoritate fără de precedent în istoria acestei organizații internaționale și reprezintă în cel mai înalt grad conștiința lumii contemporane.

În ziua cînd a luat cuvîntul de la tribuna O.N.U. tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, împlineam vîrsta tinereții plenare, aceea de 30 de ani. În numele acestei vîrste, în numele marilor ei aspirații, țin să-mi exprim bucuria sinceră și mîndria că țara noastră a fost aceea care prin cuvintele iubitului nostru conducător a făcut un apel solemn pentru promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare.

În seara aceea de marți, 27 septembrie anul curent, cablul telefonic culcat pe fundul Atlanticului a fost lungă vreme ocupat cu transmiterea către Europa a acestui răsunător și patetic apel adresat umanității. Ecoul stîrnit în inima mea se poate exprima prin aceste cuvinte: grija cu adevărat părintească cu care Partidul Muncitoresc Romîn educă tînăra generație din patria noastră ne oferă prestigiul moral să formulăm în fața O.N.U. aceste idei despre tinerețe și pace care se bucură de adeziunea opiniei publice mondiale. Pentru această grijă, recunoștința noastră întreagă!

Generația tînără a globului, a cărei soartă constituie obiectul istoricei cuvîntări a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, va fi, fără îndoială, marea și victorioasa generație a comunismului mondial.

Pop Simion

PACEA VA ÎNVINGE

La 23 septembrie 1960, în ropotul a mii de aplauze, a urcat treptele tribunei O.N.U. Nikita Sergheevici Hrușciov, președintele Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice. Toate cele 2.138 locuri ale sălii erau ocupate, dar acolo era strînsă parcă întreaga omenire, dornică să asculte cuvintele marelui om sovietic. Membranele subțiri ale microfoanelor mai vibraseră și anul trecut, la glasul tovarășului Hrușciov. Atunci, acest glas s-a făcut crainicul unor propuneri de dezarmare care au făcut cu rînd ocolul globului.

Uniunea Sovietică, primul stat socialist din lume, fără care a lichidat, prima, exploatarea omului de către om, al cărui glorios steag este privit cu dragoste și încredere de oamenii muncii de pretutindeni și a cărei stemă strălucește pe un fanion scînteietor, trimis în lună, luptă cu o energie nesecată, pentru împlinirea viselor de aur ale umanității. Iată unul, cel dintîi din aceste vise: Să piară războiul! Războiul să fie exclus pentru vecie din raporturile dintre oameni! Adio armelor! S-a vorbit mult și demult, despre dezarmare dar nimeni, niciodată, n-a expus atît de clar, atît de ferm esența acestui vis ca tovarășul Hrușciov la precedenta sesiune O.N.U., cînd a prezentat propunerile Țării Socialismului. Dezarmare generală și totală. Să fie distruse mijloacele de ducere a războiului.

Această propunere istorică dă visului secular finalitate, omenirea se află în fața unui plan grandios, constructiv, iar tratativele de dezarmare intră într-o nouă etapă. Guvernul sovietic nu a îngăduit puterilor occidentale să transforme aceste tratative în discuții interminabile, sterile, întrerupte de idilice vacanțe pascale și „retrăgîndu-se împreună cu reprezentanții țărilor socialiste din „Comitetul celor 10", a continuat să urmărească adevăratele căi către dezarmare și s-a situat neobosit în fruntea acestei lupte.

Cercurilor războinice din S.U.A. le convenea de minune să continue asemenea „tratative" pe care le torpilau prin zeci și zeci de metode. Reprezentantul american vorbea bombastic și placid despre pace, în vreme ce pilotul Powers era pregătit pentru zboruri asupra teritoriului sovietic. Această poziție e concludentă și va rămîne în istorie ca un simbol al încercărilor disperate ale capitalismului de a se menține la suprafață. Dar politica obstrucționistă este sortită eșecului. Țările socialiste nu pot și intimidate și aventurierii războinici, maniaci ai armelor, vor fi înfrînți.

Tovarășul Hrușciov a analizat situația internațională, expunînd cu siguranță și plasticitatea recunoscută unanim, noi propuneri. El a vorbit în numele milioanelor de oameni sovietici. El a vorbit în numele păcii, în numele rațiunii. Aceste propuneri deschid calea către prima etapă a dezarmării, lichidarea tuturor mijloacelor de transportare la țintă a armei nucleare, către asigurarea unui control internațional eficace, către reducerea imediată a efectivelor forțelor armate.

De o importanță capitală și de strictă actualitate este cea de-a doua mare propunere sovietică: lichidarea totală și definitivă a regimului colonial. Pe harta lumii trebuie să existe numai state libere, independente, coloniile sînt o dureroasă rană în istoria lumii. Samavolniciile colonialiștilor au umplut de groază milioane de oameni. Acest tragic anacronism al epocii noastre — colonialismul — trebuie să dispară. Energiile popoarelor subjugate trebuie pentru totdeauna descătușate. Conducătorul guvernului sovietic a formulat și căi precise și eficiente. Urmînd aceste căi, O.N.U. ar avea posibilitatea să asigure, pe baza liberei exprimări a voinței acestor popoare, acordarea independenței unui număr însemnat de state, a căror prezență în familia popoarelor planetei este imperios cerută. Nimic nu poate justifica ori apăra colonialismul — și cuvintele primului ministru sovietic au umplut de speranță inimile a milioane de oameni din colonii ori teritorii aflate sub tutelă.

Prin recentul său discurs, al cărui ecou înconjură victorios planeta, tovarășul Hrușciov a contribuit la ridicarea prestigiului O.N.U. El a propus unele schimbări în aparatul executiv al organizației, care nu permit luarea de măsuri pripite ori contraindicate (cum a procedat cu consecvență actualul secretar general) și asigură o conducere și o gîndire colectivă. Acțiunile lui Hammarskjoeld care n-a ținut seama de indicațiile Consiliului de Securitate și a favorizat răsturnarea guvernului legal al Republicii Congo, facilitînd dezorganizarea statului și trecerea puterii în mîinile unor rebeli cu epoleți colonialiștilor, sînt acțiuni inadmisibile și repetarea lor trebuie împiedicată. U.R.S.S., ca mare putere fondatoare a O.N.U., a adus în discuție strania comportare a guvernului S.U.A. care nu garantează activitatea și deplina libertate și securitate a unor delegați, pe teritoriul american, luînd măsuri discriminatorii.

Conducătorul guvernului sovietic și-a încheiat cuvîntarea rostită la cea de-a 15-a sesiune a O.N.U. chemînd la rezolvarea pozitivă și imediată a marilor probleme aflate în discuție:

„Nu trebuie să mai tergiversăm lucrurile, nu trebuie să mai așteptăm. Popoarele tuturor statelor, indiferent de sistemul social pe care l-ar avea aceste state, așteaptă ca Adunarea Generală a O.N.U., să adopte, în sfîrșit, hotărîri care să corespundă năzuințelor popoarelor".

Sîntem convinși că neuitatele cuvinte ale tovarășului Hrușciov vor găsi un cald răsunet în inimile tuturor oamenilor muncii din întreaga lume.

Glasul țărilor socialiste se face auzit pretutindeni. În acest glas se cuprind acordurile unei simfonii măreațe: simfonia izbînzilor umanității, a liniștii și a creației...

Pacea va învinge!

Gheorghe Tomozei

PROFILURI LITERARE

Ștefan Luca

Ștefan Luca este omul surprizelor. A intrat în arena literară cu volumul de schițe satirice *Cișmele și noroi*, provocînd zarvă între critici. Abia se terminaseră pronosticurile entuziaste despre viitoarea sa carieră de autor satiric, cînd și-a îndulcit uneltele de creație comițînd un volum de povestiri pentru copii. A urmat apoi, pasiunea sa pentru schițele de analiză psihologică. Și, în sfîrșit, pentru a deruta complet opiniile despre profilul creației sale, în vremea din urmă, publică fragmente din romanul *Balul intelectualilor* care face parte dintr-un vast ciclu închinat vieții intelectualilor dintr-un orășel ardelean din anii imediat următori lui 23 August 1944 și pînă în zilele noastre.

Nu găsesc exemplu de scriitor care să i se opună mai categoric decît fratele său, Remus Luca. Acesta calm, parcimonios, încet dar cu siguranță, își urmează un drum de creație ale cărui jaloane și le-a fixat de la început. În afară de aceasta, în cărțile sale fi place să povestească pe îndelete, cu ocolișuri picante, dînd importanță descripțiilor amănunțite de cadru ori de biografie. Dramele eroilor săi, deși cunosc momente de extremă încordare, evoluează „cătinel" ca să-i folosim expresia, și într-o atmosferă impregnată de nu știu ce zaimpi de poezie. Și din toată opera se desprinde o stare de seninătate, de limpezime, o alură clasică. Dimpotrivă, cărțile lui Ștefan Luca par a fi scrise de cineva bîntuit de toți demonii. Stilul este frînt, chinuit, descripțiile sînt retezate prin cîteva rezumate lapidare și care nu vor să aibe nici o atingere cu poezia etc. Observați și la cîte forme stilistice apelează: unele schițe sînt scrise sub forma unor scrisori, altele sub formă de monolog sau portret, redat la modul obiectiv de către autor, și, în sfîrșit, nuvela *Drumul trece prin pădure* este alcătuită ca dosarul unui proces cu transcrierea cuvîntărilor martorilor, a acuzaților etc. Ce să mai discutăm: acest autor se află mereu în febră, într-o necontenită agitație și tumult.

Intervin în cele ce am spus despre particularitățile talentului lui Ștefan Luca. El nu are — ca să spun așa — un talent pur artistic. Nu zugrăvește întîmplări ori caractere din simpla plăcere de a face concurență vieții, ci numai dacă îi sprijină cutare sau cutare idee favorită. (De aceea nu-l interesează descripțiile picturale). Ștefan Luca nici nu are o ficțiune epică prodigioasă. Cele mai multe din creațiile sale pornesc de la fapte petrecute în realitate. O mărturisește în *Cuvînt către cititori* din volumul de povestiri *Drumul trece prin pădure*, munca sa reducînd-o cu ostentație numai la atît: *„Am schimbat nu mult, nume și locuri. Se poate ca și unele întîmplări mai mărunte să le fi amestecat. M-am străduit să le înșir toate așa cum le-am auzit"*. Urmează informații asupra prototipurilor luate ca model în povestirile *Pragul, S-a întors Achim, Zaharie* etc. Își spune aici cuvîntul activitatea sa de gazetar care a fost anterioară celei de literat. Mulți ani Ștefan Luca și i-a petrecut ca redactor la ziarul din Tg. Mureș. (Chiar în revista Școlii de literatură, al cărei student a fost, publică nu creații beletristice, ci reportaje). Și, de fapt, el a rămas un publicist, dar un publicist neobișnuit care pornind de la întîmplări reale se înfierbîntă, aceste întîmplări devin parcă ale sale, răspund propriilor sale frămîntări, îl chinuie pînă cînd dau naștere unor schițe și povestiri. (Cred chiar că scrie greu, numai după ce și-a fixat în minte cele mai mici amănunte ale schițelor sale.).

Ca o remarcă generală observăm că Ștefan Luca se orientează cu predilecție către situațiile complicate și-n care zbuciumul eroilor se află la tensiunea cea mai înaltă. Este curios că această constatare se verifică și la volumul de povestiri pentru copii. Bunăoară nuvela *Anii de școală* zugrăvește chinurile sufletești ale unui copil ai cărui părinți sînt vitregi și de o condiție etică dubioasă, ceea ce face ca în școală să cadă asupra sa bănuiala de furt. Trebuie spus că Ștefan Luca manifestă o sensibilitate acută față de tot ceea ce atentează la valorile etice superioare, consfințite de socialism. Se poate spune că aspectele negative din realitate ca: necinstea, fățărnicia, demagogia, înșelătoria etc. îi stîrnesc pur și simplu furia — aici asociindu-se și temperamentul său coleric, belicos. Este semnificativ că debutul și l-a făcut cu un volum de schițe satirice în care a avut posibilitatea să-și descarce sentimentele sale de revoltă față de birocratism, vezi schițele: *Ascensoare* și *Cișmele și norol*, — față de carieriști — vezi *Avansarea lui Chiperuș*, — față de flecari și de linguși-tori — vezi monologul lui Feflea din *Numai două cuvinte*, — față de ședințomani, — vezi în *Onoarea orașului* etc. Cea mai interesantă este *Cișmele și noroi*, cea cu zarva între critici. Bălic este proiectat cu minile în planul grotescului: pentru a rezolva problema norolului din oraș sigilează cișmelele, împarte bonuri pe cap de om și de animal cu indicarea dimensiunilor sticlei în care trebuia să se ia o rație la o oră fixă etc. Inversunarea autorului este atît de mare, încît îi pune în circa personajului și acuzații ca aceasta că în tinerețe ar fi scris poezii decadente. Volumul suferă de multe avînturi puerile pe tărîmul satirei. Se găsesc totuși caracterizări, situații, care pot avea chiar valoare de circulație în viața de toate zilele autorul militînd pentru înlăturarea elementelor negative din viața societății noastre, pentru îzbinda eticii noi, comuniste.

Ștefan Luca reușește nu odată să-și strunească temperamentul său focos care-l împinge către o șarjă ce ignorează procesele de adîncime din conștiința oamenilor și ajunge astfel la schițele de analiză psihologică. Modelul este evident Liviu Rebreanu. Schița *Lala* ne amintește de schița lui Rebreanu în care o țărancă, murindu-i bărbatul, izbucnește în ocări, acuzînd răposatul că i-a mîncat viața, că altul îi fusese drag. Oamenii o compătimesc însă, zicînd că din prea multă dragoste pentru cel dispărut își pierduse mințile. Leonora din schița *Lala*, de asemenea, a ajuns să aibă părul alb înainte de bărbat care îi fusese impus de părinți. Tot o înmormîntare — a fostului ei iubit, — face să explodeze simțămintele care nu se stinseseră în decursul atîtor ani. Dar Ștefan Luca urmărește o altă linie a conflictului, cu un alt desnodămînt, optimist. Această înmormîntare, face ca atît Leonora cît și bărbatul ei să iasă din amorțeala sufletească în care stătuseră pînă atunci și să se clarifice moral. Lîngă trupul lui Lala, Leonora înțelege dintr-odată cît de înare, de mistuitoare și de consecventă a fost dragostea bărbatului ei față de ea care i-a iertat totul, și a ajuns cu părul alb tot visînd la o regăsire. Finalul sintetizează semnificația dramei: *„Prin iarba moale și deasă săgetau cosași verzui. Teofil Pop asculta, impăcat, zvonul necurmat al cîmpiei, plină de-o putere neostoită a vieții, mereu schimbate"*.

Schița este admirabilă, ilustrînd virtuți alese de analist și ne mirăm că n-a atras atenția criticii. Sînt și alte schițe în care Ștefan Luca dovedește un ascuțit spirit de pătrundere în urmărirea proceselor pe care le produc în conștiința oamenilor, transformările revoluționare din țara noastră. Bunăoară, povestirea *S-a întors Achim* se ocupă de frămîntările unui fost bogătan, Artimon, în fața întoarcerii fostei sale slugi trimisă, cu concursul autorităților din trecut, la închisoare, pentru o vină ticluită. Achim se întoarce însă în zilele noastre: de aceea Artimon este bîntuit de la o temere cețoasă pînă la o groază de coșmar, nefiind vorba numai de fosta lui slugă, dar și de lumea nouă care sancționează aspru asemenea fapte. Folosind metoda autoanalizei în cadrul monologului, se realizează o construcție complexă și veridică a gîndurilor și simțămintelor personajelor.

În ceea ce privește nuvela *Drumul trece prin pădure*, deși aflăm momente impresionante, în genere nu satisface. Mi-a apărut ca un fel de însăilare de fișe pentru o viitoare lucrare mai amplă — unele scene cu greutate în compoziția nuvelei sînt doar schițate, iar alte personaje pe care am dori să le cunoaștem mai îndeaproape, doar pomenite. Dăm aici de o lipsă mai generală a scrisului lui Ștefan Luca și care e grabă, mai exact spus: e prea agitat pentru a se realiza deplin, abia a devenit învingător într-un domeniu că-l și atrage altul, n-are puterea de a-și aduna tot elanul într-o singură direcție pe care s-o urmărească cu tenacitate mai multă vreme. Dar, în sfîrșit, am spus că Ștefan Luca e omul surprizei. Acum lucrează la un ciclu de roman în care s-ar putea să strîngă într-un mănunchi variatele sale calități evidențiate cu prilejuri diferite, disciplinîndu-și, sau mai bine zis armonizîndu-și forțele sale creatoare. În orice caz activitatea lui Ștefan Luca se înscrie printre activitățile care sînt urmărite totdeauna cu un viu interes, deoarece nu se repetă, aducînd aspecte inedite și neașteptate.

Al. Oprea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

Miron Radu Paraschivescu:

Declarația paletică

„Scriu fiindcă văd, fiindcă aud, fiindcă nu sînt laș. Fiindcă știu că lumea poate fi schimbată cu mult în bine", mărturisea poetul Miron Radu Paraschivescu în 1935, răspunzînd anchetei organizată de ziarul Facla pe tema: De ce scrieți?

Era în această formulare categorică sublinierea sinceră și temerară a unui crez artistic realist, nedezmințit niciodată de poet, erau liniile unui splendid autoportret moral, pe care o cercetare retrospectivă, din unghiul cel mai sever al istoriei literare, l-ar confirma cu prisosință.

Într-adevăr, Miron Radu Paraschivescu a fost dintre acela care au văzut la timp și cu claritate politică ascuțitele contradicții de clasă din societatea burgheză, a auzit oftatul mulțimilor asuprite și a simțit putreziciunea unei lumi pe care a văzut-o clătinîndu-se din toate balamalele, îmbătată de narcoticele fascismului; n-a fost las și a îndrăznit să-i prezică sfîrșitul, într-un moment cînd hîrca bătrînă se credea nemuritoare.

E sugestivă și elocventă, în acest sens, poezia intitulată simbolic Sfîrșit. Alcătuită din două strofe care înfățișează două lumi antagonice, una prinsă într-o activitate febrilă

cineva șade într-un fotoliu adînc
și nu face nimic.
fiindcă oamenii cei mulți fac tot
ce e de făcut.
fac tot ce nu se poate face.
Și omul singur din biroul capitonat
seamănă în neclintirea lui cu un
condamnat la moarte.

Datînd din 1934, poezia aceasta, împreună cu multe altele, se înscrie, fără îndoială, în tradițiile luminoase ale literaturii noastre militante, inspirată din lupta comunilor muncii împotriva exploatării împotriva fascizării țării și pentru libertatea poporului. Versurile poetului aduc pînă la noi autenticitatea acelei epoci, atmosfera socială și năzuințele democratice ale maselor populare. Ele apar ca un ecou firesc al acelei vremi, poetul declarîndu-se, cu modestie, mesagerul gîndurilor și sentimentelor contemporanilor săi. Poezia este, în viziunea sa, expresia faptelor mulțimii, a activității creatoare a acesteia și nu un dat metafizic, cum se străduiau s-o prezinte, în acea vreme, unii poeți cu conștiința măcinată de estetici idealiste:

„Nu vă bizuiți pe mine!
Eu nu știu decît ecoul și (uneori)
prevestirea
faptelor voastre
. . . . . .
Deci
nu vă bizuiți pe mine
ci pe ceea ce simțiți, ce faceți.
Vorbele mele vor spune
sîngure, aceasta oricum.
(Prefață)

Într-o vreme cînd toți solii de îngeri și arhanghelii invadaseră cîmpul poeziei, izgonind din ei ultima urmă de umanitate, — căci pentru versificatorii oficiali ai burgheziei „prețul pîinii sau industrializarea, / nu sînt elemente poetice / cum ar fi duhul sfînt și îngerii de toamnă" — Miron Radu Paraschivescu, alături de alți poeți cu o orientare democratică, printre care amintim pe A. Toma, Emil Isac, Mihai Beniuc, Dumitru Corbea, se apleacă asupra realității, caută o cale poetică nouă „calea virgină", „a mîntuirii omului prin luptă". Pe această cale pătrunde în lirica noastră o poezie plină de vigoare, de demnitate și de dinamism. Versurile lui bătăioase, desferecate de rigorile poeziei clasice, realizează, pentru prima dată la noi, o înrudire organică, intimă, cu versul împletit parcă din plesne de fulgere al poeziei maiakovskiene. Vehemența și degajarea expresiei într-o poezie menită a fi aspru rechizitoriu al liricii lîncede și oficiale, par a porni, fără îndoială, din atitudinea atît de tranșantă a versului maiakovskian:

„Mi-e rușine de voi, domnilor poeți;
pentru sărăcia voastră neștiință,
pentru că n-ați făcut decît să vă
gîdilați cu floricele de stil
fără să credeți niciodată, înrăit,
că doar un singur vers v-ar putea
costa și o viață.

Dar știți voi: la vie c'est la poesie.
Ce frumos se spune
Și ce libidinos o faceți!
Alunecoși prin viață
ca și în poezie,
voi n-ați ars, domnilor poeți,
în nici una!"
(Ars poetica)

Cuvîntul dur, vorba nepilivită din limbajul omului obișnuit, care ar ca un blestem cuvenit,
și urechea voastră nu-l aude,
și ochii voștri rămîn orbi mai
departe,
poeților căzuți din timp ca frunzele
pomilor, moarte!
(Ars poetica)

Poeziile din Declarația paletică — scrise într-o mare măsură între anii 1934-1944 — au o vădită notă polemică, după cum lesne se poate observa. Poetul se răzbunește curajos, fără menajamente, cu artă modernistă, decadentă, burgheză, cu tradiționalismul gîndirist, cu obtuzitatea societății burgheze, cu toată organizarea acestei societăți. Este impresionantă, prin caracterul ei demascator, poezia intitulată sugestiv Scrisoare într-un pachet cu alimente, în care se spulberă ca fumul mitul libertăților burgheze. Declarîndu-se solidar cu luptătorii din închisori, care gîndeau „la atîtea lucruri mari și de toți așteptate", poetul exprimă adevărul crud și amar, privitor la libertatea, demnitatea și viața omului cinstit din lumea burgheză, în care țara întreagă era transformată într-o imensă închisoare:

„Fiindcă măcar că voi stați închiși
pe cînd eu umblu în libertate,
aceeași soartă ne așteaptă cu toate,
aceeași viață aspră și-același dor mă
leagă de voi ca pe-un frate.
Și fiindcă am pomenit de închisoare
și de libertate,
o să vă amintesc (fiindcă desigur o
știați dinainte)
că oricare din noi spune că e liber,
minte:
și eu care privesc cerul întreg,
acuma, cînd umplu pagina scrisorii
ca și voi care-i vedeți numai din
curtea închisorii
avem inima la fel de impiedicată și
înăbușită,
viața la fel de neștiută și de strivită
la fel de cruntă și de străjuită
de aceiași oameni care v-au băgat
la pușcărie.
Și care vor să-mi distrugă viața și
mie
spunîndu-mi „om liber". De liber
ce sînt,
pot oricînd să mă vînd
așteptîndu-l pe cumpărătorul liber-
tății mele, în piața mare,
care îmi va da un pol pe zi ca să
am chipurile de mîncare,
etc.

Expresia lingvistică pare uneori evident obișnuită, asemănătoare prozei și totuși cît de departe e de proză. Forța poetică stă în francheța și frumusețea sentimentelor, căci sub modestul vestmînt verbal arde o inimă nobilă, pulsează pasiuni generate de un înalt ideal etic. În acest sens, mulți dintre poeții tineri care caută mijloace prozodice și lingvistice noi, pot găsi un model exemplar în poezia lui Miron Radu Paraschivescu. Ei pot observa că inovația poetică pentru a se realiza cu adevărat și cu efecte estetice pozitive trebuie să pornească în primul rînd de la conținut, de la noutatea universului de idei și sentimente și nu de la desagregarea structurii prozodiei clasice.

Nenumărate adevăruri, cuprinse în poezii cu valoare programatică, a testă răspicat un scriitor care, încă din anii negri, tindea să se încadreze în noua metodă de creație a realismului socialist. Poetul nu vorbește numai în numele său personal; el are mereu viu sentimentul solidarității de clasă a poeților militanți în rîndurile mișcării muncitorești. Avînd credința „că lumea poate fi schimbată în mai bine", pentru el poezia nu este un joc gratuit al spiritului, nici o tînguire jalnică a patimilor egoiste:

Eu și ai mei nu cîntăm ca să ne
amuzăm,
eu nu plîng cînd trebuie, ca să
vorbesc despre bucuriile vieții
eu nu mă zbat neputincios între
gînduri și vorbe,
între fapte și gînduri.

Eu nu-nfățișez aici îndoieli și
spaime
(iar cînd o fac e doar un mijloc sau
un drum,
pentru că eu înfățișez rezultate).

Caracterul polemic al artelor poetice din volumul lui Miron Radu Paraschivescu nu se limitează la o simplă discuție profesională pe tema artei. El are implicații sociale mult mai adînci și marchează un important moment din lupta ideologică acerbă dusă de clasa muncitoare, condusă de partid, împotriva ideologiei decadente, reacționare a burgheziei dintre cele două războaie mondiale. Pentru cel care a urmărit bogata activitate publicistică a poetului, în reviste de stînga ca Reporter, Era nouă și altele, faptul acesta apare cu atît mai evident și convingător. În lumina unei astfel de înțelegeri, poezii consacrate unor stări de lucruri și evenimente politice de mare importanță în viața clasei muncitoare, ca războiul civil din Spania, ca grevele de la Grivița înfățișate în poeziile: „Scrisoare de adio, și Vasile Rotaru (e cît se poate de transparentă aluzia la Vasile Roaită) capătă semnificație cu totul deosebită, punîndu-l pe poet în rîndul înaintașilor literaturii noastre realist-socialiste.

Volumul acesta, cuprinzînd expresia unei conștiințe lucide, frămîntată într-o epocă grea din istoria poporului nostru, este o mărturie sinceră a luptei antifasciste și realizează unitar fizionomia morală a unui poet militant, care a văzut suferințele și lupta celor mulți și-a auzit glasul viitorului socialist, pe care-l trăim astăzi.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

de muncă, deși apăsată și asuprită, îi inspiră cititorului o robustă încredere în viață și în rostul ei istoric, alta care „nu face nimic", se odihnește în birouri capitonate, are puterea, dar în al cărei destin poetul întrevede slăbiciunea și dispariția inevitabilă de pe arena istoriei. E o poezie nudă, neafectată și ferită de inutile podoabe stilistice, care izbutește însă o imagine artistică plastică, vie și tocmai de aceea memorabilă.

Eu nu știu decît ecoul și (uneori)
prevestirea
faptelor voastre
. . . . . .
Deci
nu vă bizuiți pe mine
ci pe ceea ce simțiți, ce faceți.
Vorbele mele vor spune
sîngure, aceasta oricum.
(Prefață)

Într-o vreme cînd toți solii de îngeri și arhanghelii invadaseră cîmpul poeziei, izgonind din ei ultima urmă de umanitate, — căci pentru versificatorii oficiali ai burgheziei „prețul pîinii sau industrializarea, / nu sînt elemente poetice / cum ar fi duhul sfînt și îngerii de toamnă" — Miron Radu Paraschivescu, alături de alți poeți cu o orientare democratică, printre care amintim pe A. Toma, Emil Isac, Mihai Beniuc, Dumitru Corbea, se apleacă asupra realității, caută o cale poetică nouă „calea virgină", „a mîntuirii omului prin luptă". Pe această cale pătrunde în lirica noastră o poezie plină de vigoare, de demnitate și de dinamism. Versurile lui bătăioase, desferecate de rigorile poeziei clasice, realizează, pentru prima dată la noi, o înrudire organică, intimă, cu versul împletit parcă din plesne de fulgere al poeziei maiakovskiene. Vehemența și degajarea expresiei într-o poezie menită a fi aspru rechizitoriu al liricii lîncede și oficiale, par a porni, fără îndoială, din atitudinea atît de tranșantă a versului maiakovskian:

„Mi-e rușine de voi, domnilor poeți;
pentru sărăcia voastră neștiință,
pentru că n-ați făcut decît să vă
gîdilați cu floricele de stil
fără să credeți niciodată, înrăit,
că doar un singur vers v-ar putea
costa și o viață.

Dar știți voi: la vie c'est la poesie.
Ce frumos se spune
Și ce libidinos o faceți!
Alunecoși prin viață
ca și în poezie,
voi n-ați ars, domnilor poeți,
în nici una!"
(Ars poetica)

Cuvîntul dur, vorba nepilivită din limbajul omului obișnuit, care ar

ALEXANDRU SAHIA: Scrieri alese

În tradițiile literaturii noastre realist-socialiste, numele lui Alexandru Sahia se înscrie la loc de cinste. Sahia a parcurs un drum puțin comun pînă la evoluția fericită pe poziția de proletariatului revoluționar. Contactul direct cu concepția clasei muncitoare, încadrarea permanent militantă în rîndurile partidului au dat perspectiva și valoare celui care în anii de debut căuta înfrigurat soluții între umanitarismul generos și tenta naturalistă. Pentru că, într-adevăr, în cazul lui Sahia se verifică în mod categoric ideea justă că numai asimilarea de către scriitorul contemporan a opticii științifice asupra fenomenului social conferă operei sale valoare și interes.

Înțelegerea operei lui Sahia, dreaptă ei apreciere sînt greu de realizat fără a avea mereu vii în memorie condițiile în care a fost elaborată, anii aceia ai deceniului al patrulea, încărcați de obtuzitate și polițienism. Într-o atmosferă permanent vrăjmașă, atacînd mereu de înfruntat cenzura odioasă și tembelă și huiduielile celor aflați „pe cuimile disperării". Sahia, luminat de învățătura partidului, a apărat cu pana valorile morale și sociale ale celor ce muncesc. Publicistul comunist „prezent pretutindeni", scria despre criminalele curbe de sacrificiu (Salariul), despre înșelăciunea conversiunii datoriilor agricole (Conversiunea datoriilor agricole), despre plaga șomajului (Șomajul), despre situația grea a muncitorilor (Tragica soartă a muncitorilor din porturi, Accidentații Casei centrale nu sînt ajutați) despre procesul ceferiștilor, despre lupta împotriva războiului (Congresul antirăzboinic), despre barbaria fascistă (Ghilotina, Tineretul german), despre tratamentul neomenos la care erau supuși deținuții politici (Doftana. Este necesară o grabnică anchetă la Doftana) etc. Articole scurte, scrise cu nerv, clocotind de dramatism și pasiune din care tradiază ura demascatoare.

Unele din reportajele sale, realizate cu o mare economie de mijloace, sînt de neuitat, adevărate creații antologice. Portretistica sa, tablourile de atmosferă probează elocvent măsura talentului său, surprinzător de matur. Ne gîndim la acest surprinzător tablou al boxei acuzaților în procesul ceferiștilor de la Craiova, lucrat în tonuri dense, cu un alb-negru folosit cu pricepere, la acuarela sugestiv intitulată Crăciunul negru, la înfricoșătoarea imagine înfățișînd în toată grozăvia detaliilor măcelul de la Tatar-Bunar, și la atîtea alte reușite răspîndite cu carat în presa vremii. Să mai amintim de caroiajul reportaj U.R.S.S. — azi în viața cotidiană, întreprinse în Uniunea Sovietică, prin care se comunicau cititorului român informații reale despre țara socialismului, contribuind efectiv la destrămarea zidului de minciuni cu care burghezia încerca să ascundă adevărul.

Mereu forța de comunicare în idei și expresie în publicistică a rezultat în scăpărări și nuanțe. Ne referim și la creația de debut, dar mai ales la opera rezultată în anii de după eliberarea și revenirea la activitatea sa. Cadrul antimilitarist și antirăzboinic (Înmormîntarea tatei) din tinerețe. Pe cîmpia de sînge a Mărăștilor. Execuția din primăvară și Moartea tînărului cu termen redus) demascează pildelor odioasă. Pagini puține, dar încărcate de material de viață, surprind întîmplări tragice, destine năruite nedrept de estregia capitalistă. Scriitorul comunist care a fost Sahia, socotindu-se dator a demasca strîmbele aberații ale lumii burgheze, se oprea, nu fără motiv, asupra suferințelor celor mulți. Poate din unic, nuvela de o mare forță expresivă a suferințelor în anii sărac... impresionează nu numai prin fabulația bine condusă, dar și prin atmosfera aceea de toropeală înăbușitoare, accentuînd traiul mizer al eroilor. Pe drept cuvînt, G. Călinescu semnala pentru această nuvelă, în Sahia, un pictor al Bărăganului într-un realism transfigurator de panou. Tragismul anecdoticei, izvorît din stricte motivații sociale, împrumută parcă liniile dure și cadrul natural în care se desfășoară. Aceeași optică mobilizatoare o întîlnim și în acea parte care a adus efectiv valențe noi în literatura epocii: nuvele cu tematică muncitorească. Pentru întîia oară în literatura vremii, mediul muncitoresc e zugrăvit cu reală înțelegere, eroii aparținînd nu ca ființe umile, suportînd resemnați exploatarea patronului, ci ca luptători activi pentru drepturile lor. Coordonatele principale ale realismului socialist le găsim aici cu emoție, atestînd îndelungata tradiție a metodei de creație îmbrățișată azi de întregul nostru front literar.

Și în Uzina vie și în Revolta din port, autorul surprinde momente din viața de chin a celor exploatați. Bozan din Uzina vie, accidentat în timpul lucrului, cere zadarnic direcției ajutor pentru proteză, rămînînd infirm, fără putința de a-și hrăni copiii care, și pînă acum, umblau mereu nesătui. În Revolta în port, hamalul Gălăciuc, mort într-un accident, și-a lăsat soția în mizerie. Dar în ambele nuvele, atmosfera nu e cu totul sumbră. Muncitorii au înțeles forța organizării și luptă cu tenacitate pentru drepturile lor. Tocmai această trăsătură a eroului colectiv luminează cadrul general, sugerînd speranța muncitorilor în vremurile ce vor veni. E cea mai tragismul mobilizator, optimist, al literaturii lui Sahia.

Ediția apărută recent la E.S.P.L.A. este salutară cea mai bogată din opera lui Sahia. Ea întregește imaginea o parte din articole și reportaje, îngroșînd din semnul reportaj U.R.S.S. — azi și unele din schițele și nuvelele sale. În acest fel se oferă cititorului de azi și în special celui tînăr, posibilitatea cunoașterii unui aspru moment prefațe. Serviciul ar fi bun dacă editorul ar fi adunat mai multe pagini caracteristice pentru diferitele perioade ale creației lui Sahia.

Lectura volumului este substanțial îmbogățită de articolul prefață și al postfață, G. Mihăescu epoca, intens prețuită cunoscută mai de mult, epoca în care a scris Sahia, creionînd un tablou cald, patetic al exploatării pentru și luptei. Pompiliu Marcea realizează o analiză multilaterală a operei lui Sahia, izbutind să surprindă trăsăturile caracteristice. Tînărul istoric literar face dovada unui real simț statistic, realizînd o interesantă încadrare a creației autorului. Reținem în port în tradițiile noastre realist-socialiste.

Volumul recomandat vigura luminoasă, patetică, a marelui înaintaș al literaturii noastre contemporane, al scriitorului de mare finețe și forță care a fost comunistul Alexandru Sahia.

DAN GRIGORESCU

PAVEL NILIN: Examenul

Războiul civil începea. Trupele intervenționiștilor și ale gărzilor albe au fost înfrînte. Rămășițe ale acestora s-au constituit însă în bande care jefuiau cooperativele sătești, terorizau populația și asasinau pe orice reprezentant al noii puteri sovietice. Lichidarea acestor bande, aciuiate în taigaua siberiană, era nu numai o problemă de restabilire a ordinii, ci și una de prestigiu pentru noua putere de stat, aflată în fața unui „examen" menit să confirme tăria și capacitatea sa de organizare. Cîtă vreme populația sătească și a micilor orașe va continua să fie terorizată de bande de tîlhari și criminali ca acelea ale lui Klocikov și Vorontov, încrederea lor în puterea sovietică va fi zdruncinată. În aceste condiții, o sarcină de seamă revenea lucrătorilor din miliția judiciară. Dar aceasta era însăși în faza de organizare, fiind lipsită de cadre de experiență. O problemă importantă era deci aceea a formării cadrelor de lucrători în miliția judiciară. Prima nuvelă cuprinsă în volumul de față, Examenul, are din acest punct de vedere și un pronunțat caracter de polemică cu ușa zisă literatură polițistă înțesată, cîteodată, de mistere, pericolități și cruzime și care în mod cu totul nejustificat a fost calificată, pînă nu demult, ca o parte din articole și reportaje, înșelătoare pentru un lucrător în miliția societică încrederea în puterea poporului, dragostea de oameni, intransigența față de dușman, adîncă receptivitate la durerea omenească, străduința de a descoperi și a curma cauzele sociale ale acesteia, iată cîteva din trăsăturile necesare noului lucrător în justiția populară.

Sensul polemic al celor două nuvele ale lui Nilin nu se limitează la atît. Justiția nouă trebuie să fie unul din numeroasele mijloace de reeducare a omului, de restituire a acestuia societății și nu pur și simplu instrument de reprimare mecanică a delicvenților și infractorilor, așa cum a fost în toate orînduirile bazate pe exploatare.

Ideea aceasta este mai pregnantă în cea de a doua nuvelă a volumului, intitulată Cruzime. La capătul unor eforturi susținute, lucrătorii postului de miliție dintr-un orășel siberian izbutesc să lichideze o renumită bandă condusă de Klocikov. Printre criminalii făcuți prizonieri se află și Lazari Baukin, temut prin cruzimea lui. Ancheta este condusă de comsomolistul Venka Malișev, adjunctul secției de miliție judiciară. De la început tînărul anchetator, înzestrat cu o rară intuiție psihologică, își dă seama că are în fața sa un om mîndru, inteligent și șiret, dar care și-a plecat urechea la minciunile debitate de dușmanii orînduirii sovietice de seama noilor stări de lucruri din Rusia. Conducînd cu tact și inteligență ancheta, Venka Malișev izbutește să șfîșie vălul de minciuni ce s-a așternut pe ochii lui Baukin. Se întîmplă însă ca acesta să evadeze împreună cu alți doi criminali. Încercările de a-i prinde nu dau rezultate și miliției își îndreaptă atenția în direcția lichidării bandei lui Vorontov care se subintitulează „împărat al întregii taigale". Lichidarea acestei bande constituie dovada clară a puterii de neînvins a orînduirii sovietice. De multă vreme Venka Malișev urzește un plan. Lazari Baukin, criminalul arestat și evadat, și-a dat între timp seama că a fost înșelat în buna lui credință, și-a dat seama că orînduirea sovietică îi apără pe muncitori și țărani de fostele slugi de pînă mai ieri, așa cum a fost și el, de odioșii lor stăpîni și exploatatori. De aceea el însuși îl prinde pe Vorontov și-l predă în mîinile organelor miliției judiciare. Iată deci că Lazari Baukin a devenit un alt om. Lucrul acesta îl înțelege Venka Malișev care în timpul deselor discuții avute cu el și-a putut da seama de atîtea umanitate ce sălășluiește într-un asemenea om. Din nefericire însă superiorul lui Venka, șeful secției de miliție judiciară nu înțelege transformarea radicală petrecută în conștiința lui Lazari Baukin și-l tratează pe acesta și pe oamenii săi la fel ca pe Vorontov și pe slugile acestuia. În acest moment Venka Malișev începe să trăiască o adevărată dramă sufletească ce va culmina prin sinucidere. Nu motive sentimentale l-au împins pe acest romantic comsomolist la un asemenea gest disperat, ci un principiu de morală comunistă: „Regulamentul trebuie să impună respect față de aceia care se străduiesc să devină oameni", spune undeva Venka, gîndindu-se la Lazari Baukin. „Mi-e așa rușine de Baukin, încît roșesc pînă în vîrful urechilor și mă simt copleșit cu desăvîrșire spus-se el. Înseamnă că sînt un fiecar sau... mai știu și eu ce! Înseamnă că i-am înșelat! I-am înșelat în numele puterii sovietice! Cu ce ochi mai pot să-l privesc acum?" (pag. 278).

Evident gestul lui Venka Malișev e pripit, puțin desuet, după cum recunosc și tovarășii săi de luptă. Dar el e în deplină concordanță și-l tratează pe acesta și pe oamenii săi la fel ca pe Vorontov și pe slugile acestuia. În acest moment Venka Malișev începe să trăiască o adevărată dramă sufletească ce va culmina prin sinucidere. Nu motive sentimentale l-au împins pe acest romantic comsomolist la un asemenea gest disperat, ci un principiu de morală comunistă: „Regulamentul trebuie să impună respect față de aceia care se străduiesc să devină oameni", spune undeva Venka, gîndindu-se la Lazari Baukin. „Mi-e așa rușine de Baukin, încît roșesc pînă în vîrful urechilor și mă simt copleșit cu desăvîrșire spus-se el. Înseamnă că sînt un fiecar sau... mai știu și eu ce! Înseamnă că i-am înșelat! I-am înșelat în numele puterii sovietice! Cu ce ochi mai pot să-l privesc acum?" (pag. 278).

Evident gestul lui Venka Malișev e pripit, puțin desuet, după cum recunosc și tovarășii săi de luptă. Dar el e în deplină concordanță cu acel soi de romantism vizător, încrezător de o potrivă în sinceritatea și puritatea tuturor oamenilor ca și în mărețul viitor al poporului.

Spațiul nu ne îngăduie să insistăm. Cititorul, cel tînăr mai ales, pasionat de aventuri și extraordinar, va găsi în aceste două nuvele nu numai relatarea unor fapte care să-l potolească această sete, ci și personaje vii de tipul acelora ale lui Jur, Egorov, Venka Malișev, Iulia Malișeva, adevărate jerbe de lumini, consumîndu-se cu generozitate pentru viitorul fericit al omenirii. În plus el va afla și numeroase prilejuri de meditare.

D. PETRESCU

O seamă de cuvinte

Pentru această deplină victorie a Pămîntului Comunard, poetul ridică, entuziast, paharul: „Poeți, sus cupa-n căile lactee,/ Să bem pentru Pămîntul Comunard" (Pui de Lună).

Cum s-a mai remarcat, din punct de vedere al rezultatului artistice, versurile lui George Dan sînt de o flagrantă inegalitate. Mai ales în poeziile din celelalte cicluri ale volumului (Ostașii mei. Cîntece dobrogene. Cîntece de dragoste, Oda lui Enescu, Marine), poetul onorează uneori la un nivel artistic dureros de scăzut. Multe versuri sînt prozaice, lipsite de suflu liric, încălcînd în mod regretabil regulile versificației și ale exprimării corecte, firești. Stilcirea cuvintelor pentru rime forțate, repetarea obositoare a cîtorva epitete, imaginile plate, așternute pe hîrtie fără prea multă meditare și exigență poetică, nu-l onorează pe autor. De la George Dan așteptăm realizări unitare, de certă valoare, posibilitățile creatoare pe care ni le-a dovedit de mai multe ori pînă acum obligîndu-l la o mai atentă și mai răbdătoare muncă asupra versului.

TEODOR VIRGOLICI

GEORGE DAN: Pui de Lună

Într-o recenzie, publicată în Gazeta literară din 8 septembrie a. c., tov. Modest Morariu discută unilateral noul volum de versuri al lui George Dan, Pui de Lună, oprindu-se numai asupra poemului Rapsodia marinarilor (pe care-l consideră „piesa de rezistență" a volumului, poemul fiind, în fond, o realizare revizuită a unei versiuni din 1954). Acest mod de discuție denotă o indiferență nejustificată față de ceea ce volumul lui George Dan aduce cu adevărat nou. Nu sînt luate în discuție poeziile sale de actualitate, cum sînt, de pildă, cele inspirate de mărețele realizări ale științei sovietice în domeniul explorării cosmosului, al cuceririi spațiilor interplanetare. După părerea noastră, trebuie insistat cu precădere asupra acestor lucrări izvorîte din dorința poetului de a fi interpretul simțămintelor maselor în fața acestor epocale cuceriri ale lumii dornice de pace și progres.

În poeziile din primele cicluri Pui de lună și Oda lunii — George Dan ni se relevă un entuziast. Versurile sale sînt străbătute de sentimentul bucuriei de a trăi în era sputnicilor și de mîndria că cei ce au cucerit cosmosul și au deschis omenirii noi orizonturi sînt comuniștii. În poezia Omul în cosmos, de evidentă vibrație lirică, poetul exclamă:

Noi, comuniștii, — am
ancorat în Lună!
Simțim în noi metalul cel
mai scump
Al simțămintelor ce-n piept
irump
Și laurii de aștri
ne-nțunună!

Nu-s visuri searbăde și
nu-s vedenii!
S-a împlinit al omenirii vis,
Ce l-au visat de veacuri
pămînteni:

Da! Porțile spre Cosmos
s-au deschis!

Iubire

HARALAMB ZINCĂ

Ceaiul avea loc undeva în apropierea atelierelor Nicolina. Oscar îl conduse pe tînărul actor Valentin Prodan într-o curte mare, care era mai curînd o livadă cu merii daţi în floare, apoi intră într-o casă bătrînească, cu prispă, unde-l întîmpină o femeie trecută de patruzeci de ani, grasă şi foarte jovială.

— Gazda — o prezentă Oscar, Doamna Negulescu...

— Valentin Prodan!

— Vă cunosc — se bucură femeia. V-am văzut în „Frenezie"... Vă rog poftiţi.

Într-o sufragerie nu prea mare, se adunaseră vreo cincisprezece fete şi băieţi care discutau cu aprindere pregătirile de război ale Germaniei. Cînd îl zăriră pe Oscar începură să aplaude şi să strige:

— Oscar!

— A venit Oscar!

— Noroc, Oscar!

Cronicarul se îmbujoră, îşi îndreptă ochelarii şi-l privi pe Valentin cu un anumit înţeles: „Vezi, mă, şi cronicarul e un om cunoscut". Îl prezentă celorlalţi şi Valentin înţelese că se afla în mijlocul unor muncitori de la Nicolina şi a unor elevi ori studenţi.

— Continuaţi! îi îndemnă Oscar după ce prezentările se terminaseră.

Gazda îl poftì să şadă şi luă loc între Oscar şi o fată a cărei frumuseţe îl tulbură din prima clipă. Îl tulbura mai ales părul ei roşcat, pieptănat sobru, peste cap şi care-i lăsa descoperită o frunte înaltă, albă, inteligentă. Cînd îi surprinse pe furiş privirile, descoperi că are doi ochi verzi de culoarea firului de iarbă abia răsărit. Tenul alb, buzele ei pline şi umede aveau ceva tulburător, îl îndemnau s-o privească mereu. Observîndu-l, Oscar îl lovi uşor cu vîrful şi-l întrebă în şoaptă:

— Îţi place?

Valentin roşi. Încercă să nu se mai uite la fată, să înţeleagă cîte ceva din discuţia ce se desfăşura cu o înflăcărare uimitoare, însă nu izbuti. Cei din faţa lui, deşi unii încă foarte tineri, îi se părură a fi mult mai serioşi şi mai culţi decît dînsul. Fără voia sa, gîndurile i se întorceau mereu la fata de lîngă el.

Se servi ceai. Valentin nu se atinse de pahar.

— Bea, mă, nu te sfii! îl îndemnă Oscar.

El totuşi nu se atinse de ceai. Îl cuprinse o teamă copilărească; dacă o să scape paharul din mînă? Cercetă feţele oamenilor şi se întreba ce şi cine i-a adunat sub acelaşi acoperiş, de ce întrebarea „O să fie sau nu război?" îi pasiona atît de mult.

După ce băură ceaiul, Oscar stinse luminile, aprinse în acelaşi timp un bec asemenea unui reflector şi se adresă tuturor:

— Prieteni, îl vom asculta acum pe Valentin Prodan de la „Naţional" recitînd „Scrisoarea a III-a".

Valentin se ridică în picioare. Deodată i se făcu teamă. Fata de lîngă el îl intimida. „Dacă o să mă încurc?".

Oscar îndreptă micul reflector spre dînsul, şi, de îndată, trăsăturile sale frumoase, bărbăteşti, se reliefară în întunericul camerii ca pe un ecran. Valentin zări pentru o clipă sclipirile verzi de smarald din ochii fetei, apoi începu să recite. După primele cuvinte rostite, uită unde se găseşte. Versurile îl smulseră din mijlocul contemporanilor şi-l aruncară printre oştenii lui Mircea. Recita şi, rînd pe rînd, era cînd Mircea, cînd Baiazid, cînd vijelia marii bătălii, cînd ironia amară a poetului.

Cînd termină, izbucniră aplauze. Oscar reaprinse luminile. Valentin se aşeză stingher la locul său. Simţea în inimă o mare plăcere care, în loc să-l înveselească îl întrista. Ar fi vrut să plece, să rătăcească solitar pe străzile Iaşului. Cu siguranţă că paşii l-ar fi purtat spre Copou unde ar fi poposit sub copacul poetului.

Abia auzi întrebarea lui Oscar:

— Vrei să pleci?

— Da!

— Clara, mergi şi tu? o întrebă Oscar pe vecina lui Valentin.

Fata se ridică.

— Să mergem! rosti ea, aruncîndu-i lui Valentin o privire fugară.

Noaptea era senină, luminată de o lună înjumătăţită. Mirosea a floare de tei. Clara păşea îngîndurată între cei doi prieteni. Oscar aduse vorba despre teatru, dar îşi dădu imediat seama că nu era ascultat. La un colţ de stradă, zise pe neaşteptate:

— Eu o iau pe aici... Am uitat... mai trebuie să trec pe la redacţie... Am de scris un cursiv. La revedere, copii...

După cîţiva paşi, Clara îl luă prieteneşte de braţ şi se plimbară în tăcere pe străzile pustii ale oraşului. Ca şi cînd i-ar fi ghicit simţămintele, ea îl conduse la teiul lui Eminescu. Se aşezară pe bancă iar el, după un timp, începu să recite în şoaptă. Apoi tăcu şi-şi întoarse privirile spre ea. Ochii fetei erau scăldaţi în lacrimi. Atunci Valentin îi cuprinse umerii firavi, o trase lîngă el şi-o sărută.

Aşa începu dragostea lui cu Clara Moscovici, studentă în anul III la Facultatea de Chimie.

★

Într-o zi, Valentin întrebă:

— Tu, Oscar, eşti comunist?

— Da! Şi nu-mi ascund intenţia de a face din tine un bun comunist.

— Eu sînt artist, Oscare, tu uiţi lucrul ăsta?

— Ştiu, eşti un artist bun, talentat, de aceea te şi vreau în rîndurile noastre.

— N-ai să reuşeşti... Sînt artist... am universul meu...

— O să vedem noi.

Sinceritatea discuţiei îl cuceri. Nu se împotrivi stăruinţelor lui Oscar. Se ducea oriunde îl invita cronicarul să recite. De fiecare dată întîlnea un auditoriu însetat de cultură, sensibil la tot ceea ce recita.

În vara anului 1940 i se încredinţă rolul lui Ferdinand din piesa „Intrigă şi Iubire". Colegii îl felicitară, socotindu-l drept o fiinţă norocoasă. Pregătindu-şi rolul, se apucă să muncească zi şi noapte. Oscar îl ajuta; îi aducea articole despre piesă, îi traducea studii consacrate operei lui Schiller, îi urmărea repetiţiile, criticîndu-l sau lăudîndu-l cu zgîrcenie. Altă dată filozofa:

— Schiller şi Hitler! Doi germani... două epoci... două noţiuni fundamental opuse.

Valentin era în culmea fericirii. Era conştient că pregăteşte un Ferdinand deosebit, cu subtile semnificaţii contemporane. Dar fericirea lui nu ţinu prea mult. Premiera urma să aibă loc la 15 septembrie. Cu o săptămînă înainte, ţara întreagă fu cutremurată de lovitura de stat a legionarilor şi a lui Antonescu. În teatru se petrecură cîteva schimbări care-l făcură pe Oscar să exclame:

— Ţine-te bine, Valentin, acum începe intriga... iubirea a fost zvîrlită peste bord.

Valentin însă era prea ameţit de apropierea premierei ca să poată sesiza ironia prietenului. Într-una din zile, se pomeni chemat la noul director al „Naţionalului", instalat de către legionari. Acesta, un scriitor care se scăldase în toate apele politice, îl primi rece, ţinîndu-l, în tot timpul discuţiei în picioare.

— Sîntem informaţi că eşti în dragoste cu o jidancă şi că ai de gînd să te căsătoreşti cu ea...

Valentin simţi cum tot sîngele i se urcă-n cap. Îşi spuse că orice s-ar întîmpla, trebuie să-şi stăpînească nervii. Nu înţelegea pe baza cărui drept noul director îşi permitea să se amestece în viaţa sa.

— Vrem să ştim şi noi care-i adevărul!

Valentin îşi ridică privirile aprinse de indignare vrînd să surprindă ochii directorului, dar acesta se feri, adăugînd:

— Am înţeles! Dacă acesta este adevărul, atunci domnule nu-ţi rămîne decît să alegi... „Naţionalul" ori jidanca...

Pe dinaintea ochilor lui Valentin trecu în zbor chipul alb, delicat, al Clarei, care părea că ascultă cu amărăciune discuţia şi surise trist imaginii. Răspunse plin de demnitate:

— Înţeleg alternativa... De fapt nu-mi propuneţi să aleg între „Naţional" şi o jidancă, ci între barbarie şi civilizaţie, între Schiller şi Hitler, (îşi aduse aminte de Oscar şi continuă) între iubire şi intrigă; între dumneata, care te socoteşti scriitor, şi oamenii simpli din jur. Dacă aşa stau lucrurile, atunci vă declar că aleg civilizaţia, pe Schiller, iubirea, oamenii...

Ieşi trîntind uşa. Oscar îl aştepta în stradă. Îi povesti revoltat tot ce se petrecuse în biroul noului director.

—Spune-mi şi mie cum de se poate întîmpla una ca asta! — întreba Valentin într-una, deznădăjduit.

— Vin vremuri de isbelişte. Ceea ce vezi e doar preludiul... preludiul războiului împotriva Uniunii Sovietice. O să curgă mult sînge nevinovat... Iar tu, bunul meu prieten, o să te chinuieşti... tu eşti născut pentru scenă...

— Nu-mi pasă.

— Ce-o să te faci de-acum înainte?

— Am să văd... N-am trăit niciodată prea uşor...

Clarei nu-i spuse nimic. Aflase însă totul. Cînd se întîlniră, ea îi cuprinse mîinile, i le strînse cu căldură, le sărută, apoi izbucni în plînş:

— Ştiu... ştiu totul, dragul meu... Poate că... Valentin... tu ar...

Înţelese ce vroia să-i propună şi-i acoperi blînd gura cu palma.

— Taci, Clara... nu trebuie...

Îi sărută ochii înlăcrămaţi, apoi o rugă:

— Să nu mai vorbim niciodată de întîmplarea asta... Eu am uitat... N-am fost niciodată actorul „Naţionalului"... În general n-am fost actor... auzi tu?

— Valentin...

— Da, da, trebuie să uităm...

Se căsătoriră în acele zile tulburi şi se mutară la părinţii Clarei, într-o odăiţă mobilată modest. În primele zile, apoi şi-n primele săptămîni, îi venea destul de greu să se acomodeze cu noua situaţie. Cu tatăl Clarei, un cojocar cunoscut în tot tîrgul Ieşilor, se înţelese din primele clipe. Bătrînul era vorbăreţ, îi plăceau anecdotele şi, în timp ce lucra, cînta în idiş şi-n romînеşte.

Mama Clarei însă îi vorbea destul de rar, iar atunci cînd o făcea, nu-şi ascundea tonul duşmănos. Valentin închidea ochii. Îşi dădea seama că nu avea de-aface cu o femeie rea, ci cu o femeie stăpînită de anumite prejudecăţi religioase. De altfel, îi plăcea s-o urmărească discret în fiecare vineri seară şi să vadă cum aprinde tradiţionalele lumînări, cum se închina în faţa lor cu evlavie, plîngînd.

— Obiceiuri bătrîneşti, îi explica Clara.

Oscar îi ajută să intre în legătură cu cîteva personalităţi artistice din Bucureşti şi i se oferi un angajament într-o trupă improvizată de un impresar sărac. Avea să colinde ţara cu melodrama „Apărarea are cuvîntul". Acceptă. N-avea altă cale. Nu putea să trăiască şi el şi Clara din puţinul ce-l cîştiga bătrînul cojocar.

La plecare, Clara plînse şi-l rugă să n-o uite.

— Prostuţo! o linişti el. Cum aş putea să te uit... Sînt doar bărbatul tău...

. . . . . .

★

În vara aceluiaşi an, după izbucnirea războiului, se dezlănţui şi pogromul antonescian de la Iaşi. Jandarmii năvăliră şi-n casa lor. Valentin şi Clara fură arestaţi şi duşi în curtea unei cazărmi. Acolo, laolaltă cu alte cîteva sute de oameni, stătură toată ziua, îngrijoraţi şi chinuiţi de tot felul de gînduri. Optimiştii spuneau:

— Nu vă speriaţi. Ni se schimbă doar buletinele de populaţie.

Pesimiştii plîngeau:

— Ni se eliberează buletine pentru lumea cealaltă.

Clara tăcea şi deşi era zăduf, se strîngea tremurînd în braţele lui Valentin. El încerca s-o liniştească:

— O să ne dea drumul... Oameni sîntem...

Ea nu-l contrazicea, dar se vedea că nu crede în vorbele lui.

Spre seară, cînd începu să se întunece, fură scoşi în stradă şi obligaţi să se orînduiască într-o coloană lungă şi nesfîrşită. Arşiţa zilei stăruia şi oamenii abia mai respirau. Nimeni nu mai întreba: „Încotro?" Erau obosiţi, distruşi, îndureraţi. Valentin însă, la fiecare pas, se întreba „Încotro?" Privea buimăcit în juru-i, ţinînd-o pe Clara de mînă. Ea tăcea, supusă.

— Ne duc la gară! spuse cineva.

— La gară!! începură oamenii să exclame.

— La gară!

— La gară!

Murmurul străbătu convoiul de la un capăt la celălalt. „La gară!?" se miră şi Valentin. „De ce oare?" Convoiul se tîra încet. În braţele mamelor, copiii plîngeau şi Valentin avu senzaţia că toată coloana nu-i alcătuită decît din nişte copii. „Unde sînt goniţi? De ce-i gonesc?" Mergea cu ochii-n pămînt, cu sufletul năpădit de ruşine. Numai faptul că în clipele acestea atît de ireale se afla lîngă Clara, îl îmbărbăta, îl făcea să-şi spună că nu greşeşte, că de fapt se află alături de umanitate. Într-o zi cineva va trebui să demaşte marea crimă şi acel cineva va fi el — Valentin Prodan.

Convoiul înainta prin întuneric încet, presimţind parcă tot ce avea să se întîmple în noapte. Valentin vru să-i spună Clarei: „Pacat, fato! Noaptea asta aduce cu noaptea cînd ne-am cunoscut. Ce frumos răsuna atunci Eminescu! Îţi aminteşti?" Dar Clara i-o luă înainte îndemnîndu-l:

— Pleacă, Valentin! Fugi! Spune-le cine eşti şi du-te! Salvează-te! S-ar putea ca şi tu...

El îi strînse mîna cu brutalitate...

— Taci, te rog, taci...

— Eşti un om talentat, Valentin. Noi mergem la moarte.

— Taci, Clara...

Tăcu, iar el, recunoscător, îi cuprinse ocrotitor umerii slabi. Evreii din convoi plîngeau, păşeau în neorînduială, împiedicîndu-se unul de celălalt. Valentin şi Clara se lăsau împinşi de acest torent omenesc. Nu se mai gîndeau la nimic. Întîmplă-se orice, erau împreună.

Tîrziu, ajunseră la gară. De undeva din oraş, răsunau împuşcături, se auzeau ţipete, vaiete, părea că tot oraşul nu-i decît un vaiet.

— Toată lumea la pămînt! porunci un comisar.

— Toată lumea la pămînt!

— Toată lumea la pămînt!

Oamenii se trîntiră la pămînt, aşa cum li se poruncise, unul cu capul între picioarele celuilalt. Jandarmii alergau prin noapte, călcînd peste trupurile oamenilor şi urlînd răguşit tot felul de ordine. Valentin continua s-o ţină pe Clara de mînă. Pămîntul era uscat, fierbinte, nesuferit.

— Au să ne împuşte! strigă cineva. În cap o să ne împuşte.

Se stîrni din nou un val asurzitor de murmure, apoi de ţipete. Aproape patru mii de oameni plîngeau şi încercau să se liniştească reciproc. Valentin închise ochii; i se părea că în felul acesta vaietul mulţimii va înceta. Nu, nu se mai putea stăpîni. Se ridică brusc în picioare şi Clara îl întrebă speriată:

— Unde te duci?

El nu-i răspunse. Se îndreptă către primul jandarm, ferindu-se să nu calce trupurile oamenilor şi-l întrebă:

— Ce faceţi? Nu vă daţi seama de ceea ce faceţi?

Îşi închipuise că jandarmul o să-l înţeleagă, c-o să-i răspundă. Acesta însă îl împinse cît colo, injurîndu-l şi amenînţîndu-l că-l împuşcă dacă mai scoate o vorbă. Atunci lui Valentin îi veni să urle: „Ştii cine sînt eu? Ştii cu cine ai de-a face? Sînt actorul Valentin Prodan" însă îşi dădu seama că totul era de prisos. Reveni lîngă Clara şi, înfrînt, se culcă la pămînt, urmărit de privirile ei scăldate în lacrimi. Zise:

— Mi-e ruşine, Clara, mi-e ruşine de tot şi de toate...

Se auzi o rugăciune. Noaptea deveni mai grea, mai apăsătoare, mai înăbuşitoare. Şi aşa cum o ţinea pe Clara de mînă, Valentin încercă să se agaţe de un punct luminos din viaţa lui. Înfigurat, cotrobăi multă vreme printre amintiri. Apoi zîmbi în neştire şi ea îi surprinse zîmbetul:

— Ce-i Valentin, ce-i cu tine?

Auzi întrebarea, dar nu răspunse. Încerca să se rupă de vuietul înconjurător şi să se scufunde în adîncul unei amintiri. Izbuti. Cea de a doua întrebare a Clarei n-o mai auzi. Revăzu şi retrăi în gînd seara cînd s-au cunoscut, plimbarea lor la Copou, clipele petrecute sub teiul poetului, primul sărut, versurile lui Eminescu. Clara cunoştea aproape toată poezia lui Eminescu. Şi ce frumos ştia să recite. Socotea că unele versuri le recita chiar mai frumos şi mai emoţionant decît dînsul:

„Se bate miezul nopţii în clopotul de-aramă
Şi somnul, vameş vieţii, nu vrea să-mi ieie vamă"

Şuieratul subţire şi răscolitor al unei locomotive îl făcu să tresară. Redescoperi noaptea plină de gemete, privirile curioase şi triste ale Clarei. Şopti:

— „Se bate miezul nopţii în clopotul de-aramă

Un mărfar lung, cu vagoane vechi, opri în faţa mulţimii.

— Valentin, unde ne duc?

Şi ca şi cînd mulţimea ar fi prins din zbor întrebarea Clarei, începu să urle:

— Unde ne duc?

— Unde ne duc? Urlă şi Valentin, dar, în aceeaşi clipă, se potoli. Îşi zise că trebuie să fie calm, lucid, să nu se lase pradă panicii, s-o ferească pe Clara, s-o apere...

— Urcaţi în vagoane! se auziră ordinele... Urcaţi!... Urcaţi!

Din nou se înălţă un geamăt sfîşietor ce se întindea parcă peste întreaga omenire. Bărbaţi, femei, copii, de-a valma, erau împinşi şi înghesuiţi în vagoane ce miroseau a carbid şi sulf.

Valentin se surprinse ţipînd:

— Ceea ce faceţi voi este o crimă... O crimă odioasă...

Cine să-i audă strigătul? Totul se înecă în vaietul de spaimă şi durere a mulţimii. Şi chiar dacă ar fi fost auzit? „Se bate miezul nopţii în clopotul de-aramă / Şi somnul, vameş vieţii, nu vrea să ieie vamă". Valul mulţimii îl împingea spre vagoane. De cîteva ori o scăpă pe Clara din mînă, dar se zbătu sălbatec ca s-o regăsească. Nici nu-şi dădură seama cînd se pomeniră amîndoi în vagon.

— Clara...

O trase instinctiv de-o parte, lîngă pătratul unei ferestruici împărţită de nişte zăbrele ruginite. Gîfîiau şi simţeau nevoia să respire aer... aer... Dar văzduhul era încărcat de gemete şi vaiete.

— Clara...

Ea se apucase cu mîinile de zăbrele ca şi cînd ar fi vrut să se sprijine. Părul roşu, bogat, i se despletise şi-i căzea în valuri pe umeri. Valentin îi zări profilul alb, delicat, pe fondul întunecat al vagonului. Deveni dintr-odată stăpîn pe sine, pe puterile sale. I se păru că vede totul nu dinlăuntrul situaţiei, ci de undeva, din afară. Vedea cum oamenii continuau să fie înghesuiţi în vagoane, cum jandarmii alergau dintr-o parte în alta. Auzea clar tot felul de ţipete:

— Unde ne mai înghesuiţi?

— Doamne dumnezeule!

— Saul!... Saul!...

— Unde ne duceţi?

— La Podul Iloaiei...

— Saul! Saul! Unde eşti, Saul?

— Urcă, mă!

Fură înghesuiţi cîte o sută patruzeci de oameni într-un vagon. Valentin încerca din toate puterile s-o ocrotească pe Clara cu propriul său trup, însă apăsarea era mult prea mare şi se înfiora la gîndul că ea ar putea fi strivită. „Uşa... măcar uşa vagonului să rămînă deschisă" gîndi Valentin. Să intre aer... Altfel o să ne sufocăm". Clara nu plîngea; se lipise de dînsul murmurînd:

— Te iubesc... te iubesc, Valentin...

— O să ne sufocăm,ţipă un bărbat.

— E nevoie de aer, oameni buni, de aer, răspunse altcineva.

Desene de ADRIAN LUCACI

Într-un colţ cîţiva bărbaţi începură să se roage. Cîntau rugăciunea încet, pe nas, sicliitor şi un deportat urlă:

— Încetaţi odată, nebunilor, nu există dumnezeu...

Rugăciunea nu încetă. Pe neaşteptate însă, se răspîndi zvonul că jandarmii închid uşile vagoanelor, plumbuindu-le. Măsura părea diabolică, de necrezut. Valentin mai nădăjduia încă, tot mai credea că este vorba de o greşeală sinistră, ce va fi îndreptată dintr-o clipă în alta. Îi linişti pe cei din jur, vorbindu-le despre umanitate, dreptate, asigurîndu-i că uşile nu vor fi închise.

— Mata vorbeşti ca şi cînd n-ai fi un pirlit de ovrei, îi replică un bătrînel...

Valentin simţi cum Clara se zbate neputincioasă lîngă el.

— Dumnealui are dreptate — îi luă altcineva apărarea. N-o să închidă uşile...

Ceva mai tîrziu, uşile vagoanelor fură trase şi plumbuite. În vagon se făcu întuneric şi cu aceasta ultimul licăr de nădejde din sufletul lui Valentin se stinse.

— O să ne sufocăm.

— Pînă la Podul Iloaiei rezistăm.

— Cîte minute sînt pînă acolo?

— Treizeci de minute.

— Domnu' Goldstein cît e ceasul?

Cuvintele se amestecau. Curînd nu mai înţelegea nimic. Fiecare voia să dea cîte o explicaţie:

— N-o să ne ducă departe!

— O să ne dea drumul!

— E război, nu sînt alte vagoane!

Ochii lui Valentin se obişnuiră repede cu bezna. Desluşea figurile negre, lăcuite de transpiraţie, ale oamenilor. Aduceau cu nişte măşti ce se amestecau între ele, ameţindu-l.

— O să ne sufocăm!

Într-adevăr aerul devenea din ce în ce mai greu. Oamenii se înăbuşeau. Se auzi şuierul locomotivei.

— Plecăm!

— Şi ce te bucuri aşa, mă?

— Pînă la Podul Iloaiei sînt treizeci de minute.

Valentin se întrebă: „Şi acolo? Acolo ce ne aşteaptă?" Trenul se puse în mişcare şi-un murmur înviora vagonul. S-ar fi putut spune că oamenii se bucură, că, în sfîrşit, întrezăreau o rază de speranţă.

— Domnu' Goldstein cît e ceasul?

— Acuş o să fim la Podul Iloaiei...

Trenul însă se mişca încet, ca un melc. După un timp, oamenii prinseră să se înăbuşe, să se topească de căldură:

— Apă...

— Aer... aerr... aerrr...

Valentin vedea măştile lungindu-şi gîturile... gurile se deschideau mari, încercînd să absoarbă cîte un pic de aer. Se îngrozi. Presimţea nebunia ce avea să se dezlănţuie.

— Aer... aerrr... aerrrr...

Se iveau zorile; o lumină vînătă se strecura în vagon, decolorînd chipurile negre ale deportaţilor. Lui Valentin îi amorţiseră picioarele. Încercă să le mişte, dar imediat începură înjurături. Clara şopti moale:

— Valentin, dragul meu...

El îi căută mîna, o găsi şi degetele lor se încleştară spasmodic.

— Curaj, Clara, curaj...

— Mă înăbuş, Valentin.

— Nu mai vorbi...

— Aer... aerrr... răcni o femeie şi încercă să-şi croiască drum către ferestruica vagonului. Ceilalţi n-o lăsară, nici n-aveau cum s-o lase.

— Domnu' Goldstein cît e ceasul? Mai avem mult pînă la Podul Iloaiei?

— Ca de aici pînă la cer.

— Aerrr... aerr...

Aerul se împuţina şi oamenii năduşiţi, însetaţi, cuprinşi de spaima morţii, se apucară să-şi smulgă hainele de pe dinşii.

— Aer... aerrr...

— Aer, şopti Clara ruşinată...

— Curaj, Clara, curaj!

Trenul opri în cîmp. Deportaţii începură să bată cu pumnii în scîndurile vagonului şi să ţipe:

— Apăăă!

— Daţi-ne apă!

— Apăăă!...

Tot trenul urla şi plîngea. Valentin îşi dădea seama că trebuie să-şi drămuiască orice mişcare, să nu se lase prins în panica celor din vagon, îşi controla fiecare gînd, fiecare gest. I-ar fi povăţuit şi pe ceilalţi să facă la fel, dar înţelese că totul ar fi fost de prisos. Numai aerul şi apa ar mai fi putut potoli ţipetele oamenilor.

— Apă... apă!...

— Vrem apă...

Trenul porni din nou, tiriş ca după mort. Soarele se înălţase şi acum încingea văzduhul secătuind şi ultima fărîmă de aer din vagon.

— A murit! striga un glas de adolescent. A murit tata!

Nebunia se dezlănţui. Oamenii — rămaşi goi — gîfîiau şi colcăiau ca nişte viermi mari cenuşii şi lucioşi, ferindu-se parcă din calea morţii. Valentin o împinse pe Clara într-un colţ gata s-o apere.

— A murit! se tînguia acelaşi glas de adolescent.

— Murimmm!...

Băteau cu pumnii în scîndurile vagonului.

— Apăăă!

— Murimmm!...

— Să ne rugăm, fraţilor, lui dumnezeu...

— Du-te dracului cu toate rugăciunile din lume.

Curînd, oamenii ajunseră la capătul puterilor; bătaia pumnilor lor răsuna din ce în ce mai slab, iar deportaţii se împleticeau şi căzeau unul peste altul, fără vlagă. Unii se mai ridicau, alţii nu. Valentin fu primul care înţelese primejdia. O înţelese mai cu seamă atunci cînd Clara rosti:

— Vreau să dorm... mi-e somn...

Speriat, el o zgîlţîi cu putere:

— Nu, nu, Clara! Brusc strigă: oameni buni, nu adormiţi... Somnul vă păcăleşte... nu adormiţi...

— Da, da, să nu adormim, încuviinţară cîteva glasuri.

— Oameni buni!

Deportaţii, doboriţi de lipsa aerului se lăsau moale şi adormeau, Valentin se repezi la ei, lovindu-i.

— Treziţi-vă!.... N-adormiţi!...

Trecea de la un om la altul, se lupta cu fiecare.

— Aerrr! murmurau cei ce-şi deschideau ochii.

Alţi patru tineri urmară pilda lui Valentin, se apucară să-i zgîlţîie şi să-i trezească pe cei care, adormind, se lăsau astfel în braţele morţii.

— Nu dormiţi, oameni buni!

— Aerrr!...

— Apă!...

Cei mai mulţi însă nu mai puteau să reziste: adormeau şi se sufocau în timpul somnului. După o altă bucată de drum, vagonul se împărţi de la sine în două; de o parte vii, de cealaltă morţii... Zece... douăzeci... treizeci... Trenul morţii străbătea încet distanţa. Iaşi—Podul Iloaiei. Soarele devenise şi el un ucigaş. Arşiţa sa făcu din vagon un cuptor pe roţi.

— Nu mai pot, murmură Clara şi căzu fără vlagă.

— Clara!

În locul ei îi răspunse bătaia sacadată a roţilor. Se aplecă s-o ridice:

— Clara!

O ridică şi încercă s-o înghesuie spre mica ferestruică a vagonului. Nu izbuti. Aproape douăzeci de oameni goi — femei şi bărbaţi — se înghesuiau în aceeaşi direcţie. Urlă:

— Moare!

Nimeni nu-i sări în ajutor. Nimeni nu se dădu în lături pentru a-i face loc la ferestruică şi, neputincios, rămase cu ea în braţe. Mai tîrziu, cînd „măştile" îi cerură s-o ducă de partea cealaltă a vagonului, urlă iarăşi:

— Aţi înnebunit... N-a murit!...

O ţinea mereu lîngă dînsul şi-şi petrecea degetele prin părul ei bogat. Cîteva braţe lucioase se întîlniseră să i-o smulgă, dar o apără:

— La o parte! Nu puneţi mîna pe ea!

Totuşi, într-un tîrziu, o aşeză singur peste celelalte cadavre. Din clipa asta totul îi deveni indiferent. Nu se mai gîndea la nimic; creierul parcă-i încremenise. Se lăsă zdrobit peste un trup. Un picior se ridică şi-l împinse. Ochii i se împăienjeniseră. Apoi, cineva se repezi la dînsul şi-l scuturâ:

— Scoală! Nu dormiii!

— Nu, nu dorm! răspunse el fără convingere. Respiraţia îi devenea anevoioasă; se sufoca. Cerul gurii i se uscase, limba la fel, buzele-i erau sărate. Coşul pieptului îi ardea. „Apăăă"! I se păru că fusese aruncat într-un cuptor fierbinte şi undeva lîngă dînsul se zbate Clara, el încearcă să ajungă la dînsa, dar lipsa aerului îi îngreunâ mişcările.

— Aeer! Aeer! îşi auzi propriul său glas, după care, totul se scufundă într-o prăpastie cuprinsă de flăcări.

Cînd se trezi, era întuneric. Simţi adierea răcoroasă a vîntului. Deasupra, descoperi cerul înstelat şi o lună ciuntită. Încercă să se ridice, dar simţi atingerea rece a unor cadavre. „Unde mă găsesc"? Fulgerător, îşi aduse aminte de „trenul morţii". Se ridică în capul oaselor şi se uită în jur. Înţelese: fusese aruncat în cîmp peste o stivă de cadavre. Ceva mai încolo zări silueta unui jandarm. Stătea cu puşca la umăr. Valentin îl strigă:

— Hei, omule!

Jandarmul se răsuci pe călcîie; văzu atunci ridicîndu-se un „cadavru", scoase un ţipăt de groază şi-o luă la fugă în noapte.

Valentin vru să-l oprească, să-l întrebe unde se găseşte, unde fusese aruncat, însă nu găsi în el putere să strige. Şi aşa gol cum era, o luă peste cîmp, în neştire...

Fragment din romanul „Dintre sute de catarge".

LUPTA DE CLASA PE TARÎM IDEOLOGIC ŞI LITERATURA

IV. DESTIN de Aurel Mihale

Ca şi în Ora şase de Nicolae Ţic, acţiunea romanului Destin al lui Aurel Mihale începe în anul 1950. O simplă coincidenţă ? Poate... Uneori însă şi coincidenţele sînt semnificative. Perioada reflectată în ambele romane e imediat următoare marilor victorii politice ale poporului muncitor din anii 1947—1948. Revoluţia socialistă a deschis dintr-odată în faţa milioanelor de oameni perspective nebănuite de progres, de afirmare a forţelor creatoare. Se pare că această temă a energiilor creatoare, trezite de perspectiva construcţiei socialiste, — se dovedeşte a fi foarte fructuoasă. În orice caz o găsim dezvoltată viguros şi convingător în Destin, care deşi se subintitulează „ediţie revăzută a romanului Floarea vieţii" nu păstrează de la acesta din urmă decît schema subiectului şi ca atare trebuie să fie apreciat ca o lucrare literară nouă.

Epoca noastră este epoca adevăratei libertăţi — cam aşa ar putea fi tradusă publicistic ideea romanului. Omul nu mai este condamnat să rămînă ca altădată o jucărie în mîna imprejurărilor imprevizibile, ci poate să-şi croiască singur drumul în viaţă, este făuritorul propriului său destin. Imprejurările îi sînt prielnice. Puterea populară şi construcţia socialismului îi asigură condiţiile necesare ca să se împlinească, ca să-şi fructifice înclinaţiile şi calităţile cu care a fost înzestrat. Depinde numai de om ca să valorifice aceste condiţiuni favorabile. În termeni diferiţi ideea aceasta o susţin mai toate personajele pozitive ale romanului. Desfăşurarea evenimentelor le dă dreptate şi astfel ridică părerile unor oameni la înălţimea unor adevăruri obiective.

În consecinţă principala sarcină artistică pe care şi-a asumat-o autorul ar putea fi formulată în felul următor: să înfăţişeze cititorilor nişte destine umane în măsură să dovedească justeţea tezei sale.

Din acest punct de vedere cel mai reuşit ne pare „destinul" lui Vlad Oprişa, care nu e un simplu personaj ilustrativ ci un tip. Caracterologic Oprişa se înscrie în seria personajelor covîrşite de puterea propriei pasiuni. În felul cum apără, fără prea mult discernămînt, fără să fie atent la părerile altora — orice idee numai pentru că e a lui, e ceva donquijotesc. Totodată are ceva din Gelu Ruscan al lui Camil Petrescu. În ipostaze variate tipul a trecut prin diferite epoci şi diferite literaturi. Dar în trecut a fost întotdeauna strivit, tocmai din cauză caracterului său rigid. Viaţa nu-i răsfaţă niciodată pe cei „apucaţi". Tocmai de aceea soarta oamenilor prizonieri ai propriilor pasiuni era tragică în lumea dominată de dictonul „homo homini lupus".

În lumea socialistă însă, destinul „tînărului inginer" Oprişa se împlineşte cu totul altfel. El se comportă nu o dată într-un fel care ar putea stîrni antipatia violentă a celor din jur. Ajungînd la „gease" Zăvoiu şi constatînd că gospodăria e în paragină, se hotărăşte pe loc să plece pentru că — mă rog — n-are ce face aici, el omul predestinat cercetării ştiinţifice. Nu se gîndeşte că şi pînă la el au stat oameni aici, care aşa puţin, dar au făcut totuşi ceva, au muncit cum s-au priceput... Oprişa e antipatic şi atunci cînd luînd cunoştinţă de planul de exploatare a bălţii, fără să se intereseze măcar de ce a fost elaborat aşa şi nu altfel, decide sentenţios: „planul e prost". E atît de încrezut în superioritatea sa încît şi atunci cînd pentru oricine ar fi devenit limpede că fata iubită îl înşeală, n'ci nu se gîndeşte la asta. E un tip robit de propria personalitate, mărginit, infatuat. În acelaşi timp însă e talentat şi cinstit. A crescut ca un copac sălbatic dar sănătos. E ostil moralei burgheze. Parvenirea ca atare nu-l obsedează. E capabil de sacrificii cu condiţia că ceea ce i se cere să fie pe linia propriilor „visuri". Cum însă visurile sale sînt generoase şi orientate în aceeaşi direcţie cu năzuinţele poporului angajat pe drumul construcţiei socialiste, energia nestăvilită a tînărului se revarsă în albia eforturilor colective şi se fructifică bogat.

Dar ca să ajungă aici Vlad trebuia să fie ajutat, trebuia să găsească în jur o ambianţă de simpatie, altfel se prăbuşea, pentru că în fond oameni ca el sînt slabi, incapabili să reziste ostilităţii. Şansa lui Oprişa constă în faptul că a întîlnit în drumul său oameni ca Badea, Ciurea, Vîlsan, Silvia, Toma, că aceşti oameni i-au dat dreptate lui, nu puteau să nu i-o dea dreptate, întrucît „visurile" (adică pasiunea) inginerului coincideau cu nevoile revoluţiei socialiste. În acest fel Oprişa s-a simţit sprijinit de însăşi forţele motrice ale societăţii noi, iar acest sprijin i-a dat aripi, i-a permis să-şi desfăşoare nestingherit forţele creatoare. Angajat, astfel, într-o bătălie grea, în front cu oamenii cei mai înaintaţi ai timpului, Oprişa nu numai că nu s-a prăbuşit (cum s-ar fi întîmplat cu predecesorii săi tipologici altă dată) ci s-a călit, s-a maturizat, s-a eliberat şi de o serie de trăsături urite, care alterau caracterul său, în fond, pozitiv. Prin această împlinire destinul lui Vlad Oprişa e deosebit de semnificativ. El atestă că în viaţa nouă, dominată de uriaşa dezlănţuire a energiilor creatoare, conduse de partid, personalităţile puternice, chiar insuficient ancorate în viaţa socială, se pot încadra efortului colectiv, pot creşte, se pot dedica din plin pasiunii lor, pentru că mediul înconjurător, colectivul socialist le ajută să îndrepte această pasiune într-o direcţie constructivă, generoasă.

În zugrăvirea lui Badea, autorul Destinului parcă s-ar fi călăuzit de preceptul lui Cernişevski, potrivit căruia, ca să dea portretul unui om excepţional, autorul trebuie să-l înconjoare de oameni puternici, înaintaţi, căci numai într-o asemenea ambianţă dimensiunile cu totul neobişnuite ale „eroului excepţional" pot fi reliefate pregnant. Badea e înconjurat de oameni înaintaţi, reprezentativi pentru viaţa nouă. Spunînd aceasta nu-l avem în vedere doar pe Oprişa şi nici în primul rînd pe el, ci pe Ciurea, Toma, Vîlsan, Silvia. Cu toţii sînt oamenii datoriei, energici, intransigenţi, devotaţi pînă la capăt cauzei. Şi totuşi în faţa lui Badea pălesc. În comparaţie cu ei toţi, comunistul Badea are ceva în plus, — extraordinara capacitate de a trăi intens, ca pe o frămîntare proprie, tot ce se leagă direct sau indirect de munca sa de partid. Caracterologic Badea e un sentimental. Reacţiile sale sufleteşti sînt naive, uneori aproape copilăreşti. Pentru el „inginerul" fără de care gospodăria nu poate fi scoasă din paragină, trebuie să fie îngrijit ca un obiect preţios dar şubred, uşor casabil. Acceptă cu un fel de duioşie reţinută şi acest rol de dădacă sufletească (ascunsă) a lui Oprişa, numai pentru că între echilibrul sufletesc al tînărului şi nevoile muncii există o legătură directă. Badea e un om care nu face doar munca de partid, dar care-şi încordează toate facultăţile în primul rînd în această muncă. O asemenea dăruire l-a ajutat să descopere (şi să intuiască) importanţa excepţională a atitudinii juste faţă de oameni. Măreţia lui Badea constă în iscusinţa uimitoare de a găsi pentru fiecare om măsura corespunzătoare. De aceea e gata să colaboreze cu oricine dacă e cinstit şi sincer, iertîndu-i (într-un fel) păcatele mai puţin esenţiale, dar îl şi mustră virtos pe Oprişa pentru faptul că a văzut în Codin şi Nistor doar nişte oameni mici şi şmecheri, dar nu şi duşmani. Prin capacitatea sa de pretuire adecvată a tuturor valorilor umane, Badea se înscrie în rîndul eroilor celor mai înaintaţi ai literaturii noastre.

O variantă „populară", ţărănească a lui Badea trebuia să fie Ciurea. Dar personajul e mai convenţional. Ciurea e zugrăvit din afară şi deşi autorul insistă foarte mult asupra „mirărilor" şi „descoperirilor" sale, îi pătrundem cu greu sufletul. E posibil că la aceasta contribuie şi absenţa vieţii personale. Gestul eroic al lui Ciurea, care-i încheie viaţa printr-o apoteoză, e impresionant pe plan poematic. În structura realistă a romanului personajul ocupă totuşi un rol secundar.

Vîlsan, Toma, academicianul Pamfil şi alte personaje pozitive epizodice sînt prezentate sumar, dar implinesc imaginea unui colectiv puternic, capabil să insufle putere unui om lipsit de busolă sigură în viaţă, cum e Oprişa. O pereche simpatică, zugrăvită pastoral, o formează Ifrim şi Paulina.

Principalul personaj pozitiv feminin, Silvia Robu, e o figură deosebit de luminoasă. Vorbind în termenii lui Puşkin, ea apare ca un „ideal" al autorului. Comportarea ei în viaţă e irepros abilă şi mai ales modestia reunită cu o excepţională tărie sufletească o fac deosebit de fermecătoare. Tocmai de aceea în simfonia pasiunilor deslănţuite prin diferite „destine" dragostea ei atît de umilă pentru Oprişa sună ca o disonanţă. Nu că nu l în frunţă — o face uneori, în probleme secundare, dar e incapabilă să-l privească în mod critic, deşi alesul inimii sale o merita cu prisosinţă. Se pare că această comportare, atît de lipsită de personalitate a Silviei (ea aştepta docilă dragostea lui Vlad, ca un fel de pomană) e şi un reflex al atitudinii necritice a autorului faţă de personajul principal. Că Oprişa nu e un om „ideal", că are mai multe „pete" de care „se curăţă" trenta, asta se vede, dar cît plăteşte el pentru greşelile sale, asta se vede mai puţin. Noi cunoaştem peste doi ani din viaţa lui Oprişa. În acest răstimp el nu suferă nici un eşec. A spune că aşa ceva e imposibil, ar fi o aberaţie.

Astfel ne-am apropiat de problema care ne interesează din punct de vedere al temei comune a articolelor noastre. În „Destin" sistemul de personaje se compune din două grupuri net antitetice. Pe de o parte acei care luptă pentru realizarea „visului" de transformare a bălţii într-un lan înfloritor, deci pentru îndeplinirea în cele mai bune condiţiuni a unei sarcini a construcţiei socialiste, pe de altă parte acei care încearcă pe toate căile să zădărnicească realizarea „visului" amintit. Lupta între cele două tabere formează una din axele principale ale subiectului. În consecinţă trăsăturile de caracter (deci şi superioritatea personajelor pozitive) ar trebui să se reliefeze în ciocnirea, în dejucarea şi zădărnicirea uneltirilor duşmane. În realitate însă acest lucru nu se produce pentru că duşmanii mai întotdeauna se grăbesc să se demaşte singuri. Codin pregăteşte cu grija corpul delict al propriilor sale matrapazlîcuri. Nistor se încurcă prosteşte în aventura lui Madarache acesta din urmă acceptă să strice cu cazmale şi sape un dig păzit, etc., etc. Personajele negative din roman se angajează în tot felul de acţiuni duşmănoase şi criminale, fără ca cititorul să înţeleagă ce vor, care sînt resorturile psihologice ale comportării lor. Istoriceşte, o asemenea comportare poate că este întrucîtva justificată, ea reflectă — indirect — amploarea victoriei repurtate de poporul muncitor sub conducerea partidului, ţăria cuceririlor noului regim etc. Dar dacă istoriceşte situaţia se poate explica, artisticeşte ea este derutantă. Din cele mai vechi timpuri poeţii anonimi, pentru a reliefa puterea eroilor populari, le-au scos în faţă duşmani înzestraţi cu forţe neobişnuite: balauri cu cîte şapte şi douăsprezece capete, smei înfricoşători aliaţi cu forţele supranaturale etc. În romanul Destin, însă, duşmanii eroilor excelează prin micimea caracterologică.

În bătălia ideologică pe care o ducem astăzi pentru triumful conştiinţei socialiste, romanul Destin intervine mai ales reliefînd superioritatea oamenilor de tip nou, care se împlinesc ca oameni în luptă, în muncă, consumînd energiile lor pentru o cauză înaltă. Lor le sînt opuşi indivizi din „lumea veche" — meschini, egoişti, amorali, dezumanizaţi. Din acest punct de vedere, mesajul romanului e lipsit de orice echivoc, fiind subliniat şi prin destinul particular al Liei. Prima dragoste a lui Vlad e un caracter slab; vrînd să evite greutăţile, ea se lasă atrasă de mirajul înşelător al vieţii „uşoare" şi este tîrîtă astfel pînă-n marginea prăpastiei. Dar şi prăbuşirea ei are o semnificaţie educativă minoră, din cauza orbirii totale a personajului. Capeţi impresia că Lia a ajuns unde a ajuns nu atît datorită slăbiciunii de caracter, cît datorită prostiei sale fenomenale. Prostia însă nu se condamnă, ci se compătimeşte.

Ultima lucrare a lui Aurel Mihale e un roman complex, cu o problematică bogată, instructiv şi educativ totodată. Romanul se citeşte cu interes, subiectul e bine închegat şi nu ne îndoim că mai ales tinerii îl vor citi cu mult folos pentru el. De aceea aprecierea romanului nici nu poate fi epuizată într-un articol. Totuşi pe baza constatărilor parţiale încercăm să concludem că valoarea ideologică a romanului izvorăşte mai ales din felul în care e prezentată frumuseţea autentică a luptei pentru un ideal înalt şi generos (drept calea cea mai sigură pentru cucerirea „destinului") şi mai puţin din confruntarea personajelor pozitive şi negative, care rămîne întrucîtva schematică. Noi vedem reuşita principală a autorului în zugrăvirea tabloului realist de viaţă nouă, deşi recunoaştem că forţa de convingere a cărţii ar fi şi mai mare dacă unele pasaje ar fi fost eliberate de inutilă discursivitate. O mai mare sobrietate în expresie, renunţarea la unele explicaţii în folosul reprezentării directe a faptelor, o construcţie mai strînsă şi o anumită ponderare a expansivităţii autorului, ar fi favorizat, credem noi, tabloul în ansamblu. Dar acestea sînt, de acuma, probleme care depăşesc obiectul cercetării noastre. Nu putem încheia decît subliniind esenţialul: destinul lui Vlad Oprişa trăieşte, „trece rampa" şi intervenind activ în viaţă îi ajută pe constructorii socialismului să înţeleagă mai adînc măreţia vieţii noi, datoria lor în această viaţă şi mai ales cum luptînd neprecupeţit pentru grandioasele sarcini cuprinse în programul construcţiei socialiste, ei îşi pot făuri un destin într-adevăr frumos, la care generaţiile trecute nici nu puteau visa.

Mihai Novicov

Alfred MARGUL-SPERBER

Noii locatari

Blocuri, blocuri... peste tot răsar,
Unu-ncepe, altul se termină,
Noi oraşe cresc, ca de cleştar,
Cele vechi se-nalţă în lumină.

Şi se mută-n camerele noi
Cei care-au crescut în subterane.
Pruncii vin cu zumzetul vioi,
Florile-i salută din balcoane.

Dar trecutul unde-i ? Cînd trudeam
Fripţi de suferinţi şi sărăcie ?
Chinul îndurat din neam în neam,
Să-l lăsăm uitat pentru vecie ?

Nu ! Trecutul încă, nevăzut,
Ca o strajă-i ce ne-aduce-aminte
De aceia care au căzut
Şi de noaptea grea de mai-nainte.

Szemlér FERENC

Copacul viu

Fetiţa mea, privesc uimit
asemănarea cum ne-nginã.
Eşti ca un ram înmugurit
pe-un trunchi de salcie bătrînă.
Şi mă uimeşte, mai ales,
să văd cum şi la tine-n plete
păianjenii luminii ţes
aceeaşi plasă pe-ndelete.
Cînd bate vîntu-n cring, şi tu
iţi tremuri aurul-n lumină,
ca mine-n care se-abătu
tristeţea toamnei de rugină.
Se zbuciumă plăpîndu-ţi ram
şi lingă pieptul meu se-adună. –
Şi mi-amintesc cum tremuram
bătut, pe vremuri de furtună.
De ce nu pot să poruncesc
acestei firi îndătinate ?
Ridică-te spre slăvi, firesc,
în piept cu vînturile toate !
Creşti ca un pom voinic şi-nalt,
neclătinat în vînt şi-n ploaie,
să pot s-aştept cu suflet cald
să vină iarna, să mă taie.
Ştiu, dintr-un pom ies pomi la fel, –
e-o veche lege a naturii...
Mă mulţumesc s-ajung la ţel
sub scutul veşnic al pădurii.
Iar apa vieţii, lin urcînd
prin mine, trece-n tine, caldă,
ca să-nfloreşti deschisă-n vînt
cînd raza soarelui te scaldă.
Nu e destul ? Ar fi mai mult ?
Dar e şi-atît destulă cale :
tulpina-n marele tumult
dă flori prin ramurile tale.

In romineşte de H. GRAMESCU

Întîlnire cu poeţii ieşeni

Acem în faţă un volum colectiv, reunind pe cei mai talentaţi poeţi ieşeni de astăzi". De la George Lesnea, pînă la Sorin Stoian şi Ion Cringuleanu, spaţiul de cîrstă este completat cu nume familiare cititorului şi reprezentative pentru viaţa literară nouă a hătrînului oraş. O penetraţie oricît de uşoară în substanţa volumului nu poate ocoli aria largă a tematicii, ca şi varietatea mijloacelor artistice. E vizibilă mai ales ancorarea poeziei ieşene în problemele acute ale actualităţii. Au rămas numai în amintire atmosfera provincială, liniştea inertă a ruinelor, apatia şi zbuciumul fără orizont, care se infiltrau în poezia ieşeană din prima parte a secolului acesta. Alt oraş, altă viaţă, frenetică, alt orizont, altă geografie sufletească întîlnim în acest mănunchi de poezii contemporane, trimise din vecinătatea Copoului — ca un omagiu — celui de-al III-lea Congres al partidului.

Aspectele sub care poate fi înfăţişată această culegere sînt multiple. Cel mai important reiese din caracterul oarecum antologic al lucrării, deşi nu toate versurile sînt de antologie ! Unul din cei mai în vîrstă şi totodată cei mai neobosiţi poeţi ieşeni e, fără îndoială, George Lesnea — prezent aici cu cîteva din lucrările cele mai reuşite. Atît în Oraşul meu, cît şi în Casa lui Ilie Pintilie, emoţia se transmite prin mijloace simple, cristaline, specifice. În Trandafir de la Moldova sau Pămîntului, mişcarea e mai alertă, timbrul mai sugestiv, trădînd o trăire intensă. Remarcabil rămîne fragmentul din Lenin între lupte, în care marele conducător reciteşte emoţionat din Puşkin.

Numărul poeziilor frumoasa se completează cu ofranda celorlalţi coautori ai culegerii. Nicolae Ţatomir, evoluînd între versul ferm Mai limpede răsună sirena), laconic (Tînărul candidat) şi retoric majestuos (Simfonia luminii), se relevă mai ales prin ciclul evocator şi plastic al cîtorva sonete, între care Transplantare reprezintă una dintre cele mai bune piese ale culegerii. Din Horia Zilieru reţinem Ţara mea (paralelă lirică între basmele folclorice şi lupta poporului nostru) şi Baladă munteană, dramă a fetelor ce o-dintoară „se ofileau, sus în munţi, de ftizie", pe care versul o urmăreşte cu inflexiuni grave. Andi Andrieş se impune cu poeziile sale despre muncitori (Se toarnă fonta, În cazangerie, şi, îndeosebi, Mîinile montatorilor), în care, spre deosebire de celelalte lucrări ale sale din culegere, expresia vagă, generală, e depăşită de notaţia plastică şi emoţionantă. Cu Mihai Florin Petrescu, pătrundem într-un univers poetic prin excelenţă cristalin...

Fiindcă am ajuns deja la cei tineri, şi ne pregătim să trecem la cele mai tinere prezenţe ale culegerii, ne îngăduim o mică întrerupere, pentru a arăta cum — din aspectul antologic de care corbeam — se ramifică un aspect inrudit. Necesitatea de a deschide drumul tinerilor poeţi spre paginile cărţii a adus, mai totdeauna, tipărirea lor în culegeri şi antologii, ca un fel de preexamen al debutului în volum personal. Procedeu de o maximă eficacitate (cînd nu este folosit abuziv), el comportă simţul responsabilităţii din partea editorilor, după cum — în mod egal — comportă şi un oarecare risc. În cazul de faţă, aportul tinerilor este substanţial, ceea ce arată că la Iaşi începuturile în poezie (Sorin Stoian, Ion Cringuleanu, Aurel Butnaru, M. Sorescu, Corneliu Sturzu), sînt vegheate şi îndrumate cu dragoste. Surprinde plăcut o anumită prospeţime nedisimulată, o diversitate a mijloacelor şi a ipostazelor, care — în balanţa întregii culegeri — tinde să echilibreze unele pasagii aride sau incolore strecurate accidental în poeziile celor cu o activitate mai îndelungată.

Nu e însă mai puţin adevărat că, datorită unei relative recente frecventări a lirei, uneori ei nu reuşesc să controleze cu nerv, pînă la capăt, ideea poetică. I se întîmplă lui Corneliu Sturzu în poezia Conturul viitorului, în care, invitîndu-şi tovarăşii pe schele, „pe treptele pe care au suit pîn-aici", scrutînd toate cîte vor fi : „uzine, holde întinse, fier fluid", pruncul „privind o floare mirat şi candid", poemele „ţîşnite din inimi aprinse" etc. — îşi trădează — de dragul unor expresii generale — luciditatea vie şi eloccentă a tovarăşilor cu care zăboveşte pe schele. (În ciclul Constructorii, tipărit recent în Iaşul literar, tînărul poet şi-a îmbogăţit viziunea, emoţia e aici mai autentică — rod al contactului cu viaţa trepidantă a şantierelor).

De o anumită diluare nu sînt lipsiţi, la un moment dat, nici colegii săi Ion Cringuleanu şi M. Sorescu (vezi Tractoriştii şi, respectiv, Zidarii). Aceştia din urmă dovedesc însă, în faţa imaginii artistice, un mai pronunţat simţ al noului. Le e proprie expresia inedită, pregnantă. Remarcăm între ei o anumită filiaţie. Ea este însă de ordin exterior şi ţine mai ales de preferinţe tematice. Dar în vreme ce Marin Sorescu consemnează tablouri, stări, motive — ce îl solicită din afară („Aerul Iaşului e un covor ţesut de raze. Dimineaţa, la şase, prin acest covor — Trec suveicile iuţi ale sirenelor..." etc.) — la Ion Cringuleanu substanţa poetică este extrasă din straturi mai adînci („Eu sînt contrastul dintre ură şi dragoste, / Între foame şi iubiri de pămînt), cu stăruitoare inflexiuni autobiografice (a se vedea şi ciclul Muguri de răchită, rămas în afara culegerii) şi cu o neostoită sete de claritate, de frumos, de drumuri, de iubire.

În evocările sale lirice, lui Aurel Butnaru, alt tînăr poet prezent în culegere, îi este caracteristică nota dramatică, ajutată de o evidentă energie verbală : Din ceruri împietrite, ca un blestem pe buze, Curgea cu ploaia nopţii o ploaie de obuze..." sau : „Ca lama de cuţite tăiau lumini retina. / Întîia oară-n viaţă mă-nfiora lumina..." Vorbind despre zilele noastre, el se pronunţă hotărît pentru viaţa trăită activ, în avîntul creator al „Veacului de aur". Luînd act de aceasta, aşteptăm totuşi o mai pronunţată adîncire a stărilor sufleteşti ale eroului liric, fapt care va aduce un spor de individualitate mijloacelor sale artistice.

La capătul acestei excursii — cum ar spune acad. Perpessicius — prin luminişurile poeziei ieşene, ne aşteaptă trei poezii tot ale unui tînăr : Sorin Stoian. Versurile lui sînt într-adevăr tinereşti, vădind elanul simţirii, claritatea gîndului, limpezimea expresiei. Cîntec nouăului an 1960 constituie o caldă adeziune la prezent. Îl lipseşte însă, aici, substanţa lirică densă din Douăzeci de ani, poezie care aduce armonii noi, dintr-un univers străbătut şi sensibilizat de feciorul învăţătorului din Mălini : „N am ucis nici un cerb din pădurile mele. / Azi în coarnele lor ard luceferi şi stele. / Şi din cîte-am avut nici un vis nu s-a frînt. / Bunii cerbi n-au să-şi plece diadema-n pămînt ! /... / Ochii mei stredelind al luminilor sens. / Au culeş aur crud din albastrul imens. / Un tovarăş mi-a-ntins un drapel şi l-am luat. / În oştiri de nenvins, tu, Partid, m-ai chemat / Şi de-atunci ca pe cîmp vălurind firul ierbii / Mii de oameni veniră să-mi apere cerbii".

În întregul ei, culegerea antologică editată la Iaşi constituie o mărturie despre înflorirea poeziei noi într-un oraş cu strălucită tradiţie culturală. Unele inegalităţi provin dintr-o slabă — sau comodă — asimilare a unor teme. Aportul tinerilor este meritoriu. (De altfel, Sfatul popular Iaşi a manifestat şi anterior grijă pentru creaţia tinerilor, editînd — chiar înaintea editurilor centrale — plachete ale poeţilor debutanţi). Aşteptăm de la ei ca, manifestînd exigenţă faţă de cuvîntul tipărit, să ne prilejuiască în viitor întîlniri la un nivel ideologic şi artistic cît mai ridicat.

M. Fintinele

*) *Versuri*, culegere colectivă, Iaşi 1960.

UN SUCCES AL LITERATURII DE ANTICIPAŢIE

de Mihu DRAGOMIR

Piatra de încercare a romanelor de anticipaţie este, firească, descrierea societăţii viitorului, în cît mai multe dintre elementele caracteristice, dar şi în amănuntele cotidiene care, presărate de-a lungul acţiunii, crează impresia puternică a unei lumi pe care autorul a „văzut-o", în ansamblu şi în detaliu, ca pe o realitate de azi. Pentru aceasta se cere nu numai fantezie şi cunoaşterea modului cum anumite date ale ştiinţei şi tehnicei se vor dezvolta mîine, ci şi un efort profund de asamblare organică a nenumărate elemente, pentru a prezenta imaginea vie a unei societăţi viitoare. Desigur, aici, poate mai mult ca în oricare alt domeniu literar, originalitatea autorului este evidentă de la prima vedere. Nimic mai lesne decît să-ţi dai seama dacă descrierea unei eventuale civilizaţii pe o altă planetă, de pildă, aduce o viziune inedită, sau, aşa cum se întîmplă cu multe dintre lucrările genului, nu este decît reluarea unor modele ilustre. H. G. Wells şi mai ales I. A. Efremov, în ultimul timp, ispitesc neîncetat pe cei ce îşi încearcă talentul în literatura ştiinţifico-fantastică, punîndu-le la dispoziţie şi înfăţişarea fiinţelor cugetătoare de pe alte planete, şi peisajul, şi viaţa în timpul zborului interplanetar, şi eventualele conflicte, cu o asemenea forţă de concretizare încît pare aproape cu neputinţă să ieşi din aceste coordonate. O idee, o imagine nouă apare cu greu, deoarece în acest domeniu „cunoaşterea vieţii" cere o temeinică şi multilaterală pregătire ştiinţifică, îmbinată cu o nesecată fantezie creatoare. (Ne referim, bineînţeles, la literatura de anticipaţie şi nu la lucrările de popularizare, scrise în formă oarecum literară, fără să încercăm a pune sub semnul întrebării valoarea de informaţie a celor din urmă).

Privit din acest unghi, al dificultăţii principale, romanul lui Sergiu Fărcăşan **O iubire din anul 41.042** poate fi considerat ca romanul unui scriitor care, conştient de dificultăţi, nu numai că nu încearcă să le escamoteze, dar le şi dublează, de la bun început. Plasîndu-şi acţiunea în anul 41.042 (şi trebuie să precizăm că numărătoarea anilor începe din... 1957, de la lansarea primului sputnic !) romancierul şi-a construit subiectul în aşa fel încît ne aduce, chiar din primele pagini, şi viaţa unei mici societăţi, de asemeni pămîntene, rămasă, pe astronava „Arca lui Noe", în urmă cu 30.000 ani ! Acţiunea pune, astfel, faţă în faţă, oameni despărţiţi prin 30 de milenii, constrînşi de împrejurări să trăiască împreună. Literatura fantastico-ştiinţifică poate jongla oricum cu timpul, şi Sergiu Fărcăşan a folosit din plin această posibilitate. H. G. Wells, în **„Maşina de străbătut timpul"**, trimitea un om de la începutul secolului nostru, peste mii de ani, punîndu-l în mijlocul unei societăţi degenerate, animalizate de capitalism. Deşi „înapoiat", conform calendarului, eroul era net superior fiinţelor care, în viitorul îndepărtat, îşi pierduseră atributele umane. „Saltul în viitor" pe care îl face, fără voie, colonia de pe „Arca lui Noe", este de cu totul altă natură, şi Sergiu Fărcăşan dovedeşte că ştie să folosească într-un mod personal modelele maeştrilor. Care vor fi relaţiile între „străbuni", oamenii veniţi pe pămînt după o călătorie de milenii prin cosmos, şi „urmaşi", oameni care au evoluat la un nivel uluitor ?

Acesta este punctul de plecare, îndrăznet şi captivant, al conflictului pe care Sergiu Fărcăşan îl dezvoltă multilateral. Începînd cu limita vieţii (pentru cei de pe „Arca lui Noe" 80-90 de ani, pentru cei de pe pămînt 300-400 de ani) şi pînă la imposibilitatea celor de pe astronavă, majoritatea oameni ştiinţă, de a-şi asimila cunoştinţele pămînteni-lor, conflictul este dominat de tragic. Şi totuşi, ideea de bază a romanului, structural optimistă, biruie şocul iniţial : oamenii sînt făcuţi pentru a se înţelege între ei, oricîte obstacole i-ar separa. Între Lu, fata venită din cosmos, care ştie că nu va trăi decît 80 de ani, şi Ols, pămînteanul puternic, care va trăi încă două secole, sentimentul veşnic nou al dragostei îşi spune cuvîntul. Această „iubire din anul 41.042" este încorporarea unei idei îndrăzneţe şi originale, care dă viaţă întregului tablou al societăţii din mileniul 42. Oricîte perfecţiuni tehnice ne-ar fi prezentat romanul, oricît de convingător ne-ar fi vorbit despre cuceririle medicinii sau despre mijloacele de comunicaţie, de exemplu, romanul n-ar fi rămas decît fantezie sterilă, fără conflictele omeneşti, zugrăvite ca fiind ale oamenilor din viitor, adică pe care noi sîntem tentaţi să le considerăm ca atare. Cu toată aparenţa de banalitate a afirmaţiei, în aceasta constă „secretul" viabilităţii romanelor de anticipaţie. Povestirile lui Jules Verne sînt de mult depăşite de ştiinţă. Căpitanul Nemo, însă, rămîne unul dintre eroii marii literaturi. Aşa zisele romane de anticipaţie care se bazează exclusiv pe prezentarea datelor tehnice sînt menite să dispară o dată cu infirmarea sau depăşirea acestor date, şi chiar înainte, deoarece cititorul dornic de noutăţi ştiinţifice are la îndemînă o literatură adecvată, preferînd oricînd să citească o carte semnată de un om de ştiinţă, decît o pretinsă literatură, în care datele ştiinţifice sînt, în cel mai bun caz, cele predate la şcoala medie.

Fiind în primul rînd literatură, genul ştiinţifico-fantastic trebuie să aibă în centru puternice conflicte omeneşti, imaginate ca fiind ale viitorului, dar în care omul de azi, şi deci şi cel de mîine, să găsească substanţa luptei necurmate pentru fericirea umanităţii. Pe un alt plan, I. A. Efremov, în romanul „Cor serpentis" a adus, de asemeni, faţă în faţă două lumi între care nu se pot stabili relaţii directe : astronauţi venind de pe pămînt şi astronauţi plecaţi de pe o planetă cu atmosferă de fluor. Întîlnindu-se în bezna spaţiului cosmic, astronauţii reuşesc să comunice, dar nu-şi pot stringe mîinile (admiţînd că oamenii de pe planeta cu fluor ar avea acest obicei !), nu pot decît să se privească, despărţiţi de un gros perete transparent dar izolator. Ei totuşi se înţeleg, găsesc limbajul în care pot schimba mesaje, raţiunea triumfă şi în pustiurile nemărginite ale cosmosului ! Într-o asemenea povestire, descrierea comenzilor astronavei mai poate avea o importanţă principală ?

Avînd în centru aceste relaţii omeneşti, romanul reuşeşte să creeze momente de mare tensiune, rezolvate fără vreo aparentă bruscare din partea autorului.

Ne vom referi la un singur exemplu. Tim, cel mai strălucit reprezentant al tinerei generaţii de pe „Arca lui Noe", se vede redus la nivelul unui copil de şcoală elementară şi încearcă să se sinucidă. Capitolul respectiv conţine, credem, unele dintre cele mai realizate pagini ale genului. Sinuciderea în acea societate a viitorului, a devenit cu neputinţă. În primul rînd pentru că ideea a dispărut de mult, apoi pentru că viaţa este în aşa fel organizată încît nu poate permite, practic, înfăptuirea unui asemenea gest disperat. Este şi aici o idee generoasă şi, literar vorbind, nouă, pe care autorul a ştiut să o folosească cu maximă abilitate.

S-ar mai putea adăuga cîteva alte exemple, deşi nu de aceeaşi intensitate, arătînd că **O iubire din anul 41.042** reprezintă o poziţie consolidată, în literatura noastră ştiinţifico-fantastică. Din păcate, autorul, voind să extindă cît mai mult tabloul societăţii viitoare, s-a pierdut uneori în complicaţii care, deşi interesante în sine (ca experienţa tentînd transmiterea nemijlocită material a gîndului) nu fac decît cu multă bunăvoinţă corp comun cu conflictul central. De asemenea, n-a scăpat întru totul nici de un alt pericol care pluteşte asupra mai tuturor lucrărilor de acest gen, şi anume abundenţa obositoare a detaliilor civilizaţiei tehnice, explicate, printr-un procedeu oarecare, pentru cititorul de azi. Astfel, deşi sîntem avertizaţi dintru început că în text sînt folosite „unităţile antice de măsură : ani, zile, ore, etc.", totuşi găsim explicaţii asupra dispariţiei farfuriilor, cristalurilor, etc., amănunte desigur inutile şi care forţează atenţia cititorului. Oarecum motivate, dar totuşi greoaie, sînt discuţiile „ştiinţifice", menite de fapt să dea cititorului noţiuni de popularizare, neintegrate organic acţiunii. Astfel de scurte lecţii rup desfăşurarea firească a romanului, mutînd accentul din planul artistic în cel strict informativ. Desigur, ele nu pot lipsi dintr-un roman de anticipaţie, dar se cer a fi incorporate firesc modului literar de a mijloci cunoaşterea. Autorul trebuie să-l pună pe cititor în situaţia de a „vedea" acea lume inexistentă încă, dar nu ca la un muzeu unde fiecare obiect poartă o explicaţie detaliată, ci într-un ansamblu care, el însuşi, ajută la înţelegerea detaliilor. Fără a conţine prea multe asemenea insistenţe, romanul lui Sergiu Fărcăşan ne atrage totuşi atenţia asupra lor, tocmai pentru că uneori contrastează cu valoarea reală a conflictelor omeneşti.

Izvorît dintr-o idee generoasă, cu un suport ştiinţific solid, încercînd să arate un crîmpei din viaţa oamenilor trăind de milenii în comunism, romanul lui Sergiu Fărcăşan se înscrie ca o reală biruinţă a romanului rominesc de anticipaţie.

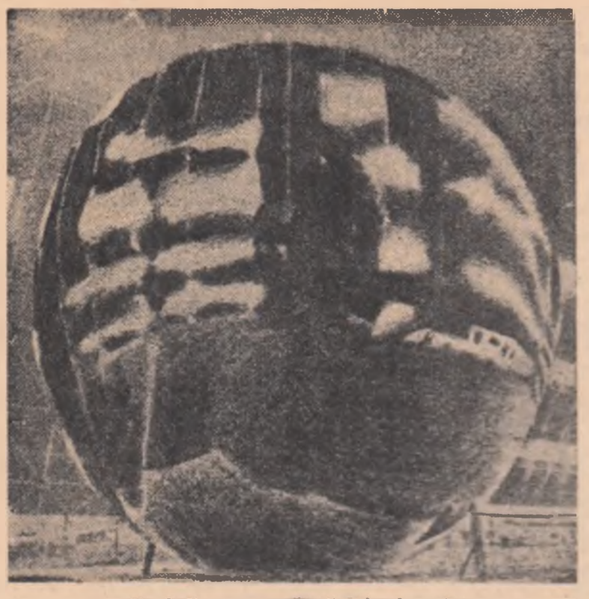

Unul din premergătorii lui „sky-spi"

Spionul robot

de N. Osman

Produs original — „Made in U.S.A."

S-a născut în maternitatea „Cape Canaveral", statul Florida, — ca rezultat al mariajului dintre Serviciul de Informații Strategice și Serviciul de Spionaj al Departamentului de Stat, unite după cel de-al doilea război mondial într-o „convietuire comună", formînd unica familie din America, cunoscută sub numele de „Direcția Centrală de Investigații a Statelor Unite".

Nașterea s-a produs în taină și fără dureri, fiind ușurată de cei mai mari specialiști, asistați de însuși ministrul de război al Statelor Unite și de șeful Direcției Centrale de Investigații, Allan Dulles, a căror prezență a marcat importanța noului născut pentru politica de stat a S.U.A.

După naștere, „năzdrăvanul" a țișnit în cosmos, dă tîrcoale pămîntului și pretinde că știe tot, vede tot, fapt pentru care a fost botezat „sky-spi", adică spionul cerului.

Domnul Dwight Eisenhower, nașul năzdrăvanului, a ales special acest nume, drept recunoștință pentru „cel de sus", iar cardinalul Spellman l-a miruit cu „sfînta taină", chemînd „oastea domnului" să-l apere de comuniști.

Importanța pe care o reprezintă pentru ei noul născut o putem observa urmărind activitatea lui Allan Dulles, actualul conducător al Direcției Centrale de Investigații și tatăl năzdrăvanului, care ani în șir și-a ascuns activitatea de tată de „năzdrăvani" sub firma de observator special al președintelui S.U.A., lucrînd sub numele conspirativ de Bull.

Visul lui Mister „Bull"

Allan Dulles, alias „Bull", a început spionajul la vîrsta de douăzeci de ani, visînd la inventarea unei mașini de citire a gîndurilor și a omului invizibil. Aceste preocupări l-au făcut ca atunci cînd s-a urcat pentru prima dată în Turnul Eiffel, să se gîndească la avantajele pe care le-ar oferi, pentru spionarea Europei, construirea unui asemenea turn în centrul ei, cu ajutorul căruia el, ca reprezentant special pentru Europa, să poată auzi și vedea tot. Și dacă nu s-ar fi lovit de problema invizibilității, sigur că ar fi pus în practică această idee.

Dar cel mai mult l-au preocupat pe Dulles aceste idei în momentul cînd a fost trimis ca împuternicit al Serviciului de spionaj american în Europa. Crezîndu-se invizibil, Allan Dulles dispare din America la 14 ianuarie, ca a doua zi, 15 ianuarie 1943, să apară sub numele de „Bull" în Elveția.

Așa după cum arată documentele secrete din arhiva Direcției generale S.S., a securității Reichului, date publicității de revista „Timpuri Noi", Allan Dulles a dus, timp de aproape trei luni, tratative la Berna și Geneva, cu reprezentanții lui Hitler, care și ei crezîndu-se invizibili, ascunși sub nume conspirative ca „Paul", pentru cunoscutul agent internațional al lui Hitler, prințul Max Egon Hohenlohe și „Bauer", pentru împuternicitul serviciului de spionaj S.S.

În calitate de reprezentant oficial al președintelui S.U.A. și neoficial al cercurilor monopoliste din America, mister „Bull" a spus textual hitleriștilor că, dacă în 1939 ei n-ar fi rupt cu puterile occidentale și ar fi îndreptat lovitura direct spre răsărit, Statele Unite ale Americii ar fi fost cu ei și acum, în 1943, și ca răsplată le-ar fi „dăruit" Europa.

Cu aceeași ocazie a lăsat să se înțeleagă că recunoaște în întregime pretențiile Germaniei la hegemonia industrială a Europei, afirmînd că: „O mare Germanie federală (asemenea Statelor Unite ale Americii) de care să fie legată o confederație dunăreană, va constitui cea mai bună garanție pentru „ordinea" și „refacerea" Europei centrale și răsăritene."

Desigur că, într-o asemenea organizare, Dulles urma să ocupe un loc de onoare. Însă „cel de sus" l-a persecutat de această dată și planul său a fost dat peste cap.

Spionomania

Șocul produs de rezultatul celui de-al doilea război mondial a făcut pe semne ca lui Allan Dulles să i se fixeze această idee (noua ordine și refacerea Europei), pentru realizarea căreia se zbate de multă vreme. El a pregătit acțiuni diversioniste pe scară mare și este preocupat să găsească astfel de metode de spionaj încît caracterul și proveniența lor să fie cu totul necunoscute. Cu alte cuvinte, Dulles caută metode care să poată fi folosite mereu, fără ca ele să lase urme și să dea loc la conflicte. Nașterea lui „sky-spi" de la „Cape Canaveral" dovedește că el n-a abandonat nici un moment ideea „spionului invizibil" pentru a spiona totul.

Dirijat de firele invizibile ale dolarilor, Allan Dulles a devenit un robot al unor regi neîncoronați ai oțelului, cărbunelui, finanțelor și ai marilor corporații ale industriei de război. Fiind el însuși un membru al acestei familii de bancheri, se teme de întărirea lagărului socialist. Fiecare succes al țărilor socialiste îi strecoară frica în oase. Îl înfurie și în asemenea împrejurări vrea să cunoască absolut tot ce se petrece pe pămîntul acestor țări. Sfătuit de specialiștii în ale conspirației mondiale, Dulles a trecut mai întîi la centralizarea serviciului de spionaj american într-o instituție unică — Direcția Centrală de Investigații — un fel de aparat de „spionaj robot", înzestrat cu cele mai moderne mijloace pentru culegerea de informații.

Lanțul spionajului american

După cum arată revista „International Affairs" (Probleme Internaționale) Nr. 7/1960, Direcția Centrală de Investigații, subordonată direct Consiliului Național al Securității S.U.A., se compune din paisprezece subdiviziuni, care se împart la rîndul lor în zeci de secții și birouri, dintre care menționăm:

1. Comitetul de coordonare și prelucrare a informațiilor, format din consiliul directorilor serviciilor secrete americane, experți în munca informativă, ofițeri de stat major, specialiști în marină, aviație și oameni de știință.

2. Centrul de indicații, creat în 1954, care se ocupă de culegerea de informații pentru „prevenirea unui atac prin surprindere". Face tatonări, confecționează informații, provoacă diferite rebeliuni și lovituri de stat, coordonează activitatea serviciilor de spionaj ale tuturor statelor legate de S.U.A.

3. Oficiul Apărării Naționale — care se ocupă cu culegerea de informații strategice, ține legătura cu elementele reacționare și bandele fasciste din diferite țări, dirijează activitatea de spionaj electronică și fotografică a spionilor roboți.

4. Serviciul de informații al Departamentului de Stat, care controlează și dispune de ambasadele și legațiile americane din toată lumea, de cîteva agenții de presă, de centrala spionajului acustic „Europa liberă". Conduce centrele de spionaj și diversiune ale emigranților situate pe teritoriul S.U.A. și al altor țări, precum și altele.

„Autodesconspirare"

Sistemul și metodele spionajului militar sînt într-o anumită măsură oglindirea sistemului de pregătire strategică a războiului. Dacă nu am ști nimic despre N.A.T.O., S.E.A.T.O. și celelalte pacte militare, ale căror planuri au fost pregătite de statul major american imediat după cel de-al doilea război mondial, noi ne-am putea face o idee despre ele după particularitățile serviciului de spionaj organizat de Dulles. Modul de organizare și toate acțiunile sale arată limpede că statul major american nu se interesează atît de informații economice sau de fortificații, cît de date amănunțite despre bazele de rachete, aeroporturi militare, de șosele și de căi ferate, de poduri, centrale electrice și alte construcții de acest fel, a căror distrugere provoacă în mod inevitabil serioase pagube și paralizează în ultimă instanță forța de rezistență a unei armate.

Sfîrșitul erei spionajului individual

Întreg cortegiul de experți în construirea de aparate de spionaj se zbate să găsească tipuri noi de spioni, care să corespundă tehnicii actuale și mai ales să nu poată „vorbi" atunci cînd sînt prinși asupra faptului.

Poate că, în aceste căutări ale lor, și-au amintit de un oarecare doctor Schweler, care inventase la New York un nou tip de mașină infernală. Ea era de dimensiuni foarte mici, avea formasmînd totodată și metodele lor de lucru.

Pus într-o asemenea situație, Dulles a fost nevoit să caute noi agenți, noi metode de lucru, să formeze o nouă rețea, călăuzindu-se după principiul predecesorilor săi — că spionajul trebuie să fie total, atotpătrunzător și atotcuprinzător, sfera intereselor sale fiind nelimitată. Serviciul de spionaj american și-a întins țițele nu numai în lagărul țărilor socialiste dar și în rîndurile aliaților săi. Această rețea cuprinde zeci de mii de spioni.

Primii spioni roboți ai aerului

Combinînd spionajul terestru cu spionajul aerian, Dulles a început să arunce din avion spioni pe teritoriile țărilor lagărului socialist. Toți însă au sfîrșit în boxa acuzării, dînd conducerii Direcției Centrale de Investigații dureri de cap și diverse complicații.

Așa cum arată colaboratorul științific al universității Harvard din S.U.A., Harry Howe Ransom, în cartea sa consacrată sistemului centralizat de spionaj american, în care printre altele scrie și de primii spioni roboți, așa zisele „baloane sondă" pentru „cercetări meteorologice", precum și despre realizările științifice în domeniul electronicei, fotografiei și diferitelor tipuri de telecomunicații, care au început să joace un rol bine stabilit în procesul de spionaj. „Baloanele sondă" înzestrate cu aparatură de spionaj, lansate de reprezentanții Direcției Centrale de Investigații, erau dirijate spre teritoriul U.R.S.S. și al țărilor de democrație populară, folosindu-se niște curenți aerieni care circulă într-o anumită direcție, la înălțimea de 15—16 mii de metri. De la această înălțime, „balonul spion" fotografia din timp în timp teritoriul deasupra căruia plutea.

Primele „baloane spion" erau înzestrate cu aparate care înregistrau numai imaginea peliculă, urmînd ca operațiunile de developare și copiere să se facă jos, pe pămînt. Acest lucru îl dovedesc indicațiile care însoțeau aparatura acestor baloane și care sunau astfel: „Nu deschideți, aparatele conțin probe științifice. Predați-le de urgență ambasadei S.U.A. din țara voastră și veți primi recompensă bună". Nimeni însă nu s-a grăbit să facă acest lucru și, atunci cînd au găsit asemenea aparate, le-au predat autorităților.

Mai tîrziu, „baloanele spion" au fost înzestrate cu un mic laborator, care developa imaginea și, automat, prin instalația de telefoto, o transmitea la o anumită bază, situată undeva în R. F. Germană sau pe teritoriul altei țări din Occident, ascunsă sub denumirea de punct de cercetări meteorologice.

Harry Howe Ransom, unul din specialiștii spionajului american, susține că instalațiile acestor baloane puteau fotografia aproximativ jumătate din teritoriul U.R.S.S. Asta însă în cazul că nu erau doborîte înainte de a pătrunde pe teritoriul U.R.S.S. Cum majoritatea au nimerit cu „oiștea în gard", din acest prim tip de „spion robot" nu s-a ales decît ceea ce se alege de obicei dintr-un balon de săpun.

Dulles, care la început visa laurii colonelului Lawrence, în ale spionajului, a devenit din nou furios și agitat. El simțea întărirea lagărului socialist și asta îl neliniștea.

În urma eșecului suferit în folosirea primului „spion robot", „baloanele sondă" — americanii s-au ocupat de crearea unei întregi flote aeriene de spionaj, care să se urce la o înălțime și mai mare. Astfel, cele nouă monopoluri americane ale industriei de război au primit comenzi, prin Pentagon, din partea Direcției Centrale de Investigații, pentru construirea unor avioane care să poată îndeplini misiuni de spionaj.

Concernul militar „Lockheed Aircraft Corporation", a patra companie ca mărime în domeniul construcției de avioane din S.U.A., condusă de Hower Herbert-Junior, fiul fostului președinte Hower, împreună cu cei 24 de generali și amirali care lucrează aici, au fabricat, în anul 1955, bombardierul cu reacție de tip standard „RB-47". Înzestrat cu un compartiment cu instalații speciale de foto, telefoto și radioelectronică de spionaj. Cele șapte teleobiective instalate la bordul acestui avion pot fotografia regiuni pînă la o adîncime de 200 mile dincolo de frontieră. Aceasta este de fapt o posibilitate oferită de înălțimea de peste 16 mii de metri la care zboară acest spion semiautomat, cu șase motoare. Fabricanții susțineau că este imposibilă interceptarea acestor avioane și că, datorită înălțimii la care zboară, ele ar fi inaccesibile.

Începînd din 1956, această flotă de spionaj a dat tîrcoale granițelor Uniunii Sovietice, fără însă a îndrăzni să avanseze.

În iunie 1960, un asemenea avion „RB-47", aparținînd unității de aviație americană „Serviciul strategic militar de recunoaștere aripa 55", a decolat de pe aeroportul militar american Brize-Norten din Oxforddire-Anglia și a pornit după „cercetări electromagnetice", violînd frontiera Uniunii Sovietice în apropiere de Kola.

Spre surprinderea domnilor americanu, avionul spion a fost interceptat și chiar doborît, scoțîndu-se din uz și acest spion semi-automat. În care Direcția Centrală de Investigații, Serviciul Strategic de Recunoaștere și personal Allan Dulles își puseseră mari speranțe. Dar visul lui Dulles, care pentru un moment părea îndeplinit, se spulberase din nou.

„Super"-spionul „U-2"

Între timp compania „Lockheed Aircraft Corporation", care lucrează din 1953 arme-rachetă, specializată în avioane de vînătoare, cu reacție și proiectile teleghidate, a născut în mare taină, la Burbank-California, un nou tip de spion semi-robot, denumit „Lockheed-U 2", ceea ce în englezește înseamnă „cap inculat".

Acest nou tip de spion s-a urcat și mai sus, depășind înălțimea de 20 mii de metri. El era înzestrat cu un întreg laborator, care fotografia, developa și transmitea apoi imaginile pe care le culegea, pe cele șapte canale, unor baze cu care era în permanentă legătură. Pilotul nu avea decît sarcina de a conecta sau deconecta funcționarea acestui spion semi-automat al aerului.

Specialiștii americani susțineau că acest tip de spion este cel mai desăvîrșit, întrucît se putea apăra de interceptarea sistemului radar. Ei mai pretindeau că nu este accesibil armelor antiaeriene și că poate zbura în orice direcție.

Aceste laude l-au făcut pe Dulles să creeze baze înzestrate cu astfel de avioane-spion, într-o serie de țări capitaliste.

La 1 mai 1960, pornind să facă „cercetări meteorologice", „U-2", condus de Powers, s-a dovedit tot atît de vulnerabil față de sistemul de apărare antiaeriană al Uniunii Sovietice, care l-a interceptat, l-a urmărit și l-a adus pe pămînt. Iar Powers, contrar indicațiilor serviciului de spionaj, nu s-a sinucis și, rămînînd în viață a destăinuit întreaga organizare și dotare a spionajului american cu asemenea avioane semi-robot

„Marele" spion robot

În mare secret și grabă au construit imperialiștii americani satelitul spion „sky-spi", „spionul cerului", pe care după rușinosul eșec suferit cu avionul de tip „U 2" au început să-l popularizeze pentru a contrabalansa înfrîngerea și pentru a întreține psihoza războiului rece

Cel care se bucură însă cel mai mult de realizarea acestui „spion-robot" este Allan Dulles, al cărui vis se întruchipează în acest așa-zis spion al cerului, care are într-adevăr posibilitatea să fotografieze pămîntul, însă, după cum spun specialiștii, din aceste imagini nu se pot scoate elemente care să dea posibilitatea întocmirii unei hărți militare. De asemenea, știut este că, în spionaj, fotografia devine informație atunci cînd ea se combină și cu alte date culese terestru. Ori, după cum se știe, spionilor trimiși pe teritoriul U.R.S.S. și al țărilor de democrație populară nu le-a cam prins atmosfera, fiindcă tocmai în asta constă hiba domnilor americani. Astfel, activitatea spionilor-roboți se reduce la zero.

Cu toate astea, Compania „Lockheed Aircraft Corporation" a primit comenzi pentru proiectarea sateliților spioni „Midas" și „Samos", pentru care guvernul Statelor Unite a alocat din bugetul financiar pe 1961 suma de 250 milioane de dolari.

După cum arătam la început, pentru capitaliști, spionul-robot este speranța salvării din criza în care au intrat, chiar dacă el nu are eficacitate, însă, știindu-l deasupra pămîntului, se hrănesc cu iluzii, gîndind că într-o bună zi „sky-spi" umblînd pe acolo prin „cer" va da peste „cel de sus" și-l va determina să lucreze pentru ei.

Sistemul american de spionaj a suferit un eșec total, cu toți sateliții și roboții săi. În lumea țărilor eliberate de exploatare, el n-a primit și nu va primi nici un fel de sprijin din partea nimănui.

Sistemul de apărare sovietic a dat dovadă de perspicacitate, de inteligență, de talent. El a demascat camuflajele tuturor organizațiilor sub care se ascundeau spionii imperialiști și a redus la zero activitatea tuturor spionilor roboți.

Așa cum a arătat N. S. Hrușciov în discursul său la cea de a XV-a sesiune a O.N.U., Uniunea Sovietică își intensifică eforturile pentru a zădărnici acțiunile provocatoare, tentativele de spionaj și de încălcare a suveranității altor state, acțiuni prin care anumite cercuri conducătoare din S.U.A. caută să accentueze primejdia unui război nuclear. În scopul sporirii beneficiilor — și așa fabuloase — ale trusturilor monopoliste.

Faptele demonstrează însă tot mai convingător că forțele conștiente ale societății contemporane sînt capabile să dejoace aceste planuri mîrșave, că popoarele își încordează toate puterile pentru a înfăptui visul de aur al planetei, dispariția definitivă și totală a războaielor.

Munții

Deși cu turma nu mai trec de mult
Prin neclintirea codrilor albaștri,
Deși doar într-un vers mai vin s-ascult
Cum se ridică brazii printre aștri,
— Înaltă bucurie, munții mei,
Vă regăsesc mai îndrăzneți, mai duri
În fiii voștri tineri, în acei
Care, chemați de stea și vreme,
Lăsară turme și-au lăsat păduri...

Prin ei veți trece iarăși în poeme,
Prin ei veți birui omătul greu,
Prin ei veți sfîșia mereu velința
De picle sure... Stăruind mereu,
Alt zbor, alt freamăt, ne-au supus ființa
Și altă lume, alt picior de plai,
Ni se rotesc în jur și, ca o rază,
Pătrund treptat în suflete, în grai;
Peste potecă fumul alb s-așează
Pomind din coșuri ca din arbori suri;
Și zgura din cuptoare scînteiază
Ca vatra stelelor
Peste păduri...

Vibrînd intens, atîtea bucurii
Îmi par piraie iuți, cu unda clară;
Cînd trec pe lîngă turle cenușii
Mă bucur că în cale-or să-mi răsară,
Că ochii fîmpezi care se roteau
Printre minuni de stîncă și verdeață
Azi stăpînesc mașini, și viață dau
Metalului — care le cere viață...
Înviorați de boarea unui vînt,
Ei vor privi întrebători, spre mine:
La fel de mîndri munții noștri sînt?

Stau gînditor, și-aș vrea să le răspund...
Și deodată parcă simt o undă,
Venind din albul munților tumult;
De sub cupola șesului, rotundă,
Ne cheamă iar prieteni de demult,
În codri vechi, să ascultăm cum sună
Sub promoroacă, vers diamantin;
Iar schiurile, ca un spic de lună,
Zăpada albă vor tăia-o lin...

Mihai Negulescu

Desen de ALEXANDRA RADULESCU

CIOCĂNITOAREA

de Mircea Șerbănescu

Se vedea de departe în dimineața aceea de toamnă, sus pe deal, o căruță trasă de doi căluți, urmată din aproape de un bărbat, care părea nefiresc de subțire și de deșirat, cum se desena pe cerul curat ca hîrtia. Hăt, în zare, în văzduhurile răsăritului, soarele tocmai pătrundea, ca printr-o poartă deschisă, în noua zi a lumii. Picioarele omului, ale cailor, ca și spițele roților, forfecau în mers lungile panglici de lumină, zvîrlind neconținut pe clina dealului bobițe jucăușe și scînteietoare de aur.

Căruța nu era deloc așa de ușoară cum părea adineaori umbra ei; dimpotrivă era încărcată vîrf, nu numai cu sacii burdușiți și ce-o mai fi fost pe lîngă ei, ci și cu un zdrahon de femeie, care ținea, chipurile, hățurile în mînă. Panta lină ușura greutatea căruței, ceea ce înviora pasul cailor.

— Suie, Tomo, strigă ea deodată, cu glasul ascuțit, către bărbatul rămas bine în urmă; suie, nu mai clămpăni ca un cocostîrc!

Numitul Toma era în adevăr foarte înalt, ciolănos și pășea o dată, cît altul de trei ori. Nu arăta semn că ar vrea să dea răspuns sau ascultare; continua să calce la fel de rar și de întesat ca și pasărea cu care fusese asemuit și cu aceeași deplină și de nepătruns îndurare. În cele din urmă însă se așeză pe marginea scîndurii luînd el însuși hățurile.

— Taci, hai? Nu-i așa că nu-s vrednică să vorbești cu mine? Tu numai la cooperativă te slobozi. Acolo ai fi în stare să-ți dai și cămașa de pe tine, nu numai pămîntul și caii. M-ai da tu și pe mine, dacă n-aș sta de pază, prăpăditule! Știu ce-ți trece prin cap acum! Muierea îi proastă și gata! Aș fi dacă m-aș lua după tine, cum am mai fost cînd mi-am dat fata, după ăla, după negineri-miu. Atunci trebuia să pun eu piciorul în prag și să n-o mărit între străini. Feciori buni erau destui și la noi în sat, li trebuia unul din colectivă?

— Poți tu să mîrîi și ca dulăii, dacă vrei, continuă ea după ce-și trase sufletul un minut, mai mult ca să audă ce-o să-i spună el; dar peste hotărîrea mea n-ai să treci! Că să știi, domnule, îi informă ea cu fală pe-un călător care-i rugase să-l lase să-și pună în căruță, pînă mai încolo, un geamantan greu, a dat dumnezeu și-am făcut bucate anul ăsta dindestul. Nu șintem cine știe ce avuți, dar nici ăi de pe urmă n-om fi. Că nu putem noi, ca părinți, să stam cu capu-n straiță, cum ar vrea unii și alții! (Întepă cu ea vorba și cu privirea spre Toma). Mai ales ca n-avem decît o fată, pe lîngă patru feciori. Imi puteam băga ginere în casă, s-o fi mărîtat cu cine știam eu, că știam un băiat bun, cam de seama fetei, dar Anuța mea... 'i leită tată-su, de încăpățînată și mintoasă ce e!

— Nu-ți mai bate gura către oameni străini! mormăi negru de supărare Toma, după ce călătorul o apucase pe-un drumeag cu plopi spre gară, tîrîndu-și cum putea geamantanul.

— Nu tac! Iaca n-am să tac!... Nu pot să tac, cînd inima-n mine stă să plesnească!

Cei doi porniseră din zori de-acasă, spre satul din raionul învecinat, unde-și aveau măritată fata cu un colectivist. Anuța îl cunoscuse la un concurs dintre raioane între echipele artistice de amatori. Era fată frumoasă, zvîrlugă nu alta, și juca în echipa de dansuri cu atîta foc ca nimeni alta, dar nici flăcău nu era de lepădat. Și Anuța spusese că mai degrabă se-aruncă-n fîntînă decît să nu se mărite cu cine-i e drag ei! Putuse Toma să stea în cumpănă, știindu-i firea, nu încăpățînată cum susținea mamă-sa, ci hotărîtă și dintr-o bucată ca a unui flăcău de soi bun? Pe deasupra, veniseră și neamurile feciorului în pețit, arătîndu-se oameni de ispravă, bine îmbrăcați și fără pretenții de zestre. Nu cerură nimic în afară de ce avea fata în ladă. Și poate că ăsta a fost motivul pentru care Solomia, deși se înverșunase zdravăn la început, se dăduse învinsă pînă la urmă.

Abia după-o vreme începuse să cîrtească, dînd toată vina, așa cum era de așteptat, pe Toma, pe care nu-l mai scotea din „mulă" și din „prăpădit", cuvinte care-l răneau adînc, îl răscoleau și-l răzvrăteau, deși ca să nu mai toarne gaz peste foc mai bine-și înghițea necazul, otrăvindu-se zi de zi cu el.

Dar acum, în vremea din urmă, parcă dăduse strechea-n muiere.

Reușise să-i strecoare și lui un fior de grijă. S-ar putea oare să fie oarecare adevăr, dincolo de potopul de vorbe? Ce, era mare lucru să bîntuie o secetă, sau să bată grindina? Cîte nu se pot întîmpla în agricultură! Mai auzise zvonuri și de pe la alți cîțiva. Oamenii se frămîntau. Unii ziceau că la ei nu se pot uni pămînturile că-i deal și nu pot intra tractoarele. Și-atunci de ce să facă gospodărie colectivă? Venise pe urmă răspunsul Anuței, la cartea trimisă. Fata scria cinstit că au de toate și că nimic nu le e de lipsă.

„Las'că vedem noi acum! Ce-o fi și cum o fi! Vedem noi!", o amenință în gînd și iar dădu îndemn cailor, lăsîndu-le liberă zăbala.

Spre seară ajunseră în satul care avea la margine aceeași tăblită cunoscută: „Comuna complect colectivizată". Ochii lui Toma alergau în toate părțile iscodind aceleași semne de care avea nevoie sufletul său frămîntat. Dar Solomia îl înghionti deodată supărată:

— Mină mai repede, Tomo! Noroc că nu mai aveau decît să cotească un colț. Caii erau osteniți; n-o să-i facă tocmai acum zmei de dragul muierii! Cu toate acestea intrară pe ulița unde aveau casă nouă copiii, la trap, oprind cu zgomot mare în fața porții cunoscute. Anuța ieși cu strigăte vesele înaintea lor. Se îmbrățișă îndelung cu mamă-sa, care începuse să bocească înfocat, de-i scoase pe vecini pe la garduri.

Toma se mira cîte case noi crescuseră în dreapta și-n stînga pe ulița asta, din primăvară. Se implinise și arăta frumos cu casele aliniate, zugrăvite proaspăt și cu garduri noi. Pînă să deschidă un băiețel din vecini poarta, el trase cu ochiul la o pată roșie din geam, care la început i se păru a fi o floare; garoafă sau trandafir. Era un steag mic în trei colțuri, se dumiri el cînd se apropie. Citi literele țesute cu fir auriu: „Fruntaș în producție!" Ia te uită la „negineri-miu"— cugetă el și deatunci se simți cuprins de liniște și de un soi de veselie.

— Am trimis după Petre, tată. Vine îndată. Să-ți ajut eu...

— Nu-i nevoie, Anuță! Tu du-te cu maică-ta. Lasă că fac și singur ce-i de făcut.

Privea cu ochi aburiți de emoție tînăra femeie, al cărei mijloc rotunjit vorbea cît se poate de lămurit de-un nepot.

„Nu-i rău deloc!" gîndi mai apoi, după ce rîndui caii și căruța în șopru. În grajd nu era loc decît pentru vacă, dar vaca era frumoasă și rotundă, cu ugerele galbene, atîrnînd grele. Era curățenie de bun gospodar și printre scîndurile podului se vedeau ieșind, ca niște bărbuțe de țap, smocurile de fîn. Cocina era în fundul curții; un York cu botul încîrligat grohăia gros, leneș. Îl cîntări din ochi: să tot fi avut 150 de kile! „Are de toate „negineri-miu" ăsta al meu!" chicoti în sine, gîndindu-se la ciocănitoarea lui.

Se lăsa întunericul cel dulce al serii de toamnă. Intră și el în cuină, unde se aflau femeile cu mîinile în treburi, dar nedîndu-și rînd care să vorbească mai întîi.

— Ai văzut, Tomo, căruciorul? Îl întrebă repede Solomia cu ochi scînteietori, cum numai în tinerețe îi mai văzuse.

Lui Toma îi plăcu căruciorul acela vopsit cu lac ca lămîia și c-o dungă albastră ca și cerul. Așa ceva numai la oraș mai văzuse. Înăuntru totul era ca zăpada și aștepta numai puiul de om, care-i va fi lui nepot. Mîna aspră, muncită a lui Toma, atinse marginea subțire. Într-o alintare furișă, duioasă. Se simțea bine în camera nu prea mare, dar frumos rînduită, cu mașină de cusut într-un colț, cu patul înalt, clădit cu perini acoperite cu țol înflorit și cu perdeluțe ca spuma la fereastră. Se vedea în geam o umbrișoară în trei colțuri.

— Ce-i acolo? întrebă Toma, prefăcîndu-se că nu știe nimic.

— Steag de fruntaș, tată. L-a primit Petre. E om bun și vrednic!

— Păi, vouă steaguri vă dă, fata mea? Ce-o mai fi și asta?

Anuța îl scoase de la locul lui și i-l arătă Toma îl pipăi cu mîna, simți moliciunea dulce a mătăsii și asprimea literelor țesute cu fir aurit.

— Și ești mulțumită, fata mea? întrebă el apoi.

— Da, tată. Sînt fericită.

Pentru vorba asta ar fi vrut s-o mîngîie ca-n vremea cînd era numai o copiliță, dar tocmai atunci auzi dincolo un glas bărbătesc bucuros. Petre îl găsi cu stegulețul în mînă. Nu avusese vremea să-l pună undeva. Se îmbrățișară, după care Toma așeză stegulețul la loc cu grijă, ca pe-un lucru de preț. Dar nu mai vorbiră de el. În obrajii Anuței înfloreau bujori. Pe chipul tînărului bărbat se citea o bucurie sinceră și adîncă. Își exprimă de cîteva ori mulțumirea că veniseră pe la ei părinții dragi de departe.

— Păi atunci, vezi de ceva udătură, Petre! strigă, cu fața strălucind, Anuța. Du-te și adu o sticlă...

— Lasă-l tu, Anuță, mai să se mai ducă acum seara. Am adus cu noi o sticlă...

— Vai de mine, mamă soacră, dar nu mă duc niciieri. Cobor numai în pivniță.

Petre nu zăbovi mult. Se întoarse cu o sticlă plină, în timp ce Anuța punea pe masă niște pahărele înflorite aurite. Ciocniră, urară, băură.

Toma își aminti, din senin parcă, de căruța de sub șopru încărcată-vîrf și-i apucă rușinea. Și iar se mîhi la nevasta pe sub sprîncene, de parcă-i spunea: „Ce zici de „negineri-miu"? Solomia ce să zică? Nu zicea nimic. Se grăbi cu Anuța în cuină, să pregătească mai departe cina. O cină îmbelșugată, care-l obligă pe Petre să se mai ducă o dată în pivniță ca să aducă vin. Solomia se arăta încîntată de toate și mereu o întreba pe Anuța cîte ceva, mirîndu-se din belșug de cîte aduse, deși erau lucruri dintre cele mai obișnuite. „Te-ai prins în capcană, ciocănitoareo!" cugetă la un moment dat Toma și-i veni a rîde.

Se culcară tîrziu și dormiră dușă, după obiceiul drumului. Dimineața cînd se sculă, Toma n-o mai găsi pe Solomia în pat. Femeile erau în grădină, dar el le strigă și mîncară nemaidecît.

— Și-acum, fătul meu, ți-mi arăți ce-i de făcut, să știu și eu cum vă merge! se adresă la sfîrșit Toma, ginerelui, care depuse zel să-l arate întreaga gospodărie.

Parcă se străduia prea tare, socoti Toma, cercetînd cu luare-aminte podul mălurat și cei patru saci burdușiți, care stăteau într-un colț ca niște femei grase cu mîinile-o șolduri. Petre fi desfăcu pe unul la gură și prefiră printre degete boabele de aramă. Frumos grîu! băgă de seamă Toma și-și aduse aminte cu necaz de sacii pe care-i avea el însuși jos în căruță. Dar tot nu zise nimic. Numai adresă un gînd aspru Solomiei, care, la rîndul ei, se purta vesel, firesc, ca și cînd nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i mirosea! În pivniță, butoiul cel mare de vin parcă era o mamă între cele două butoiașe de țuică.

— Trebuie să grijesc să le am pe toate pline, zise Petre zîmbind, că mi se naște feciorul și n-o fi chip altfel!

— Așa-i, fătul meu, ai de toate. Nimic nu-ți lipsește, fără numai socri!

— Dumneavoastră să fiți sănătoși să veniți mai des, că numai bucurie ne faceți.

Petre avea inima deschisă îi plăcu lui Toma ca și în ziua cînd îl văzuse întîi, venind să o ceară pe Anuța de soață. Pînă la prînz se mai duse cu el în sat, cunoscu oameni și stătu mult de vorbă cu președintele. „Aștia-s puși pe lucruri mari!" se gîndea Toma, aflînd de grijile care se vor mai construi, de silozurile pentru porumbul-nutreț, de seră și de canalele de irigații. Pe cînd se întorceau a casă la vremea prînzului, Toma întrebă:

— Ia spune, fătul meu, zicea președintele vostru că vrea să cumpere nu știu ce, că n-am înțeles cum l-a zis. Ce-i ala?

Petre nu pricepu de la început. Abia după ce-i descusu puțin află.

— A, e vorba de aspersoare. Am hotărît în adunarea generală să cumpărăm...

— Ce-s alea?... as... cum le ziseși?

Petre îl lămuri cum putu mai bine că e vorba de niște mașini cu pompe pentru stropit ogoarele. „În adevăr, ăștia-s puși pe lucruri mari!" cugetă din nou Toma și-n suflet îi crescu o bucurie luminoasă, fierbinte. Cînd intrară în curte, Petre aduse vorba așa, într-o doară, de căruța încărcată de sub șopru.

— Uite ce e, spuse blînd Toma, să vorbim despre asta de față cu soacră-ta. E mai bine!

Se așezară la masă, dar Petre nu mai dădu semn că ar vrea să aducă vorba despre căruță. La sfîrșit, înainte de a se scula de la masă, Toma zise deodată:

— M-ai întrebat, fătul meu, unde-am pornit cu căruța asta a noastră încărcată vîrf. La voi am pornit cu ea, copiii mei! Nu-i așa, Solomie?

Nu se uită la ea; pusese întrebarea ca-ntr-o doară și pieziș. Așteptă cu un zîmbet ascuns ce-o să răspundă femeia.

— Chiar așa! Și ce-i cu asta? vorbi repede femeia, țintind pe Toma cu ochi strălucitori, îndrăzneți. Dragii mei, v-am adus partea ce se cuvenea de pe pămîntul care ar fi fost zestrea Anuței. Că noi ne-am gîndit totdeauna la voi cu inima îngrijorată, să nu vă supărați cumva că nu primiți nimic de la noi. Ne am zis că ar putea lumea să vorbească, și mai bine să ne facem datoria cum se cuvine, decît să pățim vreo rușine!

„Ia te uită ce-i trecu muierii prin cap! De-aia era liniștită și veselă! Avea planul gata făcut" — gîndi Toma și nu putu să n-o privească acum cu oarecare invidie. „Are mintea ascuțită ca briciul, a naibii! Se pricepe să le succească, să le-nvîrtă și să le poleiască de te lasă cu gura căscată!" Primi o țigară de la ginere și trase adînc în piept fumul amărui.

— Dar nouă nu ne trebuie nimic, mamă soacră. Nu v-am cerut nimic. Noi sîntem mulțumiți cu cît avem, că destul avem, zău așa!

— Ne-am gîndit la nepot, copii mei! vorbi iar Solomia, tot fără să-și piardă cumpătul. Că o să aveți multă cheltuială și-o să vă facă de trebuință. E-un drept al vostru, așa m-am vorbit eu și cu Toma. Nu-i așa, Tomo?

Bărbatul tresări, atîns de vicleniа femeii, la care voia să-l facă și pe el părtaș. Slobozi un val gros de fum de țigară și spuse alene:

— Solomia a visat urît...

Dar muierea nu-l lăsă să termine. Se repezi cu un potop de vorbe, așa cum avea ea obiceiul întotdeauna, dar acum se acoperea:

— Am visat! Și ce dac-am visat? Nu mai e voie să visez? Îl auzi, Anuțo dragă? Și dacă voi va supărați și n-aveți ce face cu ce v-am adus noi, ducem totul la oraș, vîndem și vă dăm banii. Pentru nepot, că așa ne-am gîndit noi și așa-i bine. Vrem să intre în viață îmbelșugată, să nu-i lipsească nimic, să crească voinic și să-nflorească de-a mai mare dragul, cum și dorim noi din toată inima, ca un măr...

— Să fie colectivist mîndru, ca tine, Petre, fruntaș, cu steguleț în geam, ca o floare roșie, fi luă vorba din gură Toma, ațîțat și hotărît să n-o mai lase să-și bată gura cu vicleni. Așa dragii mei, c-am ajuns s-o văd și pe-asta! Copiii de țăran cresc cînd în cărucior, cum neam de neamu! meu n-ar fi visat vreodată! Măi copii, că mi se frînge inima numai cînd îmi aduc aminte cum am conilărit noi și cum ați crescut și voi, cînd vă duceam pe brazdă și vă țineam în soare ziua întreagă. Ehei, am învățat multe și vă spun, pe cinstea mea de om, că acum știu ce am de făcut și la nimeni nu mă mai uit, fără numai la ceea ce am hotărît eu. Vă spun că nu mi-a plăcut niciodată să beau, dar acum, te rog pe tine Petre, să-mi mai torni un pahar de vin, să închin așa cum îmi place mie, din toată inima, cum n-am făcut niciodată pînă acum

★

Ca un păianjen urîaș, soarele cobora pe peretele cerului spre apus. Sus pe deal, departe, se vedea o căruță trasă de doi căluți, urmînd din aproape pe un bărbat, care părea nefiresc de subțire și de înalt, parcă atingînd cu creștetul tavanul azuriu. Mergea cu pași mari și hotărîți. În căruță, Solomia ținea hățurile. Și nu scotea o vorbă; oftă din cînd în cînd. Toma se opri o clipă pe muchea înaltă și privi satul care se întindea jos la picioarele lui. Trase adînc aer în piept, după care porni mai departe cu același pași mari și hotărîți...

ILIE PURCARU

MOTIVE NOI ÎNTR-UN COVOR OLTENESC

PE DEALURILE LUI BOGDAN AMARU

De la Rîmnicu-Vîlcea în sus, pînă la poalele de păduri ale Carpaților, se întinde un ținut de pămînturi lutoase, o mare galbenă, tăiată de rîpi și văi aride, compunînd o geografie tulbure, dezolantă. Odată cu primele ploi de septembrie, peisajul se face de cocă. Galbenele coline se rup, căscînd între ele uriașe prăpăstii de glod mișcător. Satele rămîn agățate de coastele gelatinoase ca niște ciudate cochilii de melci și ai senzația că dintr-o clipă într-alta se vor deslipi, rostogolindu-se cu vuiet în rîpi.

Străbătîndu-le, mi-au venit în minte, ca o voce materială a lutului acestuia ud, niște crîmpeie de ginduri dintr-o scrisoare a lui Bogdan Amaru. Ele traduc durerea unui izgonit între ai lui, izgoniți și ei de la civilizație :

„...Mă aflu în cătunul de naștere — Budele — la un strănut și o praștie de Carpații Vilceni. În mocirla bălților putrezesc mițele și ciinii satului, iar noaptea cîntă broaștele și răcăneii. Mă culc odată cu găinile și mă scol cu privighetoarea și ciocîrlia. O iau razna pe cîmp și pe piscuri, înghit dumicatul cerului de rouă și albastru, sfărîm cocoloașe de soare între gene și mîngîi spinii frunzelor plăpînde de răsură. Trăiesc liber ca primul animal superb și necălărit. Mă opresc prin păduri, cu ochii spre munte, și mă înfior la gîndul că pămîntul se urcă prin firele de iarbă și prin mine pînă la stele. Imi vine să-mi lipesc obrazul și inima de bulgări... da' mă cam ține pe sub coaste și iar dau în pleurezie !... Cînd am cîte un junghiu, muma, — bună, credincioasă în lucruri sfinte și descîntece, — sare gardul la o vecină (muiere veșnic borțoasă și care umblă cu necuratu'), ca să-mi descinte. Prin ulcica din mîna ei iubitoare, sorb apa amestecată cu busuioc și zic că m-am zviduit".

Sub imperiul anotimpului mi se părea că ținutul retrăiește dezolarea de odinioară a poetului uitat in noroaiele vîlcene ca într-un univers scufundat. Anotimpul, geografia aceasta descărnată, recompuneau parcă, umed, rînduri amare dintr-o scrisoare a lui.

Mă înșelam. In fața mea, la doi pași, lupta aprigă cu noroiul, cățărindu-se pe coasta de gumilastic asemeni unui alpinist ciudat, un om tînăr, cu aparență de localnic. Era îmbrăcat într-o scurtă de stofă aspră, care-i atîrna greu pe trup, mutată de burniță.

— Ziarist ? — a ghicit, zîmbindu-mi, cînd am fost lîngă el. Și fără să-mi dea timp de răspuns :

— Săptămîna trecută ne-ați cam făcut-o... S-a scris în ziar că avem 16 biblioteci în circumscripția noastră. Cifra e veche. Acum sînt 23, în care nu socotesc și bibliotecile volante... Circa 25.000 de volume.

Constatativă doar, remarca lui cerea totuși răspuns. Nu i l-am dat. Mergeam pe dealurile lui Bogdan Amaru și mă obseda imaginea cumplitei izolări în care se zbătea agonizînd, la o distanță ce părea pe atunci incomensurabilă, un cărturar :

„De opt luni n-am citit nici un ziar, nici o revistă. Am auzit doar că turcii se bat cu abisinienii. Atît".

Tovarășul meu se gîndea la cu totul alt fel de lucruri. Era un om dintr-un alt ev. Bogdan Amaru nu l-ar fi putut nici măcar intui.

— Pe aici, pe la noi, — a urmat el — oamenii s-au învățat să aștepte ziarul ca pe-o pîine caldă. E singura lor legătură cu lumea, și de la un timp îi interesează tot ce-i prin lume. Știți cîte abonamente avem ? Numai la Boișoara, la colectivă, am făcut în toamna asta cincizeci...

Omul de lîngă mine era un tînăr de vreo 25—26 de ani. Nu prea voinic, — mai degrabă subțire și delicat după cum lăsa să se ghicească șuba cu umerii căzuți — și cu obrajii albăstriți ușor de o barbă incipientă, care-i dădea un aer de maturitate abia cucerită. La aceasta contribuiau și ochii-i calmi, cu un fel de gravitate solemnă. Înfigea tălpile-n mîl cu nădejde, dar ritmic, cheltuindu-și cu socoteală sforțările, ca omul pregătit pentru drumuri lungi. Fără să-mi dau seama, pașii mei căpătaseră ritm alături de el.

— La Buda, la gospodărie, — începu el iar — am avut o recoltă abundentă. O recoltă care a întrecut așteptările. N-au visat de cînd îs ei. Știa din Buda, asemenea avansuri. 6 kilograme de porumb la ziua-muncă... I-am convins să-și valorifice fructele și să nu le facă țuică pe toate. E o sursă de venituri în plus.

Din nou mi-a revenit în minte o pagină din drama lui Bogdan Amaru. Drama poetului era drama celor din jurul lui :

„...Mi-e foame. Ieri și azi n-am mîncat nimic. Singura hrană bună pentru stomacul meu bolnav este : orezul, griul (fără lapte sau zahăr) și merele. Merele sînt viața mea de fiecare zi. Cinci mere pe zi. De trei săptămîni nu mai am mere. N-am cu ce și de unde le cumpăra... Așadar, iar mi s-a defectat digestia. Și între dubla colită și foame, prefer foamea — și pe urmă moartea. După atîția ani de carte și de zbucium, încă nu pot cîștiga, sau mai bine zis nu mi-am asigurat cinci gogoloaie de măr pe zi ! Mi-e rușine de vaca din bătătură, de greierii de pe cîmp, de ghimpii de la poartă, de loboda dintre uluci"...

Nu-l mai auzeam pe omul de lîngă mine. Convorbeam cu celălalt, cel de acum cîteva decenii, răsfoind filele lui însîngerate. Și totuși, cuvintele omului de lîngă mine, aspre, metalic gramaticale, ca niște sentințe de raport, puneau parcă un contrapunct istoric

unei drame. Tînărul meu tovarăș de drum nu bănuia — credeam — mihnirea mea, și de aceea erupția lui spontană de lirism m-a uluit prin coincidența ei neașteptată :

— Am citit undeva, într-o culegere de articole, că pe-aici, pe la noi, la Budele, s-a născut un poet...

Am tresărit, tulburat. Bogdan Amaru a rămas și azi, chiar și pentru cei din locurile lui, un necunoscut. Mă mira și mă mișca ideea că cineva i-ar fi putut salva, fie măcar și într-o discuție pe coama dealurilor vîlcene, numele de mult scufundat în vatra tăcerii.

— Îl chema, dacă nu mă-nșel, Bogdan Amaru, — a continuat fără ezitare tovarășul meu. Și, după o vreme : — I-am căutat versurile. Nu știu unde să le găsesc. Mă gîndeam să pun problema la Casa de cultură raională, să dăm numele lui unui cămin cultural. Poate la Budele... Poate în altă parte.

Mă lumina o bucurie blîndă, ca o mîngîiere. Mi se părea că undeva în amintirile prietenilor și-ale celor care l-au ounoscut, icoana lui Bogdan Amaru ar luci, înviorată de un reflex al soarelui contemporan oamenilor lui de azi. Îmi răspundeau gîndurile lui, împăcate parcă :

„Rănile de la piept s-au vindecat... Dar pînă la refacerea hoitului meu — și sufletul mi-e un hoit — va trece timp. Sînt mulțumit cel puțin că în oasele mele vor umbla aceleași cîrtițe care au umblat veacuri de-a rîndul prin toți strămoșii mei, pe sub garduri cu flori și pe sub rădăcini de ulm verde. O să mă pască oile și-or să mă care plozii — bolbotină — cu poala la gîște"...

M-am întors spre tovarășul meu de drum cu un gînd de recunoștință. Imi venea să-l string în brațe și să-i mulțumesc în numele umbrei acelui uitat. Dar tovarășul meu, reintors la asprimea lui obișnuită de om împovărat de griji, și-a aprins cu gesturi absorbite o țigară. Nu era timp de efuziune.

Am început să discutăm despre bibliotecile sătești, despre noile librării deschise în comune („Avem una în sat la Ciineni, în creier de munte."), despre preferințele cititorilor.

— Se cere mult Șolohov, Turgheniev, Sadoveanu, Stancu, Marin Preda... Știu o fată la Vlădești, colectivistă, care are toate cele 13 volume din opera lui Lev Tolstoi... Vi se pare de mirare ? Astă primăvară, la Păușești s-a organizat o seară literară Arghezi. A doua zi, președintele gospodăriei colective a bătut telegramă la Rîmnic, să li se trimită cărți de-ale maestrului. S-au desfăcut acolo, numai într-o zi, douăzeci de exemplare din ediția bibliofilă. Alea scumpe, știți...

Ajunsesem sus, pe măgura dealului. Ne-am oprit o clipă. Am întors capul îndărăt. Din ceața lăptoasă a ploii se lămureau în zare, ca niște culmi, coșurile marelui Combinat chimic de la Govora, scăldate în veșnicele lor erupții de fum. Undeva, nu departe, presimțeam vuietul, vuietul febril al stîlpilor de înaltă tensiune. Știam că de acolo, peste aceste rîpi seci, neguroase, se vor deschide ca niște superbe flori albe luminile. Iar mireasma nesfîrșitelor livezi ale gospodăriilor colective urca de pretutindeni, învăluindu-mă... Din urmă, civilizația evului nostru cucerea pas cu pas, clipă de clipă, acest străvechi ținut al dezolării și negurii.

In față se întindea încă un fel de ceață.

— Acum, în toamnă, — a rupt tăcerea tovarășul meu — trebuie să ne intensificăm munca. Acum e vremea clăcilor, oamenii stau tot timpul în sat, în bătături. Poți vorbi în tihnă cu ei. Știți, se mai pregătește colectivizarea cîtorva sate... Se conving tot mai mulți. Dacă mai stați pînă la Anul Nou, poate vă invităm la o inaugurare.

L-am privit pe omul de lîngă mine. L-am privit mult. Era un tînăr de vreo 25—26 de ani. Avea palmele încă îngroșate de contactul cu unealta dură. Era asudat, obosit. Avea fața albăstrită ușor de țepii bărbii și umerii scurtei de stofă aspră, căzuți ; peste bocancii mari, milul îi croise cisme gigantice, negre și reci. Omul acesta străbătuse poate, în ziua aceea, lungi kilometri pe jos, prin glodul de gumilastic umed al toamnei. Străbătuse poate mai multe sate, pierdute ca niște insule prin ceață și glod, și le legase cu firul nevăzut dar atît de puternic al preocupărilor obștești, devenite preocupări ale lui. O făcuse simplu, fără emfază, fără senzația că face un apostolat. Nu străbăteau nicăieri, prin cuvintele lui, ceața și glodul, priveliștea sumbră a rîpilor goale, aerul posac cu care-l primiseră poate unii, patul tare în care-și odihnise poate, o clipă, oasele. Urca mai departe, vorbindu-mi liniștit despre difuzarea ziarelor, despre cărți, despre recoltele gospodăriilor colective. Urca cu pas egal, ca unul pregătit pentru drumuri lungi, pe dealurile lui Bogdan Amaru.

Era un activist. Unul din miile de ostași ai partidului, fără sarcini speciale de mare răspundere, dar a căror muncă, făcută cu pasiunea și migala celui ce așează cărămizi, înalță edificiul minunat al epocii noastre. In acest septembrie, tovarășul meu de drum participase la colectivizarea a trei comune, inaugurase un nou cămin cultural, înghebase cîteva echipe artistice de amatori, radioficase un sat.

Pleca acum mai departe, spre obiectivele înscrise cu litere de aur în orizonturile șesenalului.

LA SEGARCEA, PRINTRE COLOANELE TOAMNEI

E toamnă... Pe raza de soare a început să lunece, de ieri, o undă nesimțită de răcoare, pînă jos, în buturuga viței de vie. In lumina nouă, frunzele par de faianță. Un uriaș a aruncat pe ele, jucîndu-se, cîteva miliarde de boabe de chilimbar și safir.

E toamnă... S-au schimbat culorile. S-au aurit gutuii. Merii s-au îmbrăcat în smalț de coral. S-au schimbat și miresmele. S-a mutat și cerul mai sus, descoperind, în minuțiozități de tuș chinezesc, dealuri și creste de munte, ascunse pînă ieri în pulberea de aur a verii. S-a mărit totul de cîteva ori. Pe cîmp, în ochii boilor, s-au deschis umbre de lacuri alpine. Clipa bate lung, mai voluminoasă ca niciodată, măsurînd dansul prin văzduh al primei frunze de aur. Bat clipe lungi, închizînd în ele ceasuri întregi, așa cum ziua toamnei a cuprins în ea anotimpuri. Anul se varsă-n toamnă ca-ntr-o cămară enormă, cu toate facerile și comorile pe care le-a adunat, galben cu galben și bob cu bob, în nopțile fără sfîrșit din pămînt...

E toamnă ca-ntr-o foaie de Arghezi, scrisă cîndva, „la o întoarcere dintr-o călătorie oltenească"...

„...Era toamnă, o toamnă frumoasă ca o biserică la priveghere. Am trecut între spații de icoane de aur, care căptușeau depărtările și infinitele zări cu o strălucire de o sută de kilometri. Convoaie de sute de buți grele, trase de boi, duceau vinurile scumpe pe șoselele scoborîte spre baltă, altele se urneau încet suind către deal, pline, la fața luminii, de galbeni, culeși din știuleți. Recolta numai a Doljiului era îndeajuns să îndestuleze țara mică a celor 32 de districte, pe cînd a fostului regat întreg era cărată toată la gări și stații pentru export...

Un document de belșug monstruos, neîntrerupt prezent, al Olteniei, l-am adunat în sute de exemplare, de-a lungul căii ferate, în toamna la care mă refer : zidurile de funii de ceapă și usturoi, cetăți nesfîrșite, munții de pepeni, căile de pătlăgele vinete și ...porcii, răsturnați de-a tăvălugul, Grăsimea uriașă a decorativelor animale, trandafirii ca blondele suedeze ieșite din baia mării, le făcea umbletul cu neputință, revărsată masiv peste picioarele îngropate în pătura buturugii de carne..."

Dar parcă niciodată n-a fost o toamnă ca asta...

Văzută de sus, din Parîng, ca-ntr-un basm, închipuit numai în parte, toamna aceasta e un chilim fastuos, care coboară lent către Dunăre, parcă pe deplin conștient, în ondularea sa vie, de farmecele-i tulburătoare și noi, în culori și desen. Niciodată n-au fost merele atît de roșii, de roșul acesta heraldic, niciodată atîta aur voluptuos în gutui ; niciodată n-au sunat mai bogat galbenii cei luminoși din porumburi. De unde ? De ce ? Vei descoperi astfel ineditul desenului, simplu și sever ca un tîlc, sub culoare. Au dispărut cu miile ogoarele-petec, mejdinele, curelele, lanțurile ; linia aberantă, meschină, a hatului, în care se frîngea belșugul culorilor toamnei, dispare treptat, lăsînd priveliștii un fel de armonie primordială. Au rămas, în noul desen, doar liniile inspirației dintîi a naturii și omului : apa și drumul ; firul de argint și arabescul lung.

E toamnă în Oltenia... Pe drumurile-n lungi arabescuri, printre turmele nesfîrșite de porci, în care te pierzi ca-n niște țări de argilă grea, abia mișcătoare, se încrucișează chervane de care cu rod. A dat gospodăria de stat din Afumați peste 5000 kilograme de porumb la hectar. Cea din Cetanele, 4.000. Gospodăriilor colective din Maglavit, Galicea, Mîrșani, nu le-au mai ajuns carele trase de boi și-au luat autocamioane. Pe drumurile toamnei oltenești circulă acum camioanele.

E toamnă în Oltenia...

Toamnă de belșug, de culori și arome cum n-au mai fost niciodată.

Toamnă colectivistă.

E vremea cînd, din sute de locuri, ca niște parfumuri materializate, urcă spre tine ulcelele cu vin nou, constelate de refrenul unui cîntec bătrînesc :

„Bun e vinul oltenesc !..."

★

...Unde să ne oprim ?

Să ne oprim la Drăgășani, în vestitele podgorii care se-ntind pe vetrele a 40 de comune și sate ?

Să ne oprim la Călărași — Dăbuleni, în viile noi, răsădite-n nisipuri ?

Să ne oprim la Segarcea ?

Cînd guști din aceste vinuri, buimăcit de prestigiul medaliilor de aur cucerite în ultimii ani la Sauvignon, la Lubliana și la Budapesta, senzația e peste puteri de descris. Ți se pare că bei din licoarea de aur a medaliilor înseși. Ce să mai spui ? Parcă s-au topit în vinul acesta o mie de arome, și încă ceva. Vinul acesta miroase și a strugure, dar și a scîndură nouă de brad, a fîn ud, a lumină de lună, a femeie și cîntec, și încă ceva...

— E bun vinul nostru, ce spui ? Te întorci. E gazda... Neștiind cărei tradiții te supui, l-ai ales bătrîn, cu cap ca un portret de Hodler, și cu dulamă de dimie albă ca neaua, gălțănată de ciudate chirilice negre. Așa cum îl vezi, ca prin ceață, moș Vasile Petrea Tudose pare acum un pivnicer voevodal. Copleșit de toate, nu poți decît să repeți, șoptit :

— Bun e... Bun e vinul oltenesc...

★

Bun e vinul oltenesc ! — spune cîntecul :

Foaie verde măr crețesc,
Bun e vinul oltenesc,
Cînd sclipește în pahar
In zi de-ntîi de Brumar !
Ca o floare care-nfloare,
Culeasă de-o fată mare !
Ca fața ibovnicii
Albă-n rouă cînturii !...

E noapte acum, și peste tăcerea podgoriilor segărcene se aude doar trecerea lunii, ca un foșnet ușor, de dantelă. Zi mai departe, moș Petrea. Cîntecul dumitale, presimt, nu se oprește aici. Ascultă, cum trece luna peste imensitatea podgoriilor, cu foșnet ușor, șovăit, de dantelă...

„Bun e vinul oltenesc !" — au spus Basarabii și Brîncovenii, prețuindu-i printre toate surîsul, la mesele lor cu tacîmuri de aur. Luna sta la fereastră ca o domniță într-un turn de cleștar. Stampa se încheie aici. In spate, tăcut, sta robul care muncise via și crama, așteptînd să-și ducă stăpînul pe brațe, la butcă.

„Bun e vinul oltenesc !" — au strigat boierii și negustorii, dînd pe git, în burdihanele enormelor pivnițe, toamna miilor de hectare de chihlimbar și safire. Peste strigătul lor s-a așternut cel al cupelor și ulcelelor de Hurez, sparte de dușumeaua conacului. (E cunoscută povestea unui prinț din Oltenia care, la chefuri, trăgea cu pistolul în faianțele de Hurez și Oboga, adunate din vechi generații pe pereții castelului său. Le prince s'amuse ! — spuneau oaspeții, parafrazînd o veche butadă.) La fiecare din aceste minuni de lumină și smalț, un om din Hurez sau Oboga lucrase luni în șir, ani uneori.

„Bun e vinul oltenesc !" — au spus, după 1884, hohenzollernii... Regele stăpînea la Segarcea 4830 de hectare de vii, arături, păduri și livezi, un castel, o fermă de vaci elvețiene, herghelie de cai pur sînge (ți-l mai aduci aminte pe Lunatic, moș Petrea, știi, cel cu o caia de argint ?) și o oaste sură de robi, romîni și țigani. Unii locuiau în grajduri, dormind iarna pe bălegarul fierbinte, alții în bordeiele de pămînt din „cartierul Florica" ; lui moș Vasile Petrea Tudose, paznicul magaziilor ultimului hohenzollern, i se dăduse ca locuință o veche cușcă de cîini...

Bun e vinul oltenesc !

Afară, pe zarea cu vii, adie o presimțire de ziuă, roșie și ușoară ca o goană de cerbi.

Nu, botnițele aplicate culegătorilor de struguri nu sînt o legendă! Gazda mea, bătrînul cel falnic,

desprins parcă dintr-un tablou cu luptătorii medievali, a purtat și el una, toamne la rînd, ca o batjocoritoare palmă perpetuă. O păstrează și azi... Nu e de piele, ca la cîini. E făcută din fire groase de sîrmă, monstruoasă ca o caracatiță, acum acoperită de rugină malignă. Am simțit, atingînd-o, fiorul crîncen al întîlnirii cu o vreme care mi se pare cîteodată că a fost acum cîteva veacuri.

In dimineața Anului Nou 1948, 238 de robi ai coroanei și cîteva sute de țărani, dijmași pe moșiile regelui, priveau tăcuți, lozinca bătută-n cuie pe poarta domeniilor, peste stema regală. O mînă nedată cu scrisul scobise cu dalta, sărind niște litere, făcînd cuvintele unul din două, dar foarte clar și răspicat pentru toată lumea : „Trăiască Republica Populară Romînă !" In clipa aceea, un incendiu nevăzut s-a abătut peste castelul regelui și l-a spulberat pentru totdeauna. In locul lui a apărut un spital, — satul de robi și-a lepădat în el păduchii și bolile, contemplîndu-se în apele de aer azurat ale oglinzilor de Veneția. Parcul regelui a devenit „Parcul 1 Mai" și s-a împodobit cu un teatru de vară. Satul are astăzi liceu, cinema, uzină electrică. „Cartierul Florica" e un cartier de locuințe muncitorești, case albe, cu băi de faianță și antene de radio pe acoperișurile de țiglă roșie ; din vechile bordeie au mai rămas, mi se pare, unul sau două, păstrate cu tîlc și intenție. Prin fața lor, printre coloanele de fum de argint ale toamnei, trec camioanele gospodăriei de stat și carele colectiviștilor, pline de rodul parfumat al podgoriilor.

„Bun e vinul oltenesc !" — spune Oltenia.

„Bun e vinul oltenesc !" — a spus, în sfîrșit, și olteanul, răsuflînd adînc și reluînd cîntecul de acolo de unde-l lăsase, în clipa cînd mîna celuilalt i-a pus pe gură botnița groasă de fier :

Și iar verde lin pelin,
Ulcioraș negru cu vin,
Cui, doică, să te închin ?
Inchina-te-aș mumii bune
Care m-a adus pe lume,
Inchina-te-aș codrului
Că mi-a dat fluierul lui,
Inchina-te-aș ciuturii
Că mi-a dat dulceața ei,
Inchina-te-aș mîndrelor
Că mi-au dat dragostea lor...

Și iar verde lin pelin,
Ulcioraș negru cu vin,
Cui, doică, să te închin ?
Muma bună a murit,
Codrul mi l-au doborît,
Ciutura a ruginit,
Mîndrele s-au ofilit...

Și iar verde de-alămîi,
In noaptea de Sîn Vasîi
Mă uitai la răsărit,
Văz primăvara venind...

Sau poate lumina acelei dimineți de ev nou ?

...Și zăpada ocheșind,
Iarba tînără-nviind,
Micșunele-mbumbind
Și ghioceii-nflorind !

Verde dulce, lin pelin,
Și-o creangă de rosmarin,
Ulcioraș negru cu vin.
Vină, neică, să te-nchin
Soarelui — răsarelui,
Care-n cer s-a ridicat
Și viață nouă ne-a dat,
Frunza-n codru înviind,
Ochii doicii limpezind,
Inimioara-ntinerind...

★

Cîntecul acesta l-am auzit la o nuntă, ținută, acolo, în toamna podgoriilor segărcene, cu tot protocolul ei de fast și uimire, greu de descris, cerînd el singur o carte întreagă. Trei zile și trei nopți a vibrat toamna ca un drapel, în pocnete de pistoale și stele care sfîrtecau aerul, ca bicele. Am auzit și-am văzut multe acolo, la masa întinsă ca o poiană albă în „Valea Fîntînii". Mirii erau tineri colectiviști. Oaspeții, cîteva sute, membri ai gospodăriei colective „Unirea". S-a închinat pentru viața cea nouă. S-a închinat pentru dragoste. Noțiuni împletite strîns în beteala nunții acesteia...

Masa mirilor era-n creștetul dealului, pe un fel de terasă, și ochii lor lunecau peste imensitatea cîmpiilor scăldate în aura toamnei. Tot ce vedeau cu ochii era al colectivei. Tot ce vedeau cu ochii era al lor. Ce voievod, și ce domniță din cută, au fost mai bogați și mai liberi ca ei ? Ion și Măria n-au știut decît de dragostea lor. In spatele lor n-au stat niciodată acele umbre schimonosite pîndind să le smulgă, cu mîini făcute să numere, poemul tremurînd ca o presimțire suavă în inimi. Ciocnind cu ei, am avut sentimentul că ciocnesc cu oamenii viitorului.

Un lăutar a urat tuturora, miri și meseni, membri ai aceleiași mari familii :

Să trăiți și să-nfloriți
Și-n belșuguri să trăiți !
Să-nmulțiți bucatele
Ca iarba pămîntului,
Ca florile cîmpului,
Ca nisipul mărilor,
Ca viersul păsărilor...
S-aveți buți cu vin,
Care cu fîn,
Boi grași,
Claponași,
Jugani cu coarne cănite,
Cai cu frîie zugrăvite,
Vaci lăptoase
Și fete frumoase,
Fete mîndre, segărcence
Cu cosițe de armence...

In cîntecele lăutarilor mi s-a părut că disting și fluierul unui oier din Parîng... Și viorile copiilor din Cotofeni, cumpărate de părinții lor în cea de-a 12-a toamnă a muncii unite... Și acordeoanele copiilor de la colectiva din Deveselu...

E toamnă.

Toamnă de belșug, de culori și arome cum n-au mai fost niciodată.

Toamnă colectivistă.

Iată, se apropie dinspre munte ploile lungi. In răsuflarea ușor precipitată a lutului, moș Mitriță Viscol, vestitul meșter olar din Oboga, s-a apucat să plămădească niște oale și ulcioare noi. Niște oale și ulcioare pentru noua recoltă. A început ca din vechi. A rotunjit lutul în palme și l-a copt pe jar, asistat de nevăzute păsări astrale. A frămîntat apoi culorile, galbenul său cum nu mai e altul, albastrul său, roșul sau vișiniul, ca să-i facă podoaba. Dar ce anume să-i facă ? A căutat împrejur. A privit, pe sub streașina mîinii bătrîne, toamna aceasta nouă a Țării Oltului, legănîndu-și șorțul încărcat cu mireasme peste genunchii ei candizi, și a căutat, pentru tot, un simbol, începutul prefacerii. Pe unul din ulcioare a pus o sondă. Pe altul a pictat un tractor. A făcut apoi ultima oală, cea mai mare și mai frumoasă, capodoperă de har și mireasmă, și a desenat pe ea, după o clipă de gînd : un ciocan și o secere.

Desene de TIA PELTZ

Povestire de FĂNUȘ NEAGU

S-A MUTAT O STEA

Dimineața, cînd ieșiră din pădurea de brazi, George se opri în cărare, clătinîndu-se, parcă-și căuta echilibrul, iar Olga își scoase vindiacul cu guler de pluș negru și înveli buchetul de trandafiri de stîncă. Jos, în valea umbroasă și îngustă ca un defileu, se vedea drumul calcaros, ruginit de scurgerea apelor. „O fi cel care ne trebuie nouă?" se întreba băiatul, uimit de liniștea din jur și închise o clipă ochii. Cînd îi deschise, pleoapele i se zbătură și fața alungită, osoasă, i se încreți. Dincolo de drum, într-o ruptură de stînci, scăpărau, ca un zbor de gărgărițe, reflexele purpurii ale răsăritului. Păsările sticloase se avîntau pe deasupra brazilor.

George răsuflă adînc, își îndreptă pieptul lat și o porni hotărît pe povîrnișul alunecos. Rucsacul și pătura făcută colac pe care le purta în spinare îi dăriimau umerii. Mergea aplecat înainte, ostenit, tremurînd. După noaptea petrecută la cabana din zona zăpezilor, ochii duși în fundul capului îi luceau straniu, parc-ar fi mîncat bozie. Sus, în munți, către miezul nopții se dezlănțuise furtuna și lui îi fusese frică, singur cu fata, între pereții de birne, întunecați, care trozneau și se clătinau. Dormiseră în pod — cele două încăperi de jos erau ocupate de un grup de schiori — și vîntul îi împroșcase cu măzăriche prin crăpăturile acoperișului legat cu fringhii de sol.

Olga venea în urma lui George. Era frumoasă, cu sîni fermi și mișcările lenețe. O curea lată, încheindu-se într-o pafta, îi stringea mijlocul subțire. Părul negru, tuns băiețește, părea și mai întunecat în boarea dimineții. Iarba înaltă, tăvălită de vînt, încărcată de rouă, îi bătea pulpele goale. Împrejur creșteau tufișuri împrăștiate și copaci stingheri. După furtuna de aznoapte, în aer mirosea a rășină și Olgăi îi veni în minte o frîntură de cîntec:

„Fă-mi așternut de cetină . . ."

Ar fi vrut să se oprească aici, să caute ciuperci, dar cînd să-i spună gîndul lui George, dintr-un brad țîșni o veveriță ca un ghemotoc de foc. Bucuroasă, fata bătu din palme și o strigă:

— Hei, cumătră, vinzi alune?

Veverița își pierdu urma în pădure și Olga se întristă. „Oi fi eu o mutră de nesuferit?", se întrebă ea, amintindu-și că și iedul pe care-l găsiseră la cabană fugise să se ascundă sub pat cînd încercase să-i șteargă botul murdar de făină.

Ajuns pe fundul văii, lîngă drum, George zvîrli rucsacul și pătura sub un mesteacăn tînăr, cu trunchiul îndoit și se căță de țigări. Îi era frig, parcă ar fi coborît în fundul unei fîntîni și simțea nevoia să fumeze. Scăpără chibritul și ocroti flacăra în pumn. În clipa aceea, din stînga se auzi urcînd o mașină.

George se înveseli.

— Olga, strigă el, avem noroc. Într-o jumătate de oră o să fim la hotel. Știi ce-mi dorese după atîta umblet?

— Nu, răspunse fata, apropiindu-se.

— Un păhărel de coniac. Ai să vezi, îl dai de dușcă și parcă-ți ia oboseala cu mîna.

Olga rise, se săltă în vîrful picioarelor și-l sărută pe păr. Buzele-i subțiri și vinete se umeziră. „Negura i-a udat părul, se gîndi. E ud și miroase amar, a coajă de nucă. De unde?" se miră ea

Dar băiatului îi spuse altceva.

— George, îi spuse, — în mesteacănul ăsta s-a cățărat cineva care și-a dat drumul jos ținîndu-se de creanga din vîrf. De aia e strîmb.

George înclină capul, zîmbind: așa este — și încercă, cu o mînă, să îndrepte trunchiul fraged, cu scoarța ca mătasea.

Mașina, un camion cu platforma descoperită, apăru la cotul drumului unde valea începe să se îngusteze ca un defileu.

— Rodaj, citi George literele însemnate cu creta pe unul din obloane. E în rodaj, lămuri el necăjit, n-o să ne ia.

Înhață totuși rucsacul și pătura și trecu pe dîmbul dintre făgașele tăiate de roți. Șoferul stopă la cîțiva pași de el. Era șeful echipei de rodaj a unei uzine din București.

— Dă-te la o parte, îi strigă scoțînd capul pe fereastră. N-am voie să iau pasageri.

În clipa următoare o zări și pe Olga și înlemni. O senzație dureroasă, ascuțită, ca de foame, îi arse măruntaiele. Olga fusese iubita lui și-l părăsise, fără să-i spună o vorbă. Cu o lună în urmă mai erau împreună.

Privirile li se încrucișară. „Mă urăște" își zise fata și avu o tresărire ușoară pe care el n-o observă, căci senzația aceea chinuitoare, stîrnită de întîlnirea neașteptată, îl paralizase. Un singur gînd i se rotea în creier: să întindă mîna să apuce o caisă prăfuită din punga așezată alături pe canapea.

— El, zi, îi ceru și Olga, ne lei?

Glasul îi suna sec, poruncitor.

El nu fu în stare să răspundă. Făcu numai un semn cu capul: urcați-vă.

— Mulțumesc, strigă George, n-o să fie degeaba. Plătim.

Șoferul se aplecă asupra volanului și așteptă.

Pe fața lui dură, cioplită în lemn parcă, nu se clintea un mușchi. Doar mărul lui Adam, nodul acela de zgîrci, i se mișca sub piele pe gîtul lung și gros. Văzu prin geamul parbrizului mesteacănul cu vîrful îndoit și se gîndi că așa e și sufletul lui: îndoit și trist.

— Gata! se auzi din spate vocea lui George. Dă-i drumu'!

Șoferul porni. Cunoștea bine locurile, știa că dincolo de pădurea de brazi e o moară părăsită, cu acoperișul putred, apoi o troiță cu un Christos de tinichea răstignit și mai încolo o casă țărănească, răsleață de sat, mirosind fierbinte a fîn, unde poți să te ospătezi după poftă inimii cu o ceașcă de lapte, cu unt galben și pîine pufoasă. Dar nu-i mai era foame. Senzația aceea nesuferită dispăruse. Rămăsese numai cu o neliniște intensă, revărsată în toate fibrele, ca nisipul născut dintr-o așteptare îndelungată. Căci zile și nopți de-a rîndul o așteptase pe Olga să se întoarcă. „Trebuie să vină, își zicea, știe c-o aștept și o să vină. Doar nu se despart așa, fără o vorbă, doi oameni care s-au iubit". Chiar și acum o aștepta pe Olga. Avea credința că dintr-o clipă într-alta o să-i bată la geam ca să-i roage s-o primească în cabină. „Mi-e frig zici" o să-i spună ăluia de pe platformă și o să vină lîngă el.

— Vasăzică, Mircea, ești tot pe drumuri mereu, o să încerc și eu norocul.

Mai departe nu știa ce-o să-i mai spună. Aștepta.

În acest timp, sus pe platformă, Olga, așezată pe rucsac, alături de George care-și petrecuse brațul pe după umerii ei s-o susțină la hurducături, privea tulburată pereții de piatră înșirîndu-se de o parte și de alta a drumului. Dîre de ceață se prelingeau prin crăpăturile dintre blocurile masive, urcînd spre vîrfuri pe sub arbuștii desfrunziți și cenușii, răsăriți printr-o minune pe cîte-o mușchi de stîncă acoperită de mușchi. Un nor albicios se legăna în albastrul fumuriu al cerului și gîndurile fetei se împleteau amețitor cu formele bizare pe care le lua norul împins de vînt. Avusese presimțirea acestei întîlniri cu Mircea, dar totul se desfășura altfel decît își închipuise. Și în capul ei întîmplările se amestecau. Se întîlnise cu Mircea, însă aceasta se petrecea la capătul unei străzi din mahalaua lor, în dreptul unei curți în care cineva scurtează bușteni de brad cu fierăstrăul. În aerul dimineții curat și proaspăt, mirosea a rășină, iar pe undeva, prin împrejurimi, trece o răpăială de ploaie. „Ce e cu mine? se sperie ea. Ropotul ploii vine de dincolo de peretele ăsta de piatră. E aici ploaia. Aici e și mirosul de rășină și Mircea".

— Eh, tu, cîntăreață, i se păru că aude vorba lui Mircea, ai plecat. Te-au angajat să fîlnezi și ți-ai luat zborul.

Vorbele cădeau rar, cu o nuanță de tristețe și dispreț.

— M-am întors la George, Mircea, se apără Olga. Trebuia. Nu mă judeca greșit. George a fost logodnicul meu, a ispășit un an în închisoare pentru neglijență în serviciu și primul drum, cînd l-au pus în libertate, l-a făcut la mine, iartă-mă Olga, mi-a spus, pentru amărăciunea pricinuită. Iartă-mă și dacă poți să uiți, rămîi cu mine. Nu-mi pasă ce-ai făcut în lipsa mea, te iubesc, nu te socotesc vinovată cu nimic. Eu sînt vinovat de toate.., George nu mai are pe nimeni. Acuma s-a angajat electrician la un teatru, maistru de lumini. Îl aștepată un drum greu și vreau să fiu lîngă el. Îl iubesc, Mircea, iartă-mă...

— Olga, o strigă George și o smulse din gînduri. Auzi tu, aznoapte mi-a fost frică. E prima oară cînd m-a prins o furtună în munți și de frică n-am dormit de loc.

Fata îl privi uimită.

— Și ce-ai făcut toată noaptea? îl întrebă.

— Nimic. Am ascultat vîntul. Într-un rînd însă am auzit un pic și te-am visat pe tine. Se făcea că ești afară, pe pîrtia din dosul cabanei, acoperită de zăpadă și te jucai prin troieni. Vroiai să ajungi la brazii din capătul pîrtiei, atacați de vîsc, cocîți — brazii aceea morți care-ar trebui tăiați — și nu puteai din pricina vîntului. Sub brazi țopăia iedul fugit din cabană, cu botul minjit de făină. Te prind eu pușlamaua naibii, îl amenințai, degeaba te răsfeți și te fandosești. Dar vîntul te împingea la vale, acolo unde e prăpastia. Am sărit din somn nădușit și-am întins mîna să te caut. În clipa aia geamul din ușa podului s-a luminat de-un fulger și mi s-a părut că te văd alevea trîntită în zăpadă și te-am strigat din toate puterile să te întorci.

— Prostule! rise Olga și-și trecu palma, cu degetele răscherate, prin părul scurt, cu reflexe vîrstii. Am fost lîngă tine tot timpul.

George o privi în ochi. „Și ei i-a fost frică de furtună, descoperi el, dar nu spune".

— Vrei să cîntăm? o întrebă. Mi-e dor de cîntecul nostru.

— Da, se învoi Olga, cîntecul nostru.

Și începu să cînte, cu glas moale, catifelat.

Ne ținea rădăcina aceleiași iubiri —
Și cînd ne bate frunza un vînt din munții suri
Ne strîngem mai aproape, iar crengile subțiri
Se țin mai strîns alături, închipuind păduri.

Mașina ieșise din defileu, trecuse de moara părăsită și străbătea o pădurice de aluni. Dimineața se mohorîse pe neașteptate, soarele dispăruse sub nori și din urmă, ropotul ploii, venind peste munți, s-auzea pronunțat. „Sună, parc-ar bate cineva daireaua" își spuse șoferul și ciuli urechea. Sosise clipa ca Olga să-l roage s-o ia în cabină. „Că nu poate ea să îndure ploaia aceea pe platformă" își zise și se bucură că mașina nu fusese dotată cu prelată.

Dar auzi cîntecul și bucuria i se risipi. „Aime-mă!"... „Iubește-mă", murmură el — și simți din nou o încleștare în tot trupul. Inima-i bătea parc-ar fi urcat o scară în fugă. Văzu prin geam crucea acoperită, cu Christosul de tinichea. „Sfînta minune a dragostei..." citi literele ingropate în lemn și nu înțelese ce legătură aveau cuvintele acestea cu răstignitul. „Cine știe la ce s-o fi gîndit și ăla care le-a săpat acolo cu dalta!" își zise și deveni iar atent la cîntecul fetei. Cîntecul ajunsese la el aburit de-o ușoară tristețe și-i amintea un altul, pe care Olga i-l cîntase înainte de despărțire.

Erau atunci în camera lui, situată la etajul doi al unei case vechi. Se întunecase și ploii de sub balcon fușneau încet la apropierea nopții. Un bec mic, înșurubat sub o capă de sticlă desenată, pe masa din mijloc, își răsfrîngea lumina puțină în mucheile mobilelor negre, lăcuite. Olga sta în dreptul ferestrei și vocea i se înălța în cîntec subțire, modulată, pătrunsă de un tremur străin.

Ca bruma peste florile-ntomnate,
Peste iubirea noastră s-ar abate
Și clipele uitării într-o zi...

Cîntecul se topea în liniștea de nezdruncinat a amurgului, simplu, sincer, răscolitor, ca un ritual.

Deodată Olga se întrerupse și întrebă:

— Mircea, mă iubești? Spune, cît îți tu la mine?

El îi întîlni ochii fixați asupra lui și răspunse:

— Te iubesc ca pe șarpele casei.

— Cine te-a învățat asta? se miră Olga. Ce-mi spui tu, n-am mai auzit niciodată

— Bunicul. Zicea că fiecare casă are sub temelie un șarpe. Cînd moare șarpele, moare și stăpînul. Uneori, seara, lăsa pe prag, pentru șarpele casei, o strachină cu lapte.

— Și ce te-a mai învățat bunicul? întrebă

Desene de V. SAVONEA

Olga curioasă, privindu-l la gît legătura de culoarea vinului.

— Multe. Una ar fi că nu e sănătos să dormi pe pămîntul gol decît în lunile care se scriu fără r, adică: mai, iunie, iulie și august. Apoi despre stele. În zece ani, o stea se mută. O vezi că stă neclintită, înțepenită acolo în cer parcă de cînd lumea, însă ea, cu timpul, se mută. Dar tu, Olga, urmă el șoptit, mă iubești? Spune-mi: tu cît mă iubești?

Olga nu-l răspunse. Trecu la oglindă, se piepteană, își potrivi cerceii — două bobițe vinete, prinse de vîrful unor frunze minuscule, fixate [illegible] urechilor — și plecă.

Și din seara aceea n-a mai venit la Mircea niciodată. „S-a mutat o stea, își spuse Mircea acum. Dar de ce s-or fi mutînd stelele?"

Nu mai avu timp să-și răspundă. Auzi ciocănituri date cu pumnul în cabină și vocea lui George care-l striga să oprească. Frînă și se uită în jur. Văzu în dreapta drumului, pe malul unui lac înțelușat, o clădire de lemn nouă, cu chenare și turnuri țuguiate: hotelul alpin.

„Au ajuns la capătul drumului" se gîndi.

Îi așteptă să coboare și porni mai departe, fără să fi schimbat o vorbă cu ei.

Ropotul ploii silea să-l ajungă din urmă.

Dimitrie Rachici

Pădurile Bicazului

Ca un verde reflux, pădurile
S-au retras sus pe munți și așteaptă...
Așteaptă să se cațere pînă la ele
apele lacului
Cuprinzîndu-le gleznele cu brațe de valuri.

Pădurile-n drumul înalt,
Cum lasă marea moluște și alge,
Au lăsat în vale beznele, plînsul,
Sub zăvoarele grele-ale apelor.

Pădurile-n retragere-au luat
Amintirile, casele, cîntecul,
Certitudinea și setea de-nalt a oamenilor
Dîndu-le hotar lîngă zborul de vulturi,
semeț.

Ca un verde reflux, pădurile
S-au retras sus pe culmi, mai aproape
de stele,
Așteaptă clipa rotundă cînd munții
vor tresălta
Sub cupola de răsărituri a luminii.

•

Leagănul luminii

Virtej de lupte-n urmă au rămas
Și-i Bistrița la-ntîiul ei popas.

La poalele barajului, acum,
Ca un soldat stă, ostenit de drum.

Vîntul o-ntreabă: Cum? Ți s-a tocit
Barda cu care stinci ai căsăpit?

Munții îi zic: Prea schimbătoare fire,
Mai gustă-acum și tu din neclintire!

Bistrița tace... calmă și fecundă
Puii luminii-i leagănă în undă.

Comunicat de luptă din Mirăslău

Cătunul Mirăslău, prin cine știe ce împrejurări, și-a găsit o așezare geografică de o rară originalitate, la poalele dealurilor de lîngă Aiud, vestite încă de pe vremea lui Vodă Mihai pentru vița lor de vie, între două ape deosebite între ele ca cerul de pămînt: Arieșul, limpede și cristalin, coborînd ca un fecior sprințar din Țara de Piatră și Mureșul, galben și milos, lipăind ca un moșneag cu toiag, pe cîmpia Ardealului. Timpul priponise bine Mirăslăul în istorie, făcîndu-i numele nemuritor prin tragedia primului voevod romîn care, după ce a cîștigat titlul de „Domn al Țării Romînești, al Ardealului și a toată țara Moldovei", constituind un stat centralizat pentru un timp atît de scurt, a pierdut, în bătălia de aici, tot ce înălțase prin vitejia și singele ostașilor săi.

De la fereastra sediului colectivei, fostul conac al lui Ștefan Oniga, am admirat priveliștea și locul istoric. La miază-zi o cîmpie mărginită de două pădurici, între care natura a creat o trecătoare. Pe lîngă ele, se zărește de departe, ca o panglică de argint, Mureșul. Prin trecătoarea dintre cele două pădurici scăpase Vodă Mihai, fugind cu oalul după ce generalul Gheorghe Basta bătuse coasta puțină dar vitează de sub comanda lui Baba Novac. La Mureș, Vodă a descălecat, a sărutat calul înspumat și a trecut apa.

Pe cîmpia mărginită de cele două pădurici și de Mureș, colectiviștii din Mirăslău au cules anul trecut 2.170 kilograme grîu la hectar, 2.272 kilograme de orz, 3.673 kilograme de porumb și 30.500 kilograme de sfeclă de zahăr, situîndu-se în fruntea colectivelor din regiunea Cluj.

La miază-noapte, un deal ca un arici, pe care butucii de viță coboară pînă în curtea colectivei. Pe acest deal avusese instalată Mihai Vodă Viteazul artileria.

Vița de vie de pe dealurile de sub Aiud e renumită ca cea de Tokay. În cele trei veacuri și jumătate vița de vie de pe dealurile Mirăslăului a fost a diferiților stăpîni. Penultimul proprietar, Ian Păduraru, locuia la oraș. Sub nasul șerbilor din Mirăslău curgea în fiecare toamnă unul din cele mai renumite vinuri din cîte a născut pămîntul. Însă ei nu au băut niciodată pe săturate din el. Proprietarii de azi ai vii de pe dealurile Mirăslăului sînt colectiviștii. Talos Mihai a făcut cu familia 810 zile muncă. La o zi muncă s-au dat 700 grame de vin, deci Talos a luat 567 de litri. Ca să aibă după ce bea atîta vin, a mai luat 2.146 kilograme de grîu, 4.000 kilograme de porumb, 2.400 kilograme de cartofi, 400 kilograme de orz, 117 kilograme de zahăr, 162 kilograme miere de albine, 324 litri de țuică, 1.200 kilograme de fîn, 5.600 kilograme de paie, 4.000 kilograme tulei și în plus 6.885 lei bani gheață. Astea fac peste două vagoane de produse, în afară de bani. La colectiva din Mirăslău valoarea zilei de muncă de anul trecut s-a ridicat la 43,70 lei. La cele 810 zile muncă ale lui Talos Mihai asta face 35.397 de lei. Împărțit la 12 face 3.000 de lei și ceva.

După 360 de ani de la marele dezastru de aici, cronicarii ar putea nota marile victorii ale bătăliei de azi de la Mirăslău. Talos Mihai e un simplu văcar. Zootehnia e artileria grea a colectivei. Crescătorii de animale din Mirăslău au muls în anul care a trecut 3.601 litri lapte pe cap de vacă furajată, cel mai bun rezultat pe țară în gospodăriile colective. Despre crescătorii din Mirăslău s-a vorbit la radio, în presa regională și chiar în „Scînteia". Prima oară după trei veacuri și jumătate, se pomenește de Mirăslău nu ca de un loc al înfringerii, ci ca de un loc al triumfului.

★

Mirăslăul e sat vechi. Cînd Mihai Vodă și-a instalat artileria pe dealul cu vițe dulce, la vale găsise înșirate casele șerbilor aflate acolo de cine știe cîte decenii. Nici înainte și nici după bătălia Mirăslăului, mari evenimente n-au existat în viața satului. Oamenii se nășteau robi și robi mureau. Timp de trei veacuri și ceva viața încremenise în Mirăslău.

În numai 15 ani, la Mirăslău, viața a făcut un salt imens, de cîteva veacuri.

Iată de pildă plugurile. Sătenii care au intrat în colectivă și-au pus laolaltă pămînturile și uneltele. Au venit cu o sută de pluguri. Anul trecut plugurile au fost înapoiate colectiviștilor. La colectivă, negăsindu-se un loc pentru adăpostirea lor, conducerea a hotărît ca fiecare om să ia un plug acasă. La Mirăslău nu mai e nevoie de plug; lucrările sînt făcute cu mașinile S.M.T.-ului. Un colector de la D.C.A. ar găsi ce achiziționa la locul istoric Mirăslău.

Pe șoseaua națională, în fața satului Mirăslău, se înalță un monument cu morminte, în memoria eroilor căzuți atunci, în vara anului 1944. Pe piatra monumentului au fost săpate datele memorabile: — 1600 — 1916 — 1919 — 1944. Crucile de piatră stau aliniate în fața monumentului. Între două cruci, pe care scrie „Erou necunoscut", se află și cîte un nume: „frunțaș Lăpuș Nicolae, regimentul 18 D". Cine e Lăpuș Nicolae, îngropat între doi „eroi necunoscuți"? Tot un erou anonim, un tînăr care a căzut aici, în fața Mirăslăului, pentru dezrobirea Ardealului de sub lanțurile celei mai crunte robii, — fascismul.

Aici, a căzut în toamna lui '44, alături de alți 208 tovarăși ai săi, eroul Slavic Mihailov, locotenent mitralior de 19 ani, din Armata Sovietică. După 15 ani, adică în toamna blîndă a anului trecut, a sosit la Aiud profesoara pensionară Olga Mihailovna din Moscova, strada Rusakovskaia numărul 7, apartamentul 60, împreună cu fiica ei, Margareta Sergheevna Timofeeva, să vadă mormîntul fiului ei, aflat în pămînt străin, dar frățesc. Cu acest prilej au fost reconstituite împrejurările în care și locotenentul Slavic Mihailov a căzut în fața vestitului Mirăslău.

Adevărata bătălie pentru eliberarea Ardealului de Nord nu s-a dat pe dealul Feleacului, de unde Clujul, privit de sus, se vede ca într-o căldare, ci la 60 de kilometri mai încoace, adică la Mirăslău. Mica grupă de mitraliori înaintași, de sub comanda locotenentului Slavic Mihailov, a fost oprită în fața Mirăslăului de puternice trupe hortiste, instalate pe dealul unde Mihai Viteazu a avut cu 300 de ani în urmă așezată artileria. Un pumn de oameni curajoși, care și-au instalat mitralierele pe malul Mureșului, au ținut piept împotriva a două regimente, pînă ce din spate au fost ajunși de grosul trupelor.

Fasciștii au încercat de nenumărate ori să ia cu asalt mica grupă de mitraliori de pe malul Mureșului, dar n-au reușit. Mitraliorii au respins zeci de atacuri, de jos. Cînd țevile mitralierelor se înroșeau, ostașii lui Slavic Mihailov dădeau fuga la Mureș și luau apă în căști, potolind în acest fel căldura țevilor. Văzînd că în ciuda forței numerice n-o pot scoate la capăt, fasciștii au trimis un avion care a bombardat poziția mitralierelor de pe malul Mureșului. Atunci a fost grav rănit locotenentul de 19 ani din Armata Roșie, Slavic Mihailov. Dar mitralierele n-au tăcut, au continuat să pocăne, semănînd moarte în rîndurile dușmanilor. Locotenentul Slavic Mihailov a fost transportat la Aiud, unde după o scurtă suferință s-a stins la spital. A fost înmormîntat, alături de alți 208 tovarăși ai săi, căzuți peste aceste dealuri line, în cimitirul eroilor sovietici din Aiud.

La 15 ani după aceste lupte sîngeroase, Olga Mihailovna a îmbrățișat cu privirea ei blajină aceste împrejurimi. La spital a sărutat patul de fier în care și-a petrecut Slavic Mihailov ultimele sale clipe. La cimitir, a scos o pungă cu pămînt adus din Moscova, presărînd mormîntul cu țărînă rusească.

Blajina moscovită Olga Mihailovna de pe Rusakovskaia nr. 7, venind după 15 ani să-l caute, a găsit vie memoria fiului ei, a găsit mormîntul îngrijit, cu flori proaspete, a găsit și patul de suferință al rănitului; și a găsit printre dealurile de la Mirăslău, în locul unde mitralierii răceau țevile roșii ale armelor eliberatoare cu apă din Mureș, o gospodărie colectivă prosperă cu numele de „Înfrățirea".

De ce se numește oare colectiva din Mirăslău „Înfrățirea"? De la 1600 și pînă în zilele noastre, dealurile acestea cu viță dulce au fost stropite din belșug cu sînge. Romîni, ruși, maghiari, nemți, turci au udat cu sînge roșu dealurile din jurul Mirăslăului care dau un vin galben ca spicele de grîu.

Colectiva din Mirăslău a fost botezată la naștere „Înfrățirea" poate pentru a se preciza că aici, unde sîngele ostilor semințiilor s-a pierdut în hăul străfundurilor și unde mamele mai vin să-și caute mormîntul fiilor după 15 ani, nu mai e loc de ură și dușmănie; dar în primul rînd fiindcă în colectivă duc casă bună prietenească și frățească, romîni, unguri și țigani.

Țiganii nomazi de prin împrejurimi, pribegi fără speranță din moși strămoși ai cîmpiilor și dealurilor ardelene, au găsit cămin cald, familie dragă în colectiva „Înfrățirea". Primii țigani nomazi veniți în colectivă și-au căutat neamurile pribegind între dealuri și cer, smulgîndu-i cu puradeii goi de sub coviltirile găurite și afumate, trîntite aiurea pe pajiști și i-au adus la „Înfrățirea".

— Na, trăiți și voi, bre, ca oamenii!

Augustin Nica, Petru Barbeniță, Luliu Carduli și alți țigani au descins astfel de sub coviltirile primitive, direct în socialism. Mulți din ei sînt fruntași, mulți și-au clădit case noi.

În Mirăslău există două ulițe denumite „ale colectiviștilor".

Am făcut o plimbare pe aceste ulițe cu case noi, albe. Am ciocănit în ușile proaspăt geluite și mi-au răspuns fel de fel de oameni. La o casă cu perdelușe dantelate și trandafiri agățători la geamuri mi-a deschis o femeie voinică, între două vîrste:

— Cine locuiește aici?

— Eu, bărbatu-meu și copiii...

— Dar cine e bărbatul dumitale?

— Bărbatu-meu e Sebastian Scrobotă, colectivist. Acuma e plecat la lucru, copiii sînt la școală, iar eu... am rămas azi acasă că am ceva treburi prin gospodărie.

Alături se află casa lui Szeci Sigismund, fierarul colectivei. Casa e la fel de arătoasă și curată; numai că în locul trandafirilor agățători, străjuiesc de o parte și de alta a balconașului doi leandri rămuroși cu flori de un roz alb, înfipți în ghivece mari de lemn. În cealaltă casă locuiește Drăghici Ștefan din brigada a treia. Drăghici e unul din țiganii nomazi care au descins de sub coviltirul primitiv direct în socialism.

Cele trei case sînt așezate una lîngă alta. Un romîn, un maghiar și un țigan; trei vecini buni, trei colectiviști de nădejde. În toate aceste case se vede bunăstarea. Cîte un porc doi grohăie în cotet, cîte o vacă rumegă la iesle, prin curte vezi cloști cu pui sau păsări bune de tăiat.

Aici, unde se ridică azi casele noi, a fost odinioară pămînt sterp. Dacă s-ar căuta în adîncime s-ar putea găsi în acest pămînt sărac multe schije, mărturie a luptelor care s-au dat aici de la 1600 și pînă la ultimul război mondial. Pe acest pămînt, sfîrtecat de schije de-a lungul vremii, s-au ridicat azi case noi, unde oamenii trăiesc fericiți, se iubesc, fac copii și visează.

Aici, peste dealurile încărcate de viță dulce, unde Slavic Mihailov a murit eroic la 19 ani și unde eroul fruntaș Lăpuș Nicolae se odihnește între două cruci de piatră cu inscripția „erou necunoscut", a răsărit cel mai frumos curcubeu din cîte s-au văzut pe cer după ploaie: înfrățirea omului muncitor.

Această înfrățire a împlinit la 11 iunie zece ani de existență. La 11 iunie la Mirăslău a fost sărbătoare: s-au întins mese, dealurile din jurul Mirăslăului au răsunat de ecoul cîntecelor. Pe malul Mureșului, flăcăii și fetele au jucat. La mesele pregătite dinainte s-a toastat pentru deceniul de belșug care a trecut, pentru deceniile de bucurii care vor veni și pentru Partidul înțelept și iubit care și aici, în acest loc sfîntind de o istorică înfrîngere, a aprins făclia biruințelor.

Într-adevăr, de ce se amintește de Mirăslău ca de un loc al înfrîngerii, cînd Mirăslăul este loc al unor victorii istorice?! Bătălii tot atît de importante se dau aici și în zilele noastre.

Am făcut o vizită prin gospodăria colectivă. O zi obișnuită de lucru, adică o zi obișnuită de luptă, în care fiecare din membrii acestei mari familii, începînd cu Dănilă Chirilă, președintele, și pînă la îngrijitorul de vaci Pavel Moldovan, se află la postul său, la acel post pe care i l-a încredințat colectivitatea.

L-am întîlnit pe cîmp pe Ștefan Talos, în mijlocul oamenilor din brigada a doua. Talos cu brigada lui se află în fruntea bătăliei pașnice pentru pîine. Brigada lui a obținut anul trecut cele mai bune recolte. Și anul acesta se pare că tot el va fi în frunte.

Am văzut suprafețe întinse, irigate de mîna colectiviștilor.

Prin îndrumările și hotărîrile luate, Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a deschis și aici în cîmpia Mirăslăului minunate perspective. În viitorii șase ani gospodăria colectivă va păși spre socialism cu pași de uriaș. Cu ajutorul celor trei stații de pompare ce vor fi instalate, apele Mureșului vor uda mai bine de jumătate din pămînturile colectiviștilor. Mirăslăul va fi și el străpuns: apele lui strînse printr-un baraj într-un mare lac de acumulare vor iriga 45 de hectare fiind în același timp iaz de pește și loc de plimbare și hrană pentru 5000 de rațe și gîște. Colectiviștii vor sili pămînturile Mirăslăului să dea două recolte pe an. Chiar în toamna acestui an ei vor semăna pe 50 de hectare secară furajeră care va fi recoltată și însilozată în luna mai; apoi vor semăna în continuare porumb furajer. Se vor ridica noi construcții: grajduri mari, o îngrășătorie de porci, șase silozuri pentru hrana animalelor. Se va construi un nou sediu, club, cinematograf, o creșă și un cămin de zi pentru copii.

Dealurile bătrîne cu viță vestită de Mirăslău vor fi și ele întinerite prin defrișări și replantări în goluri, ca și prin plantarea unor vii tinere pe o suprafață de 30 de hectare.

Pînă în 1965 la Mirăslău vor fi plantate 35 hectare cu pomi fructiferi. Perii, caișii, merii și perii vor înfrumusețea marginile șoselelor, răcorind în același timp cu fructele lor zemoase și dulci gura însetată a călătorului care va trece pe la Mirăslău.

Patruzeci de colectiviști și-au înălțat case noi. Aceste case formează două străzi noi în Mirăslău.

În ultimii ani la colectivă s-a construit un grajd, o magazie, un pătul, o maternitate de porci, două remize pentru mașini și 6 silozuri cu o capacitate de 36 de vagoane.

Colectivistul Mihai Talos, după cîștig director general, a primit anul trecut peste două vagoane de produse și în plus 6885 de lei.

Toată avuția unui pumn de oameni nevoiași care și-au adunat în urmă cu zece ani pămînturile să le lucreze laolaltă, se ridica la 84.700 lei. Azi, fondul de bază al colectivei se ridică la 1 milion și jumătate. Deci colectiva din Mirăslău a devenit milionară

Colectivista Ancuța Haider, văduvă cu un copil, nu trăiește din mila sătenilor. Ancuța Haider — rețineți, văduvă cu un copil — prin munca ei la gospodăria colectivă și-a ridicat anul trecut o casă de toată frumusețea.

Și o ultimă mare bătălie, cîștigată, e cererea lui Ioan Antonie II, ultimul individual din Mirăslău, prin care satul devine complet colectivizat.

Cei 53 de comuniști ai Mirăslăului și alături de ei toți colectiviștii au făcut acest dar Congresului al III-lea al Partidului la a zecea aniversare a colectivei lor. Cu 11 zile înainte de Congres, Mirăslăul a fost colectivizat.

Și bătălia de la Mirăslău continuă. Lupte mari se dau pe dealul unde Mihai Vodă Viteazul a avut instalată artileria. Singura și marea deosebire e că la Mirăslău se dă astăzi cea mai pașnică bătălie din istoria Mirăslăului: bătălia pămîntului, a pîinii și a laptelui.

Mă consider corespondent de luptă al acestor mari bătălii și transmit în anul 1960, din locul unde istoria noastră înregistrase cu 360 de ani în urmă o tristă înfrîngere, următorul comunicat lapidar:

„Pe frontul din Mirăslău socialismul învinge!"

Stela Neagu

Cristache Arnăutu

Om nou

Mă risipesc, mă dărui pretutindeni,
Izvor de munte sînt și lac de șes,
Sînt floare purpurie din Armîndeni
Și strugur dulce gata de cules.

Sînt flamură ce-și flutură văpaia
Și zare de cleștar și foc nestins,
Sînt curcubeul ce-l aruncă ploaia
Pe cerul Bărăganului aprins.

Sînt grădinarul tinerei recolte
De rodii cu obrazul auriu;
Și cînt prin codri timpietriți sub bolte,
În galeriî, la Petroșani, pe Jiu.

Pe schele sînt și-alături de cuptoare
Adun în ighiaburi nuferii de foc,
Și port în mîne bulgări grei de soare
Și arșițele verii la un loc...

Sînt zbor de vultur rotitor prin spații
Și-astronaut prin roșii galaxii,
Doinesc din frunză cînd colind Carpații
Și beau la crama toamnelor tîrzii.

Sînt peste tot și-ntotdeauna stărui
Mărgăritar să scot din lut arid,
Și țării mele eu întreg mă dărui
Și luptei încercatului partid.

Sonet din stepă

Mestecenii ne mai chemau în zare
Batiste de mătase fluturînd.
Tu te strîngeai la pieptul meu mai tare,
Văpaie blondă, foc mereu arzînd.

Pe urmă, stepa-ntinsă ca o mare,
Își trimitea spre noi parfumul blînd.
Topea amurgul aur pe cărare
Și dragostea ne petrecea cîntînd.

Și pe peronu-albastru, printre dalii,
Păreai în seară cu un strop de soare,
Ca raza poposită pe vitralii...

Te port de-atunci în mine ca pe-o floare
Adînc filigranată-n vechi medalii,
Și simfonia roților mă doare...

Marin Florea

Cîntec pentru partid

Ploaia-și împlîntă săbiile-n drum.
Tremurătoare le vezi
Prin cărbunele nopții și fum,
Prin livezi.
Ploaie de zi, ploaie de noapte...
Cineva a pătruns printre săbiile tale ucigătoare
Să-aleagă florile bune și coapte
Și pe cele amare
Pe care le-amesteci cu cenușă și vînt
Și pămînt.

Nu m-a lovit pîn-acum nici o sabie grea.
Doar pe frunte-am simțit arzînd o stea
Ca un cîntec deplin.
Tu ai urcat-o-n senin
Oprind ploaia ucigașă,
Rupînd
Săbiile cerului
Ucigătoarele săbii cu arsurile fierului;
Destrămînd întunericul ploilor rele
În ziua aceea de vară,
Ca să pot vedea steaua polară
Luminînd zările patriei mele.

George Suru

Nașterea Marelui Cîntec

Unde sînt cuvintele A...
(E ca și cum aș întreba unde sînt jucăriile copilăriei)
Și ce aș face cu cuvintele, ce aș face dacă aș găsi jucăriile copilăriei;
Ce aș face cu ele A...
Ce aș face cu cîntecul lîngă pietrele acestea fierbinți
În care s-a născut cel mai cald cîntec.
Dreptul la Cîntec, dreptul de-a cînta ?...

Stau pe loc... Mi-e greu să fac un pas...
Mi-e greu să mă duc în altă parte, în altă celulă...
Toate sînt la fel de sfinte...
În toate tot cîntecul meu se pierde, se sfîrșește neînceput,
Așa cum se sfîrșeau pașii temnicerilor
Cînd începea cîntecul larg, nestăvilit, ca un șuvoi de soare,
Al celulelor transformate în vaste ateliere
În care meșteșugarii trăinți
Făureau făptura de vis a viitorului...

Pietrele de aici trăiesc... A trecut prea multă viață prin ele,
A trecut prea multă viață prin ele ca să fie moarte...
Cînd îți apropii urechea de ele, auzi un vuiet nedeslușit
Ca în scoici vuietul mării...
E ecoul cîntecului larg, fără sfîrșit, fără teamă,
Al surîsului limpede în fața plutoanelor de execuție...

Mă gîndesc la cei care au stat aici, în celula aceasta,
Cu pereții reci, viscoși, ca niște poame putrede,
Cu fereastra aceasta cît o batistă.
O batistă fluturată cerului, primăverii, care rămîneau „dincolo",
Mă gîndesc la cei care în scorburile acestea
Au plămădit zările luminii, muchiile albastre ale surîsului,
Au rupt pămîntescul tristeții strîns peste gene,
Și mă închin fără să-mi plec spinarea, fără să-mi destind mușchii,
Cu pumnii strînși, cu fruntea în soare, cu ochii senini,
Așa cum desigur se închina și pămîntul, și lăstarii aceștia, și florile acestea,
Fără să se plece, simplu, cu fruntea în soare sau cu fruntea în lună;
Cînd făurarii dintre ziduri începeau Cîntecul Mare,
Cîntecul Doftanei... în fiecare zi...

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Timidoc

— Concret ! Maistrul e de acord ?

— Da !

— E clar ! Să fie ! Dar răspunzi.

— Știți.... el...

— Știu, răspunse, și acum noroc ! Inginerul îi întinse mîna. Pe scări Stănică se opri. O să se descurce ? Mai coborî o treaptă. Dar ce ? Biroul a fost de acord... Hm, să vedem.

Cînd intră în atelier se lovi de meșter.

— Ei ce-a zis concret ? îl luă el în primire.

— De acord... însă vezi.

— Bine, spune oamenilor.

— Păi... Și ședința ?

— Du-te mai omule ! că nu avem timp de ședințe !

Stănică plecă ridicînd din umeri. Ai dracului, pe toți i-a molipsit „concretul", unadouă, gata.

Se opri la primul strung, la Țiganu.

— Măi, vezi că Timidoc a trecut în locul lui Victor. Victor a reușit la facultate. E clar ?

— Clar, da' cum de l-ați ales pe el ?

— Nu-i bun ?

— Îi bun ! Da-i cam moale...

Stănică trecu mai departe.

Unii nici nu i-au răspuns. Sandu sări :

— Pe ista l-ați găsit, pe mutul ista ? Se așteptase să fie el numit.

— Are seralu', mă, oricum...

—Ț... făcu el, n-o să reziste.

Ultimul îl anunță pe Nicu, adică pe „Timidoc".

— Mă Nicule, vino să discutăm ceva.

Acesta, ascultător ca întotdeauna, opri mașina, își șterse mîinile c-un ghemotoc de bumbac și se apropie fără grabă.

Stănică îl luă de departe.

— Ce mai faci ? Am auzit că ai o comandă „a întîia", de la mecanicul șef. Cum merge ?

— Bine, cum să meargă.

— Cum o mai duci cu băieții, cum te împaci ?

— Ce am eu cu ei și el cu mine ? Ne vedem de lucru.

Nicu muta ghemotocul de bumbac dintr-o mînă într-alta, uitîndu-se din cînd în cînd la mașină.

— Ar trebui să aveți, Stănică încearcă să aducă vorba despre el, despre numire, dar nu-i venea la îndemînă. Tu cam ce părere ai despre oamenii din brigadă, de „țiganul" de exemplu, ori de Sandu.

— N-am nici o părere.

— Adică ? Așa de străini sînteți unul față de altul ? Doar lucrați împreună.

— Împreună ?... Fiecare lucrează singur, nu vezi ? Țiganul, piese fine, Sandu fontă,... fiecare cum poate...

— Și după lucru ce faceți ? insistă Stănică.

— „Ce-o fi vrînd să afle?" se gîndi Nicu.

— Cum, ce facem ?... Plecăm acasă, ce să facem.

— Vasăzică nu mergeți împreună la un film, la club...

Nicu zîmbi.

— Ți-ai găsit-o.

Stănică continuă pe același ton.

— Știi că unele brigăzi au luat asemenea hotărîri, au planuri : să învețe, să citească, voi de ce n-ați face-o. Uite să lei tu inițiativa, ce zici ?

— Eu ?... De ce eu ?

— O să fii șeful brigăzii, ai fost propus de biroul U.T.M. și inginerul a aprobat.

Nicu înghiți în sec, clipind des cu genele lui lungi ca de fată. Cîteva fețe mînjite aparură de după universale.

„Numai să nu-l apuce sughițul de emoție", se gîndi Stănică. Îi cunoștea meteahna, cînd se emoționa, sughița de-l dădeau lacrimile...

— Hai, mă, fii om, ce dracu ! îl încurajă el bătîndu-l pe umăr. Văzînd însă că ceilalți se uită spre dînșii, îl prinse mîna.

— Te felicit și n-ai grijă. Mai sîntem și noi pe-aici, te ajutăm. Oameni ai. Unu și unu !

Nicu rămase tăcut. După ce plecă Stănică, trecu la strung. Mîinile îi tremurau. Măsură o piesă de patru ori și tot îi greși dimensiunile. La a doua rupse cuțitul. După lucru nu se duse la cantină, plecă acasă : „N-au avut ce face, vor să rîdă de mine", își spunea el mereu. Așa năuc, se trînti în pat, închise ochii să adoarmă dar nu putu. Luă o carte, rîndurile se amestecau, nu înțelegea nimic. „Da, da, asta au vrut... și Stănică." Lui Nicu îi era necaz pe Stănică — cu cine să trăiești în mod socialist, cu egoistul ăla de Țiganu, vînătorul ăla de comenzi bine plătite ? Tot ceea ce nu-i plăcea în brigadă, la oameni, îl răscolea, îl chinuia, vedea la toți numai defecte, parcă-i erau dușmani. Întîi îl bătu gîndul să refuze. Dar pe urmă alungă gîndul ăsta. Începu să-l obsedeze ideea că răspunde de oameni. Acum își dădea seama că îi sfîlțau neregulile din brigadă și unele apucături ale oamenilor..

Planuri mocnite de mult îi reveneau în minte, ideile i se înfiripau și dispăreau plutind în aer ca niște pînze invizibile, după care el alerga orbecăind. Ar fi vrut să le ordone, să ia o hotărîre care să-l ducă la un rezultat, dar nu putea. Totul se învălmășa, se învîrtea în cap într-o horă nebună.

— Unde pleci Nicule ? întrebă maică-sa mirată.

— Am puțină teabă la atelier, mamă.

— Acum la atelier ?

— Da. Să nu mă aștepți.

★

A doua zi Nicu își strînse brigada lîngă mașină.

— Ce ai cu noi ? îl întrebă Sandu. Ești șef ? Ei și ?...

— Taci, mă, — îl opri un altul. Zi, Nicule !

Nicu tuși, luă o piesă de pe mașină, se uită la ea, o cercetă.

— Măi băieți, aș vrea să discutăm un nou fel de lucru. Vorbea repede, înghesuit. Uite piesa asta necesită patru operațiuni. M-am gîndit să lucrăm pe faze. Reglăm mașina doar o dată și terminăm cu desele opriri și porniri, apoi zîmbi sfios și... lucrăm toți la același fel de piese. Nu mai alergăm după comenzi și nu ne mai certăm. Ce ziceți ?

Unii ridicară din umeri.

Sandu scuipă printre dinți. „Habar n-avea" !

Țiganul își mîji ochii privindu-l pe Nicu dintr-o parte.

— Vrei să lucrăm la grămadă, mă ?

Nicu se așteptă la asta. Rîse deschis și ocoli un răspuns răspicat.

Țiganul se întoarse să plece. Nicu îl opri punîndu-i mîna pe umăr.

— Unde pleci, mă ? Încă n-am terminat.

— Să lucrez, nu sînt plătit să te ascult pe tine.

— Ți-am spus că lucrăm în colectiv.

— Poate voi. Țiganul îi vorbea peste umăr, îndepărtîndu-se. Cîțiva îl urmară.

Nicu se înecă de ciudă. Îi veni să arunce cu piesa după ei și să plece, să nu se mai întoarcă. Cu o voce străină lui, țipă :

— Stați, mă, să discutăm ! Strînse piesa în palmă de-i singerară degetele.

Toți se opriră, privindu-l mirați.

— Eu cu Țiganul tăiem filete, voi „degroșați". Tu Sandule tai la dimensiuni. Se repezi la dulap și scoase piesele pregătite de cu noapte. Na ! Tu, și tu și la treabă.

Țiganul ridică din umeri și trecu la mașină.

Nicu îi duse și lui o serie de piese.

— Ia și taie filete pînă se termină prima serie !

Țiganul le luă mormăind ceva neînțeles. După ce plecă Nicu, Sandu îl înțepă.

— Ce faci maestre ? S-a sfîrșit cu comenzile, ai ?

Țiganul nu-i răspunse, se apucă de lucru.

Lucrau cu necaz, neatenți. Cînd trecu piesele la a doua operațiune, se iscară discuții.

— Fiți mai atenți ! se necăji Sandu. Avem mașinile reglate. N-o să rectificăm după fiecare.

În pauză Sandu veni lîngă Nicu mușcînd cu poftă dintr-o roșie.

— Eu toată viața o să tai la dimensiuni, măi Nicule ?

— Ne rotim, îl liniști Nicu, depinde de comenzi.

— Dar lui Țiganu l-ai făcut-o.

— N-am făcut-o la nimeni. Oamenii trebuie să se obișnuiască să se ajute unii pe alții.

— Mie îmi place ! spuse Sandu. Nu știu cum o să fie la plată. Unora, n-o să le convină „în acord colectiv".

— Da, o să trăim cu gîndul la buzunar... Nicu intră în secție și se apucă de lucru.

Trecuse de la începutul lucrului abia trei ore și între oameni intervenise o schimbare. Nu se mai înțepau, nu se mai certau. Acum lucrau toți la aceeași comandă. Mai mult, piesele treceau prin mîinile fiecărula. Nicu îl unise parcă într-un fel de mecanism viu, care se afla încă în rodaj.

Stănică veni de vreo cîteva ori, așa într-o doară, se uită la ei, dar nu le vorbi. Pe la prînz însă nu se mai putu abține. Lîngă unele mașini nu era nici o piesă și asta-l neliniști. I se adresă lui Nicu :

— Aștia ce fac ?

— Lucrează, nu vezi ? îi răspunse cineva din spate. Stănică se întoarse. Cîteva fețe mînjite îl priviră zîmbind, dar imediat se concentrară asupra lucrului.

La două, controlul tehnic le rebută doar două piese. Stănică veni să vadă ce-au făcut.

— O sută optzeci și cinci la sută, se lăudă Sandu. L-am pus pe țigan cu botul pe labe.

Țiganul auzise și se apropie.

— Mai taci, gură spartă, numai de-am ține-o tot așa !

— Odată ce am pornit... făcu Sandu și trase cu ochiul spre Stănică. Nicu e băiat deștept.

— E pentru el, dacă e.

— Uite că, a fost pentru toți !

— Eu... mormăi țiganul, și lovi încurcat cu piciorul o bucată de șpan.

— E vorba că ați făcut treabă bună ! îl lăudă Stănică. Și căutîndu-l cu privirea pe Nicu, îi întinse mîna. Ne-ai dat gata, șefule ! Două norme pe brigadă din prima zi...

Sandu se aplecă într-un fel caraghios să-i privească fața.

— Băieți ! A roșit, Sus cu el, să prindă curaj, — și-l apucă de picioare.

Ceilalți îl prinseră de mîini și-l aruncară în sus. Țiganul se pomeni strigînd : hop așa... încă o dată...

Peste timp

Nică e amărît rău de tot. Caut să-i vorbesc, îl întreb ce are. El nimic. Tace ; văd că-l frămîntă ceva. Dar ce ?

— Ai ceva în familie ?

— Ba ! imi răspunde el.

— Atunci ce ai, frate ? Ce ți s-a întîmplat ?

— Eh ! răspunde el și pleacă. După doi pași se întoarce. Ai grijă și de brigada mea ! Vezi că am o mașină defectă.

— Am, îl asigur eu.

Noi ne ajutăm unul pe altul. Conducem două brigăzi U.T.M. de calitate și o luăm cînd unul, cînd altul, înainte, acasă însă plecăm odată.

Am reparat mașina, i-am dat drumul și pe urmă am întrebat o muncitoare :

— Măi Sando, ce are meșterul vostru ?

— Nu știu, îmi răspunde fata. Îi văd cu niște șuruburi, cu o cutie, stă în fața unei mașini, bombăne...

— La care mașină stă ?

N-are una fixă, la ala, la aia...

— Mda... Îl preocupă o problemă, studiază ceva. Dar de ce se ferește de mine ?

Necăjit, las fata și plec după el. Îl găsesc în atelier ciocănind la o tablă. Pe bancul din fața lui stau împrăștiate cîteva șuruburi, vreo două roți dințate și tot felul de piese uzate.

— Ce-i cu astea ? îl întreb eu luînd una din ele în mînă.

Nică se uită la mine un moment și apoi își vede de treabă.

— Nu poate scăpa omul de tine, mormăie el. Du-te și vezi de brigăzi că-ți spun pe urmă.

— De ce nu acum ?

— Acum ? Nică pare nemulțumit dar își adună piesele de pe banc, ia ciocanul și îmi face semn.

— Hai la mașini ! Plecăm.

— Uite, îmi arată el, vezi scama asta care se depune la desfășurarea firului : Știi cîte neajunsuri ne produce, cît timp ia muncitorilor pentru înlăturarea ei ?

— Știu, și...

— M-am gîndit la un aparat care s-o aspire, cîștigăm 30 de minute productive pe zi la fiecare mașină.

Apoi tace. Se uită cum se desfășoară firele pe bobine și înghițite de mașină se transformă în tricot.

— Știi că e grozav !

— Ei !... M-ajuți și tu ?

— Te ajut.

★

Aseară dispozitivul a fost gata. I-am dat drumul. Mergea.

Abia l-am deslipit pe Nicu de lîngă mașină.

— Hai omule, e 10 și mîine ne sculăm la 5.

— Vin, mi-a spus el continuînd să se învîrtească în jurul ei. vin.

— Păi, hai ! Am oprit mașina. Gata !

Am plecat. Portarul ne-a zîmbit conspirativ. Credea că am rămas după fete. Nică, n-a observat, se uita pe sus.

Pe chei s-a oprit și s-a urcat pe bara de metal.

— Mai stai, noaptea asta tot nu pot dormi. Tu ?

— N-am încercat !

— Ori vrei să te plimbi ?

— La ora asta ? Și unde ?

— Mi-e indiferent.

Sări jos și mă luă de braț :

— În București. Ce nu-i tot una ? Tu n-ai rătăcit niciodată de unul singur ?... Uneori, seara mai ales, după ce văd un film rătăcesc ore întregi singur. Mă uit... gîndesc. Am impresia că prind aripi. Nu ți s-a întîmplat ? E grozav.

Mă uitam la el. Ochii îi străluceau căutînd ceva peste malul apei, peste teii înfloriți, peste blocurile din față.

— Ce seară minunată !

— Și cîte or mai fi...

— Toate... toate o să fie..

Ion Grozav

Elev, Școala de maiștri a Întreprinderii „Bella Brainer"-București

POȘTA REDACȚIEI

George Nicolescu. Sînt incontestabile posibilitățile dvs. de a face literatură. Conducți bine dialogul, eroii trăiesc, se mișcă, se fac simțiți. Păcat însă că autorul îi silește să vorbească și să acționeze nu ca niște oameni adevărați, stăpîni pe conștiința lor, ci ca ilustrații la niște idei dinainte stabilite. După lectura nuvelei „Dănțuc..." am avut impresia că am auzit de mult asemenea lucruri. În special personajul Ilie Negru este un vechi client al literaturii schematice, faptele lui sînt de neconceput în condițiile existenței în sat a unei gospodării colective. Bănuim că ați operat cu unele rămășițe de lectură și în acest sens vă sfătuim să vă alegeți subiecte dintr-un mediu cunoscut. Și apoi, de ce abuzați de expresii dialectale care fac lectura obositoare : pă, dă, zîs, schimb-osta... etc. ? Mai trimiteți.

Lucian Albinaru. Este ciudată preocuparea dvs. pentru lumea de lorzi și lady. Sînteți sigur că vă puteți descurca în societatea din Newcastle ? Noi ne îndoim. Nemaipunînd la socoteală glumele de gust foarte dubios. Folosit cu mai multă chibzuință, condeiul dvs. ar deveni interesant și util.

Elena Moldovan. Este lăudabilă încercarea dvs. de-a vă ocupa de problemele morale ale tineretului. Profesiunea pe care-o aveți presupune, desigur, experiență în acest domeniu. Dar pentru transpunerea pe plan literar a acestei experiențe, e nevoie de o muncă atentă, minuțioasă, de observare și selectare a materialului faptic de viață.

Problemele de viață ale tineretului muncitor au un anume specific, specific care lipsește cu desăvîrșire din povestirea dvs. „Două drumuri".

Este mai greu de crezut că Mircea, „băiatul fin și manierat" care „nu se amestecă cu plebea", „dansează șimi și conga", poartă creastă de cocoș și pantaloni strîmți, poate fi întîlnit ca muncitor într-o fabrică.

Ce ați voit să argumentați în lucrare ? Ticăloșia fluturatecului Mircea ? Slăbiciunea Anei ? Lupta pe care a dus-o Florica într-ajutorarea prietenei sale ?

E bine să reflectați asupra unui punct de vedere mai clar. Oricum; concluzia că în zilele noastre o tînără muncitoare poate fi strivită totalmente de dragostea ei nefericită este cel puțin neverdicică și ciudată.

Mircea Tudose. „Ultimul examen" ne-a reținut atenția mai ales prin autenticitatea unor momente emoționante din viața tînărului student. Înlăturați lungimile de introducere în subiect și unele stîngăcii de stil, care se observă în gradarea momentelor.

Constantin Avram. Mai interesant „Rulmentul", dar renunțați la convorbirea dintre scriitor și povestitor. Comentariul încarcă inutil povestirea și dialogul e plictisitor. Lăsați faptele să vorbească de la sine. Peripețiile drumului în căutarea tractorului cu pricina, nu numai că pot fi antrenante, dar vor pune în valoare chipurile eroilor. Insistați pe umorul unor situații.

Aceleași sugestii și pentru *Alexandru Vergu.* Dacă intenționați să scrieți o suită de întîmplări adevărate despre oameni ai zilelor noastre, e cum nu se poate mai bine. Scrisoarea întîia dovedește că sînteți pe drumul cel adevărat. Povestea lui Olaru și-a brigadierilor săi ne interesează mult. Dar genul epistolelor se dovedește a nu fi cel mai nimerit ; dimpotrivă îmbracă întîmplările într-o haină artificială, pretențioasă (mai ales partea introductivă nu are nimic comun cu firescul situațiilor ce urmează). Lucrați în acest sens. Așteptăm.

Const. Cuza. Apreciem umorul dvs. dar l-am prefera cu o adresă mai precisă. Problema pe care o abordează lucrarea trimisă; este mult prea gravă pentru a ne îngădui o concluzie echivocă, numai de dragul hazului. Chiar în aceste zile aveți prilejul să vă reamintiți cine sînt cei care militează pentru un nou război. Puneți-i sub focul satirei dvs. Dar viața vă oferă multe alte întîmplări și năravuri care merită să fie demascate și ridiculizate. Mai trimiteți.

Octavian Ulmeanu. Piesele de teatru „Lumină în veac" și „Drumul spre viață" nu pot fi publicate în revista noastră din cauza dimensiunilor lor. Adresați-vă unui teatru sau unei publicații care dispune de un spațiu mai mare.

Vasile Mureșanu — Bistrița: Întîmplările relatate în nuvela dvs. „Inelul de logodnă" sînt desigur interesante și de aceea ele meritau o prezentare adecvată. Dvs. comunicați totul într-un stil telegrafic, informativ, din care cauză drama se estompează, se pierde, nu impresionează.

I. Gusan, Mazăre Constantin, A. Bejan, R. Teleormăneanu, Stelian Lungu, C. Lupeanu, Felix Pop, Ștefan Nicolici, M. Z. Petrea, Lețu Ion, Ioan Gh. Nicu, Basiliu Mureșan, Gh. Pătrașcu, Mihaela Manea și autorul nuvelei nesemnate „Frămîntări", — lucrările dvs, nu sînt publicabile.

Cazan Dumitru—elev—Medgidia.

O singură poezie este insuficientă pentru ilustrarea posibilităților dvs. Versurile *Cîntecului de orgă*, în ciuda cursivității lor și a intențiilor de meditație lirică, rămîn confuze. Încercarea de a surprinde în cîntecul de orgă o vibrație a cosmosului, o chemare adresată omului, o invitație la simfonia necîntată a „lumilor necunoscute pierdute în abis" nu se concretizează într-o idee clară, capabilă să salveze poezia din ceața unor versuri ca acestea :

Chemarea lung răsună
sub bolta-ntunecată
Străină, ne-nțeleasă,
dar veșnică dorință
O vastă pasiune
și cît de-apropiată !
Chemarea rațiunii pătrunsă
de credință.

Omul rămîne ca apa netulburată de vînt a unui lac încremenit în propriile sale limite, sortit să viseze la fuga norilor oglindită în apele sale, dar incapabil să spargă încercuirea malurilor pentru a deveni riu;

Imaginea adîncă a sferelor
întinse
Rămîne-n amintire, un dor
nemuritor.

Trăim într-o epocă în care omul devine stăpînul nu numai al destinului său ci și al Universului. Depășind stadiul reveriei romantice trebuie să împingeți poezia în linia întîia a acestor făuritori ai viitorului.

Macarenko Ovidiu Titi—elev—București.

Versificarea „snoavei despre Păcală" este corectă. Rămîne însă o simplă transcriere a povestirii auzite „de la niște prieteni" într-o variantă probabil incompletă. Poezia nu are final. Așa cum arată acum ne prezintă un Păcală prostănac și docil, păcălit de popă, — deci exact contrariul legendarului erou popular.

Reluarea unor teme folclorice, cu eroi bine conturați în literatura populară, implică respectarea trăsăturilor caracteristice ale acestora; a simbolurilor cu care au intrat în conștiința maselor. În plus, o asemenea încercare presupune un aport creator al poetului sau povestitorului cult pentru ca lucrarea să nu rămînă la stadiul de pastișă. Personalitatea creatorului trebuie să se facă simțită în viziunea lui artistică, în interpretarea întîmplărilor și fenomenelor reflectate, în stil, în imagini, în limbaj, etc.

Din păcate, nu ați reușit încă toate acestea.

Dacă vă pasionează *Păcală*, citiți neapărat pe Anton Pann, Petre Ispirescu, C. Rădulescu-Codin, Petre Dulfu, Mihai Beniuc.

În privința sfatului solicitat nu vă putem spune decît că numai dvs. sînteți în măsură să hotărîți dacă e bine sau nu să mai scrieți poezie.

Așteptăm, odată cu versurile noi, și nuvelele pe care le aveți finisate.

Mircea D. Opriță—Cluj.

Din micul grupaj de versuri primit; *Aripile lui Icar* este poezia cea mai reușită. În celelalte nu ați reușit să transmiteți versurilor intensitatea sentimentelor care le-au generat. Mijloacele poetice au încă o gamă redusă ; abundă comparațiile prea căutate (ca în poezia *Monument)* — și formele adjectivale (mîndra Lună, vestit astronaut, frumoasa Venus, bătrînul Soare; etc., din poezia *Salut din Cosmos).*

Cu toate aceste slăbiciuni, poeziile lasă să se întrevadă un viitor poet.

Vă este necesară însă o lectură stăruitoare și variată, părăsirea generalului în favoarea reflectării realităților familiare virstei și activității dvs. și, mai ales, descătușarea lirismului pe care îl bănui în cerneala uscată pe peniță suspendată prea îndelung deasupra coalei de hîrtie.

Lucian E. Bureriu—Lugoj.

Poezia *Peisaj* este atît de tributară lui Whitman (de altfel singur v-ați dat seama de aceasta) încît vă șterge orice urmă de personalitate. De același lucru păcătuiește poezia *Ecoul*, care se rotește pe orbita *Odei fulgerelor* a lui Mihu Dragomir.

Mai interesantă este *Dansul particulelor.* Cu toate că și în ea pătrund unele ecouri din Tudor Arghezi și Geo Bogza; înregistrează, totuși, o prezență poetică distinctă, personală:

Mai multă atenție la ritmica interioară a versului; la imagini (destul de modeste uneori); la plasticitatea limbajului poetic;

Trimiteți și alte lucrări.

Eduard M. Simca — Piatra Neamț.

Ați făcut, într-adevăr, unele progrese. Poeziile *Chemarea* și *Zimbetul minerilor* sînt cele mai realizate din grupajul trimis. Și acestea au încă stîngăcii și platitudini :

Zîmbind, minerii
intră-n abataj
Unde munci-vor cîteva ore.
Deasupra lor, ca pe un etaj,
Dănțuie raze de soare.

Poezia *Unui ostaș sovietic* are o idee frumoasă în final, însă nerealizată artistic. Celelalte versuri sînt slabe.

Perseverînd în lectură (mărturisiți în scrisoare că ați început să citiți „poezie și despre poezie"), lucrînd mult și cu exigență sporită față de lucrările dvs. veți putea ajunge la progrese mai evidente.

În privința cenaclului *Slovă nouă* care „s-a descompus" vom încunoștiința Comisia de îndrumare a cercurilor literare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor.

Același lucru puteți să faceți și dvs., cerînd sprijinul Casei regionale a creației populare de unde veți putea primi și o îndrumare mai operativă.

Romică Toma Benetero—Roșiorii de Vede.

În ciuda multor naivități poetice, versuri schioape sau plate, cele șapte poezii prezentate redacției vădesc talent.

V-ar fi foarte folositoare o lectură atentă și susținută a poeziei noastre clasice și contemporane.

Mai multă exigență față de ceea ce scrieți vă va face să reveniți asupra versului, căutînd valențe noi unei imagini, unui cuvînt, pentru evidențierea mai plastică a ideii poetice, pentru comunicarea vibrației sufletești autentice.

Nu căutați teme în afara posibilităților dvs. de cunoaștere, reflectați în poezie cu mai mult curaj și perseverență sentimentele și activitatea oamenilor din jurul dvs., pe care îi cunoașteți, realitatea atît de variată și de bogată pe care trebuie s-o descoperiți din unghiuri diferite de cele obișnuite, în așa fel încît cîntînd-o s-o redescoperiți oamenilor în laturile ei esențiale, semnificative, ivindu-i frumusețî și valențe noi.

Pentru reactivizarea și îmbunătățirea muncii cenaclului literar „Mihail Eminescu" din Roșiorii de Vede vom anunța Comisia de îndrumare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor.

Solicitați și ajutorul Casei regionale a creației populare.

Dorel Schor—Botoșani.

Pornire ia un start greșit, marcînd o atitudine pasivă a eroului liric față de iubire, poezie și viață.

Dimineața se menține la transcrierea unor constatări și afirmații văduvite de vibrație. Afirmația neargumentată poetic rămîne ea însăși, iar poezia un simplu bruion al unor intenții nerealizate.

Interesantă — ca ideie — *Predestinare.* Dacă în locul versurilor inabil construite ați fi folosit paleta bogată a imaginii artistice, comentariul liric, poezia ar fi fost densă; realizată. Așa lasă impresia machetei unei viitoare construcții, interesantă ca linie și concepție, însă rece, lipsită de însuflețirea oamenilor și a peisajului în care urmează să fie integrată.

În general feriți-vă de platitudinea generalităților, surprindeți vibrația lirică și transcrieți-o.

Rațiunea este foarte necesară și bine venită în stadiul inițial al procesului de limpezire a ideii poetice. La dumneavoastră însă, controlul ei prea riguros în procesul elaborării artistice frînează fantezia, răcește sentimentul, stînjenește fluiditatea versului, făcînd evidente urmele combinației de laborator.

Electroliza își descoperă fazele procesului chimic, ploaia în schimb, — deși se naște în baza acelorași principii — te face să te bucuri cînd ferulizează pămînturile uscate, sau îți strecoară în suflet o boare de melancolie cînd pătrunde toamna; prin „golul dintre ramuri"...

pagina elevilor

ELEVII DESPRE PAGINA LOR

O inițiativă bună

Consider că inițiativa luată de revista Luceafărul *de a publica o „Pagină a elevilor" este bună. Din lectura articolelor publicate în nr. 18 din 15 IX 1960 se poate vedea viul interes pe care îl poartă scriitorii noștri față de muncitorii elevi ai școlior medii serale.*

Dorim ca în numerele ce vor urma această pagină să reflecte aspecte din activitatea noastră școlară și — ținînd seama că noi sîntem niște elevi „mari", elevi încadrați în procesul de producție, revista ar trebui să înfățișeze figuri de fruntași în producție și la învățătură.

Consider că este necesară popularizarea acestei reviste în rîndul elevilor și cadrelor didactice. Ea poate deveni o rețea de transmisie între toți elevii din țară și cadrele didactice, pentru a cunoaște realizările și problemele care ne frămîntă.

Credem că revista Luceafărul *ne-ar putea ajuta într-o serie de probleme de teorie a literaturii și istorie literară, care sînt mai puțin tratate în manuale sau care ne sînt încă neclare.*

Luceafărul *ar face un lucru folositor pentru elevii muncitori, publicînd, în continuare, scurte biografii ale scriitorilor noștri contemporani și prezentînd cele mai valoroase opere ale literaturii române realist socialiste.*

CURELARU EUGENIU
muncitor, elev în clasa VIII
Școala medie serală

Propunere „extrașcolară"

În calitate de maestru electrician al secției IV—, autoutilitare, a uzinei metalurgice „T. Vladimirescu" din București și de elev în clasa a XI-a a Școlii medii serale Mao Tze-dun, aș dori ca revista Luceafărul, *la* Pagina elevilor *să insereze mai multe articole legate de munca și învățătura noastră.*

Astfel, în fiecare număr, ar fi foarte necesar pentru noi să se publice cîte un medalion al unui scriitor romîn clasic sau contemporan. Aș propune de asemeni o rubrică de fotomontaje cu caracter permanent, despre activitatea unui muncitor fruntaș din țara noastră.

Și pe lîngă asta, nu mă las, am și o propunere „extrașcolară". Cunosc un subiect de roman foarte interesant pe care l-aș propune unui scriitor. Poate că ar ieși un lucru bun. Vreau să stau de vorbă cu un scriitor și să i-l povestesc.

Aș mai dori să se publice în Luceafărul *articole de critică literară în legătură cu literatura romînă dintre cele două războaie mondiale, ca: opera în proză și dramaturgia lui Camil Petrescu; despre scrierile lui Ion Călugăru; proza lui Cezar Petrescu* (Întunecare, Aurul negru, Apostol); *despre Al. Sahia și A. Toma; despre Geo Bogza; despre creația lui Miron Radu Paraschivescu.*

BOTICA AURELIAN
elev cl. XI-a A. a Școlii medii serale „Mao Tze-dun"
București

Dezbateri creatoare

Dorim să citim în revista Luceafărul *scurte monografii, articole de sinteză despre scriitorii literaturii noastre noi, articole de combatere a teoriei literare burgheze și de afirmare și dezbatere a problemelor de estetică marxistă. Citim în revistele noastre prea puține articole de estetică. E bună ideea popularizării scriitorilor prin scurte biobibliografii. Ele ne sînt de un real ajutor. Ar trebui extinsă această inițiativă și asupra scriitorilor altor literaturi — a scriitorilor „universali".*

La Pagina elevilor, *și nu numai aici, se pot publica recenzii la o seamă de opere prevăzute în programa analitică, recenzii cu un caracter ceva mai didactic, care să ne poată ajuta eficace în procesul de învățămînt.* Luceafărul *ar face un lucru folositor, publicînd mici însemnări despre limba romînă și gramatică de genul celor pe care le obține Radioul, săptămînal, de la academicianul Al. Graur.*

Dorim să găsim în Luceafărul *popularizate mai mult frumusețile patriei, trecutul nostru istoric măreț.*

Prin intermediul paginii noastre, propunem editarea unui dicționar de teoria literaturii și a unui dicționar de istoria literaturii române.

Mulțumim colectivului redacțional pentru atenția deosebită ce acordă prin Pagina elevilor *muncitorilor încadrați în procesul de învățămînt.*

CARDOȘ GHEORGHE
MIHAIL AURELIAN
POPA VASILE
VLAD MARIN
TRANDAFIRESCU TATIANA
STANESCU PETRE
elevi ai claselor a VIII-a A și a VIII a C., muncitori la Uzinele „Mao Tze-dun"

DISCUȚII

Literatura romînă în învățămîntul seral

Inițiativa revistei Luceafărul de a dezbate în coloanele sale problema însușirii literaturii de către tineret constituie un prețios ajutor în activitatea elevilor și profesorilor. Faptul că elevii muncitori încep studiile medii, de cele mai multe ori după întreruperi de mai mulți ani, obligă pe profesorii de literatura romînă să-și organizeze lecțiile ținînd seama de unele condiții specifice cum ar fi: a) stabilirea, în prealabil, a terminologiei literare, cu elevii muncitori, la începerea cursurilor școlii medii; b) cunoașterea nivelului ideologic și a posibilității elevilor de a interpreta fenomenele literare; c) interesul manifestat de elevi pentru lectura operelor literare, volumul și calitatea operelor citite.

Specificul lecțiilor de literatură în școala medie serală cere din partea profesorului nu numai o bună pregătire profesională ci și o adîncă înțelegere a psihicului elevilor muncitori. Elevii școlilor serale vin la școală după o zi de muncă în producție, iar prin calificarea lor profesională (strungari, turnători, electricieni, țesători) posedă un volum diferit de noțiuni științifice.

Elevii muncitori trăiesc din plin viața din uzină și fabrică. Ei participă prin munca lor la construcția socialistă. Mulți dintre ei au citit parte din operele literare în care se reflectă viața nouă și cunosc opere ale scriitorilor noștri clasici. Citind o schiță sau o nuvelă, un roman ori o piesă de teatru ei raportează fenomenul prezentat la viață, la realitatea pe care o cunosc. Își pot da seama de unele aspecte pozitive și negative din opera citită mai repede decît un elev de aceeași virstă chiar, dintr-o școală medie de zi. Elevul muncitor, prin pregătirea lui ideologico-politică, reușește să interpreteze cu mai multă ușurință opera citită.

Se înțelege că, în asemenea condiții, profesorul de literatură este dator să cunoască în prealabil posibilitățile tinerilor muncitori elevi pentru înțelegerea temelor tratate în clasă. Lecțiile sale orientate în funcție de specificul muncii și nivelul cultural al elevilor muncitori trebuie să ajute în limpezirea noțiunilor confuze sau neclare. Definirea unor noțiuni ca: perspicacitate, duplicitate, antiumanism, decepționism etc., a termenilor cu valoare plastică (epitete, metonimii, metafore etc.), a expresiilor și terminologiei legate de studiul literaturii, de teoria și istoria ei, trebuie realizată cu o atenție deosebită.

Profesorii cu experiență din școala noastră reușesc în bună măsură să ajute pe elevii muncitori în însușirea literaturii. Încă din primele zile de curs ei se îngrijesc să cunoască măsura în care elevii claselor a VIII-a înțeleg terminologia necesară studierii literaturii. N-ar fi rău dacă revistele literare ar publica în paginile lor unele explicații privind termenii consacrați absolut necesari însușirii literaturii romîne. Aceste explicații ar ajuta atît pe elevi cît și pe profesori. Pe bună dreptate subliniază conf. univ. G. C. Nicolescu în articolul *Mostenirea* critică, publicat în această pagină, că literatura este vastă și variată. Datorită timpului disponibil limitat, tinerii muncitori nu pot citi de cele mai multe ori toate operele literare în întregime. Totuși înțelegerea unei opere literare presupune cunoașterea esențialului. Profesorii de literatură sînt cei dintîi care, prin lecțiile lor, trebuie să-i ajute pe elevi în însușirea și înțelegerea esențialului din operele studiate. Elevul, în general ca și elevul muncitor, trebuie să-și formeze din clasă o imagine clară a locului pe care-l ocupă fragmentul studiat în ansamblul operei. Prin prezentări judicioase, profesorii noștri de literatură redau elevilor continuitul operei, insistă asupra amănunțelor prin care se conturează trăsăturile epocii descrise, ale eroilor prezentați și lămuresc pe elevi asupra diverselor aspecte din care rezultă conflictul, deznodămîntul fenomenului descris etc.

In studierea operelor literare, profesorii noștri arată elevilor care sînt principalele probleme sociale din opera respectivă, precum și gruparea personagiilor, importanța lor, relațiile dintre ele și rolul fiecăruia în lămurirea ideii centrale. Prin explicații clare, profesorii se străduiesc să trezească interesul elevilor muncitori pentru lectură. În felul acesta, ei reușesc să transforme lecția într-o formă de cunoaștere a realității, într-un puternic mijloc de educație patriotică și comunistă.

Însușirea lecțiilor de literatură presupune, de asemeni, o atenție deosebită din partea profesorului și în ce privește metodele și procedeele folosite. Lectura expresivă a fragmentelor reprezentative, analiza textului însoțită de lămurirea legăturilor dintre părțile componente ale operei pe baza unei juste interpretări ideologice etc. sînt doar unele din procedeele prin care profesorii noștri asigură o temeinică însușire și înțelegere a cunoștințelor transmise la elevi. Lecțiile de literatură sînt însoțite, în acelaș timp, și de scheme, de diagrame etc. alcătuite cu elevii în clasă, precum și de unele îndrumări menite a orienta pe elevi în selecționarea materialului pentru alcătuirea temelor date acasă. Îndrumări legate de exprimarea corectă a judecăților, raționamentelor etc.

În complexul activității de însușire a literaturii, n-ar fi rău dacă revistele noastre literare ar publica din cînd în cînd, pe lîngă prezentări ale scriitorilor și operelor studiate în școala medie, a bibliografiei necesare studierii acestora — și unele portrete-caracterizări asupra principalelor personaje din operele consacrate. Toate aceste măsuri ar contribui la o mai bună pregătire a elevilor muncitori, la formarea concepției lor despre rolul artei și literaturii în oglindirea realității, la formarea omului cu o bogată cultură, absolut necesară în opera de desăvîrșire a construcției socialiste în patria noastră.

Prof. C. Prisăcaru
directorul Școlii medii serale „Mao Tze-dun" - București.

La o oră de curs, în clasa a VIII-a a Școlii medii serale „Mao Tze-dun" din București.

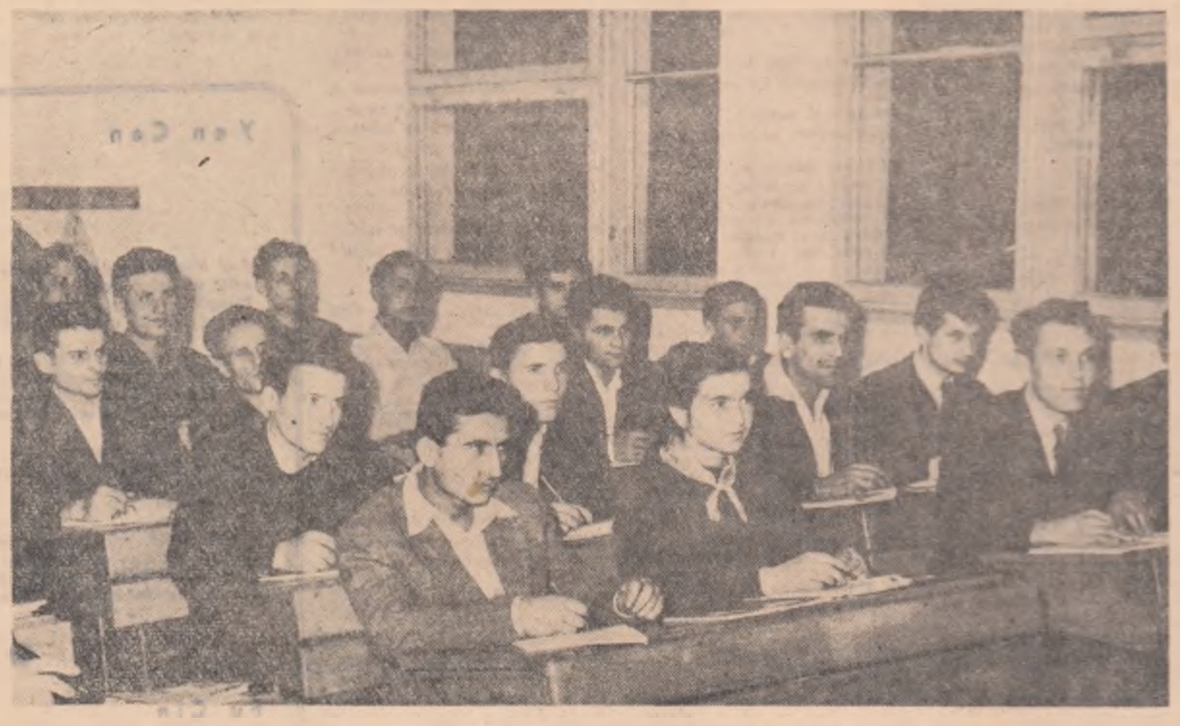

„Cuvîntul liber"

Apărut în București între 11 septembrie 1933 și 3 octombrie 1956, Cuvîntul liber își preciza astfel rostul, adresîndu-se familiar cititorului, cetățeanului de rînd, pe care-l știa victimă deseori credulității: „Cuvîntul liber vrea să te învețe să privești lucrurile în adîncul lor. Cuvîntul liber vrea să te dezlănțuie de spectacol de a te entuziasma pentru orice, pentru oricine, oricînd și să orînduie Cuvîntul liber vrea să-ți cruțe dezamăgirile viitoare, arătîndu-ți cît de departe sînt faptele dumitale și cît de falși sînt idolii pe care ți i-ai fabricat cu atîta ușurință. Cuvîntul liber vrea să-ți facă marele serviciu de a șterge măștile seducătoare și de a-ți arăta adevărata chipuri, așa cum sînt așa cum le-a creat firea". Măștile de care se vorbește aici erau mai cu seamă acelea ale demagogiei fasciste. Dacă-și dorea menirea unui „controlor al vieții publice romînești", revista înțelegea să privească realitatea politică cu ochii vigilenți ai luptătorilor pentru democrație. Aici rezistența noastra împotriva fascismului a înscris cîteva din paginile sale cele mai convingătoare. Cuvîntul liber — spunea un articol scris cu prilejul a doi ani de apariție — din primul său număr s-a ridicat cu toată hotărîrea împotriva hitlerismului". „Cu toată hotărîrea, cu o energie neobosită, dar mai ales cu talent și inteligență. „Vreme de un an și mai bine — declara în februarie 1935 revista — am luptat săptămînă cu săptămînă, împotriva nebuniei hitleriste".

Dar în această luptă, Cuvîntul liber, care-și asuma rolul de „tribună liberă a stîngii pentru combaterea mentalității de dreapta", a promovat și grave confuzii ideologice. Căci, în dorința de a „strînge în jurul ei toate elementele de stînga din publicistica zilei, indiferent de nuanțe, indiferent de generații", revista a împreunat în paginile ei, alături de ferme, înaintate, cu poziții mic burgheze ale unui democratism vag, ale unui umanism abstract care exalta „atotputernicia cuvîntului", negînd ideea revoluției și a dictaturii proletariatului.

„Rostul de controlor al vieții publice". Cuvîntul liber și-l îndeplinea nu numai combătînd mișcarea fascistă din țară și străinătate, dar și ocupîndu-se de viața mizeră a muncitorilor și de raporturile lor cu patronii. Alci au apărut reportajele cutremurătoare pe care l le-a inspirat lui Geo Bogza atmosfera de infern din tabăcăriile bucureștene ori exploatarea monstruoasă care domnea în lumea petrolului. Revista denunța aspecte ale justiției burgheze, regimul închisorilor, situația școlilor de la noi. Printre alte cronici permanente — politică, literară, plastică, muzicală —, revista întreținea cronica dreptății și cronica universitară. În numărul 14 din 1935, două pagini sînt consacrate unei interesante anchete privind problemele școlii, cu titlul general: Și eu am fost elev.

Respingînd permanent naționalismul și sovinismul, de crîncene ar fi venit, revista a aparat cauza păcii și a mobilizat conștiințele împotriva războiului. Luptei împotriva războiului i se consacră, la un moment dat, un număr special (nr. 38 din 28 iulie 1934) unde se publică și nuvela lui Sahia Întoarcerea tatii din război. În paginile Cuvîntului liber se puteau citi materiale scrise într-un spirit de simpatie față de Uniunea Sovietică. Se popularizau succesele statului sovietic în domeniul economic, se comentau pe larg aspecte ale literaturii și științei din țara socialismului, se făceau traduceri din Serghei Esenin, Vladimir Maiakovski (un articol al lui Ehrenburg despre Maiakovski era chiar reprodus în revistă), se dădea o deosebită atenție cinematografiei din U.R.S.S. Cuvîntul liber a închinat de asemenea numere speciale scriitorilor progresiști ai altor popoare (Petöffi, Henri Barbusse, Thomas Mann) sau poeziei negrilor din Africa.

Deși materialele referitoare la artă nu precumpăneau în ansamblul revistei, din paginile ei se desprindeau totuși indemnuri estetice sănătoase. Se încerca, spre exemplu, promovarea unei poezii muncitorești de bună calitate, respingîndu-se „poezia de atmosferă" exterior muncitorească, versurile în ton minor, filantropice și naiv umanitariste, descripția superficială a mahalalelor sărace. Se cerea, în schimb, „o poezie vie, amplă, internațională": „în locul unei poezii sociale false, de atmosferă mizeră, de înduioșare și de toarcere a lacrimilor pe colțul batistei, trebuie să se scrie o poezie de atitudine, o poezie conformă cu viața proletariatului". Efortul spre o astfel de lirică se întrevede în poezii precum Sînt ei de Cristian Sîrbu sau În mină de Demostene Botez. De asemeni Cuvîntul liber se declara în dezacord cu formula „poeziei pure", a „artei pentru artă", cu creația scriitorilor izolați în turnul de fildeș.

În Cuvîntul liber s-au publicat rînduri care condamnau evadările din realitățile acute ale vremii. „Detașarea din istorie — scria Miron Radu Paraschivescu — ea însăși este istorică, — avînd o explicare și un suport anumit".

Colaboratorii revistei alcătuiesc un mănunchi de nume variate. Amintim pe cei care au fost într-un contact mai direct cu literatura: Al. Sahia, N. D. Cocea, Tudor Teodorescu-Branițte, Barbu Lăzăreanu, Carol Ardeleanu, Ioachim Botez, Ion Minulescu, Victor Eftimiu, Mihail Sorbul, Demostene Botez, Al. A. Philippide, semnînd uneori cronica literară, Claudia Millian, Perpessicius, I. Peltz, Mihail Sebastian, Dumitru Corbea, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Gh. Dinu.

Cuvîntul liber care avea „cel mai mare tiraj dintre revistele de luptă socială" apărea în excelente condiții grafice. Lupta lui împotriva fascismului, a dictaturii și reacțiunii, unea armele textului cu aceiea, foarte eficace, ale unei ilustrații izbutite, pusă în valoare de o paginație inteligentă. Se întîlneau aici reproduceri de pictură și sculptură, vignete de efect și desene variate, spațiul copertei fiind, întreg, ocupat o vreme de un desen sezisant sau de o caricatură. Imagini semnate de Tonitza, B'Arg, Ross, Perahim, atunci la începuturile sale, Nicolae Cristea un artist inspirat de viața proletariatului care a murit prea tînăr, Nina Arbore, se însoțeau cu satira sarcastică și adesea grotesca din desenele comunistului german Georg Grosz.

Cuvîntul liber a fost o publicație care a știut să intereseze publicul. În paginile ei, cum se arăta într-un articol al revistei, în fiecare săptămînă, numeroși colaboratori „au semnalat nedreptăți, au schițat revolte, au arătat cu degetul infamii și crime, au bătut în poarta de otel, ca o ușă de casă de fier, a prejudecăților sociale..."

Dan Hăulică
I. D. Bălan

Mai mulți elevi și profesori, cititori ai „Luceafărului", ne-au rugat să publicăm materiale despre revistele dintre cele două războaie, scoase sub îndrumarea Partidului Comunist Romîn. Studierea acestor publicații este prevăzută în programa analitică pentru clasa a XI-a la capitolul: „Literatura romînă între cele două războaie mondiale". În acest număr publicăm articolul despre Cuvîntul liber *și informăm cititorii că despre celelalte reviste apărute sub îndrumarea P.C.R. „Luceafărul" a tipărit articole ample la rubrica „Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste" după cum urmează.*

Cultura proletară — de I. D. Bălan — „Luceafărul" an. I nr. 11, — 15 decembrie 1958 pag. 6.
Era Nouă — de Dan Hăulică — „Luceafărul" — an. II nr. 9 1 mai 1959 — pag. 11 și nr. 10—15 mai 1959, pag. 6.
Reporter — de Dan Hăulică — „Luceafărul" an. II nr. 23 — 1 dec. 1959, pag. 6 și 15 decembrie 1959 — pag. 6.
Bluze albastre — de Teodor Virgolici — „Luceafărul" an. 3 nr. 1, 1 ian. 1960, pag. 4.

CAMIL PETRESCU ELEV

La 1 septembrie 1906, în ziua redeschiderii anului școlar 1906—1907, stam într-o bancă, în șirul din mijlocul clasei a II-a lîngă pe ușă bursierii liceului: vreo douăsprezece elevi cu chipiuri albe, în uniforma internatului. Cel mai mic la statură dintre ei, un copilandru de o paloare bătînd mai mult în alb, privește în juru-i. Observă un loc liber în banca mea, șovăie o clipă, apoi mă-ntreabă cu glas sfielnic: *„Mă primești lîngă tine?"*.

Privirile și sufletele noastre s-au îngemănat și s-au îmbrățișat spontan. Șapte ani am rămas împreună, într-o bancă, pînă la absolvirea secției reale a liceului Gh. Lazăr, în iunie 1913.

Am evocat, cu o dureroasă strîngere de inimă, această aderență intimă a ochilor noștri cînd, în aula Academiei, înconjurat de colegii lui și ai mei, am depus o jerbă cu bujori violeți pe catafalcul lui Camil — blîndul și timidul *Mielu*, din copilărie, care își dormea, cu pleoapele coborîte, somnul de veșnică odihnă...

Atît de prematură odihnă! Iată amintirea:

Martie 1907. Vlădescu, profesorul de istorie, poreclit „ostrogotul" se suie la catedră, strigă catalogul, apoi, cu glasul lui permanent răgușit: tutun? băutură? sau chiar amîndouă? — spune:

„Să iasă la lecție Coteț Niculae, Cozma Corneliu, Cristea Alexandru și Cristescu Tarciniu!".

Cel dintîi strigat dintre elevi, — Coteț — vine la tablă cu ochii plînși, cu lacrimile încă prelinse pe obraji. Ostrogotul îl scrutează, apoi îl întreabă:

„Ce-i cu tine, mă"?

Coteț nu-i răspunde decît printr-un suspin. Camil, de lîngă mine, se ridică: *„I-a murit tatăl"*.

„Cum i-a murit?" — se miră vocea cavernoasă.

„A fost împușcat în sat la el" — precizează Camil.

Oh! Sinistra amintire a mutrei profesorului care, sculat în picioare, perorează:

„Răscoală, ai? Răzmeriță? Bine i-a făcut! Să știți, copii, că, pentru un dascăl de istoria neamului, nu este mîndrie mai strălucită decît să-și aducă aminte, la bătrînețe, că a avut cinstea să preamărească represiunea ordonată de guvern, care a gîtuit inconștienta răzvrătire a unor scelerați. Ce-au căutat, aia au găsit! Da! Bine le-a făcut!".

O tăcere, nu de mormînt, ci de cimitir, apăsa asupra clasei. Camil își înfige mîinile — și unghiile — în brațul meu:

„Ce bestie!" îmi șoptește el.

A doua zi, Mielu mă ia deoparte:

„Am scris astă-noapte un sonet. Mergi cu mine să-l ducem lui Bujor?" Și îmi strecoară o foaie de hîrtie: scrisul lui mărunt, ca și făptura lui. Citesc pe furiș: *„Martirului Ion Coteț, din Vitănești". „Gemeai sub tirania zdrobitoare, / Te chinuiau sub crîncena biciușcă / Și ca un leu înlănțuit în cușcă / Urlai nădejdea vremii viitoare.*

Dar ei ți-au sugrumat cu-nverșunare / Revolta care spumegă și mușcă; / Drept căpătîi, ți-au dat un pat de pușcă / Și-n loc de pîine, gloanțe-ucigătoare.

Brătianu și — Averescu[1]), mînă-n mînă! — Doi încleștați de-o furie păgînă — / Te-au prăvălit în groapa din vilcea: O, dormi Coteț în gloria nemuririi, / Căci fiii tăi curînd vor contempla / Triumful luminos al dezrobirii!"... (Inedit).

În aceeași zi, după ieșirea din clasă, ne prezentăm amîndoi la sediul ziarului *Rominia muncitoare* din strada Blănari, lîngă strada Sf. Niculae-Șelari, unde două odăițe, mohorîte, adăposteau întîile forțe dinamice ale presei noastre socialiste. Ne-a primit o tovarășă suptă la față, soția luptătorului I. C. Frimu și un tînăr înalt, cam adus din umeri, cu priviri iscoditoare: venerabilul nostru Gala Galaction.

Între ei, așezat pe un scaun fără rezemătoare (un fel de taburet) perora N. D. Cocea care, deși era judecător-ajutor la Panciu, scrisese un vehement articol în ziarul socialist împotriva masacrării țăranilor răsculați și fusese chemat urgent la Ministerul Justiției, în București, spre a fi judecat și sancționat. Cocea ia brusc foaia din mîinile lui Camil, citește sonetul, apoi, cu ochii lui sfredelitori, ne înregistrează în același timp și sfiiciunea, dar și îndrăzneala:

„Cine a scris poemul din voi doi?" — răsună glasul lui dominator.

„Am scris-o împreună!" — afirmă Camil.

Cocea arată celorlalți tovarăși sonetul, șoptește ceva lui Dumitru Marinescu, apoi ne măsoară din nou. Surprindere? Admirație secretă? Mîndrie abia mărturisită că generația noastră protestează contra împilării țărănimii, — TALPA TARII... cine știe!... Apoi, cu glasul cel mai părintesc, ne spune:

„Micii mei tovarăși, dacă v-aș publica poezia, voi și familiile voastre veți fi persecutați pînă într-a noua spiță. Se va afla că voi sînteți autorii și nu ne stă în putere să împiedicăm represaliile. Vă felicit și vă sfătuiesc să așteptați. Tinerețea voastră nu va încărunți pînă nu veți vedea, mai curînd decît vă închipuiți, moartea sclaviei și descătușarea!"

Menționez între paranteze că, acum 28 ani, într-o pagină a ziarului *Rampa* intitulată: *„Cu Camil Petrescu, despre el și despre alții"*, viitorul academician amintea în plină dictatură carlistă a celui care, peste doi ani, avea să devină regele Palaelibus, această cardinală întîmplare a vieții noastre de școală.

Constant Ionescu

[1]) *Miniștri de interne și război din guvernul Sturdza (martie 1907).*

Biobibliografie - Camil Petrescu

S-a născut la 1894 în București, dintr-o familie modestă. Școala primară a urmat-o în cartierul Obor, cartierul copilăriei sale, iar cursurile secundare la liceul „Gh. Lazăr". A absolvit Facultatea de litere și filozofie a Universității din București, obținînd mai tîrziu titlul de doctor în litere și filozofie. A încetat din viață în ziua de 14 mai 1957.

A fost ales membru al Academiei R.P.R. în 1948, distins cu Ordinul Muncii clasa I-a și laureat al Premiului de Stat, de două ori.

Camil Petrescu, după propria-i mărturisire, și-ar fi îndreptat primele versuri către redacția *Semănătorului* unde i se răspunse descurajator la poșta redacției. N. D. Cocea i-a publicat cîteva articole în *Facla*, 1914 (sub pseudonimul Raul D) și în *Rampa* cu un an mai înainte. În timpul războiului, pînă a fi mobilizat, publică versuri în *Capitala* (1916). Războiul, care pentru Camil Petrescu a însemnat un cataclism ce-și va lăsa urmele pentru totdeauna în viața și opera sa, îi întrerupe pentru cîțiva ani activitatea.

După terminarea războiului funcționează ca profesor la Timișoara. Publică versuri în revista *Sburătorul* (1919), precedate de-o prezentare critică a fostului său coleg de școală, Tudor Vianu. A înființat reviste și ziare pe care uneori le-a scris în exclusivitate: *Banatul* (1919), *Limba romînă* (1920), *Țara* (1920), *Săptămîna muncii intelectuale* (1924), *Cetatea literară* (1925).

Camil Petrescu a făcut o adevărată pasiune din gazetărie, risipind o mare parte din operă prin articole, pamflete, eseuri cronici, note, cronici dramatice. A fost prezent în presa democratică și de stînga cu articole de atiudine protestatară față de regimul politic trecut *(Reporter, Cuvîntul liber)*. Presa cotidiană și revistele literare au în Camil Petrescu un permanent colaborator. După 23 August 1944 a scris în paginile ziarelor și revistelor: *Scînteia, Flacăra, Contemporanul, Teatrul, Viața romînească*. Opera lui Camil Petrescu, aparent risipită tematic, are o desfășurare în adîncime, scriitorul, ajutat și de o solidă cultură, fiind unul dintre cei mai subtili cunoscători ai vieții din mediile orășenești. Poetului Camil Petrescu îi aparțin două volume de poezie (1923/1931). Romancierul s-a afirmat în același timp cu cele două romane scrise pînă la Eliberare: *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* (1930) și *Patul lui Procust* (1933). Teatrul a rămas preocuparea de seamă a lui Camil Petrescu. Dar, deși publică din 1923 piesa *Suflete tari (Nebunia lui Andrei Pietraru)* și în 1928 comedia *Mitică Popescu*, dramaturgul care a dus teatrul romînesc pe o treaptă superioară de dezvoltare, n-a reușit decît după 23 August să-și stringă piesele într-o ediție unitară *(Teatru*, vol. I—III. 1946—1947). Volumele au fost retipărite în 1957.

În 1937 tipărește *Modalitatea estetică a teatrului*, studiu teoretic.

O demonstrație cu caracter de pamflet, împotriva sistemului critic al lui Lovinescu, este volumul *Eugen Lovinescu subt zodia seninătății imperturbabile* (1933) după cum *Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici* era o demascare a insuficienței teoreticienilor burghezi în materie de teatru.

După 23 August, concomitent cu retipărirea operei vechi, *(Patul lui Procust*, 1946; 1957. *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*, 1946; 1955; 1960. *Versuri*, 1957) Camil Petrescu creează opere concepute de pe pozițiile realismului socialist: *Bălcescu*, piesă de teatru (1949): *Turnul de fildeș*, nuvele (1950); *Nuvele* (1956); *Papuciada, sau Povestea despre armata viteazului căpitan Papuc* (Viața romînească an. IX. 1956, nr. 1, p. 80—100); *Caragiale în vremea lui* (1957); *Roata norocului*, piesă de teatru publicată postum în revista *Teatru* nr. 8 1960.

BIBLIOGRAFIE

Paul Georgescu, *Responsabilitatea intelectualului (Gazeta literară* an. I, 1954, nr. 6, 22 aprilie); Ov. S. Crohmălniceanu, *La sărbătorirea lui Camil Petrescu* (Scînteia, an. XXIII, 1954, nr. 2952, 21 aprilie, p. 3—4); G. Călinescu, *A murit Camil Petrescu?* (Contemporanul, 1957, nr. 20, 17 mai); Ov. S. Crohmălniceanu, *La moartea lui Camil Petrescu* (Scînteia an. XXVI, 1957, nr. 3908, 17 mai) N. Tertulian, *Probleme ale literaturii de evocare istorică* (1954); D. Solomon, *Problema intelectualului în opera lui Camil Petrescu* (E.S.P.L.A. 1958).

Marin Bucur

- În 1841, Mihail Kogălniceanu și Costache Negruzzi au scris și au tipărit împreună o carte de bucate, intitulată 200 rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești. Cartea s-a bucurat de succes, în anul imediat următor, 1842, apărînd într-o a doua ediție.

- Primul roman istoric din literatura romînă este romanul intitulat Logofăt Baptiste Veleti de V. A Urechia, apărut în 1855 a cărui acțiune se petrece la începutul veacului al XVII-lea, cînd la tronul Moldovei vine Alexandru Iliaș.

Știați că...

- Pentru a se putea căsători, Emil Girleanu a fost nevoit să-și dea demisia din armată, deoarece legile absurde și antiumane ale vechii armate i-au interzis scriitorului, care era ofițer, să se căsătorească cu o fată lipsită de avere.

- Cu numele Tudor Arghezi, marele nostru poet a iscălit pentru prima dată în revista Linia dreaptă din 15 aprilie 1904, pînă atunci, timp de aproape zece ani, semnînd cu numele său adevărat Ion N. Theodorescu, sau prescurtat Ion Theo.

- Înainte de 23 August 1944 cea mai judicioasă analiză ideologică a operei lui Liviu Rebreanu a fost făcută de Alexandru Sahia, îndeosebi prin articolul intitulat 1907 și publicat în revista Cuvîntul liber din 30 noiembrie 1935, cînd autorul Răscoalei împlinea 50 ani de viață.

luceafărul

ATLAS liric

TH. PIERIDIS

Poetul grec Th. Pieridis ocupă un loc de prim rang în literatura progresistă a țării sale.

Originar din Cipru, el cîntă „de un sfert de veac" — ca să întrebuințăm propriile sale cuvinte — durerile și speranțele insulei martire, ca și suferințele și lupta neîncetată a întregului popor grec. Pentru el nu există nici o linie de demarcație între aceste două fronturi ale aceleiași lupte, pe care el o însumează într-un cîntec unic: „Spun Cipru, așa cum tu, fratele meu romîn,/ spui Moldova sau Banat./ Spun Grecia sau Cipru/ așa cum se spune mamă sau măicuță" proclamă el într-un poem recent.

Opera poetică a lui Th. Pieridis e foarte bogată De la primul său volum, apărut în 1937 (Și noi știm să cîntăm), pînă la cel mai recent, apărut în 1959, (Marea călătorie) se înșiră mai mult de cincisprezece volume și plachete, fără a mai vorbi de numeroasele poeme publicate în ziarele și revistele din Grecia și din Cipru.

Unul din volumele sale din ultimii ani (Simfonia cipriotă) *a apărut în traducere românească la E.S.P.L.A. (1959). Ziarele și revistele din țara noastră au publicat traduceri și din alte poeme ale poetului, printre care extrase din ciclul inedit Un poet străin se plimbă prin București. Poeme de Th. Pieridis au fost de asemeni publicate în diferite alte țări: Uniunea Sovietică, R. P. Bulgaria, Italia, Franța etc.*

Poezia lui Th. Pieridis este o glorificare a omului, un imn închinat progresului și un cîntec de luptă pentru libertate, pace și socialism. Ea este în același timp o poezie plină de o profundă dragoste pentru oamenii simpli, cei care construiesc întreaga viață și întreg viitorul. Poetul spune el însuși: „Cînt marile furnale și cifrele statistice/ ideile, tezele Partidului, pasul de bronz al istoriei./ Și aflu glasul cel mai amplu/ pentru a cînta pe frații mei/ oamenii de toate zilele".

Th. PIERIDIS

Case din București

Iată o mare clădire foarte obișnuită, îți spui,
una din acele construcții
fără arbore genealogic sau naționalitate.
De la nenumăratele-i ferestre
ea privește placid bulevardul
după ce și-a prins în păr
o mulțime de ace radiofonice
și cîteva fundulițe de televiziune.

Te înșeli, totuși, dacă privești numai
arhitectura,
uitînd de oameni.
Citește: „In această casă s-a ținut
în mai o mie nouă sute douăzeci și unu
întrunirea care a întemeiat
Partidul Comunist din Rominia".

Pe o străduță, undeva pe lîngă riu,
ai putea citi: „Aici a fost pregătit
în iulie o mie nouă sute douăzeci și doi
cel de-al doilea congres
al Partidului Comunist din Rominia."

Și aici e o casă foarte obișnuită, o casă
simplă, fără etaj,
casă de om sărac, care de-a lungul vieții sale
s-a străduit să treacă neobservată.
Zadarnic. Ea moare-acum încununată de
glorie.
(Dar moare-ntr-adevăr? Și poți să mori
cînd ai avut norocul acestei case?
Cînd, foarte aproape de picioarele ei, vezi
înălțindu-se
un tei atît de uriaș,
un univers atît de plin de veșnicie?)

– „In o mie nouă sute optsprezece
în această casă
a funcționat o tipografie clandestină,
organizată de un grup de comuniști".

– „Aici au avut loc ședințele Comitetului
Central
care au pregătit insurecția armată
de la douăzeci și trei august o mie nouă sute
patruzeci și patru".

– „Aici a fost sediul Frontului Muncitoresc
Țărănesc
în o mie nouă sute douăzeci și opt".

– „Aici a avut loc
în o mie nouă sute treizeci și doi
conferința națională a muncitorilor ceferiști"

– „Aici a fost instalat
în o mie nouă sute treizeci și nouă
postul de radio clandestin
Rominia Liberă"

Case din București, case cu adînci rădăcini,
case cu decorații de marmoră pe piept,
case păstrînd încă prin camerele voastre
umbrele tovarășilor plecați,
viața oamenilor care și-au dat viața
ca să rămînă în picioare casele oamenilor...

(Cînd din această notă vei porni să alcătuești
un poem
tu să-ți aduci aminte, poete,
de casa pe care ai privit-o îndelung într-o zi
într-o străduță din Zürich.
„Aici a locuit Vladimir Ilici Lenin..."

Case din București, case din alte țări, case de
pretutindeni,
case – fundații, case – socluri, case – porți
de plecare,
case – făclii nestinse în vremile cînd întunericul
înundase lumea întreagă,
case – fîntîni nesecate în vremile deșertului
fierbinte...)

Vijelia *)

Apoi totul începu să freamăte, să se miște
și începu vijelia.

Și totul fu asemeni unui cer în care, de multă
vreme, se ascundea o teribilă forță
se auzi, mai întîi, un tunet șoviând
apoi altul și altul
care se urmează ca niște minji încă plăpînzi
apoi turme de iepe sălbatice trec în trombă
răpăind din copite ca și cum ar încerca să
sfărîme cerul
și să-i împrăștie cioburile pe pămînt.

Și totul fu asemeni cu o mare corabie
pornind într-o lungă călătorie.
Și o vezi cum își desfășoară, încet, întîi o
pînză,
ca și cum ar încerca să guste vîntul cu limba,
apoi, încrezătoare, se încumetă să deschidă
alta și alta,
apoi ea se preface într-o imensă beție
inaripată,
care alunecă și se duce să întîlnească oceanul.

Așa era. Și pretutindeni creștea vijelia.

Și toți pricepură că se înșelaseră
cînd crezuseră că semințele îngropate sînt
moarte,
cînd crezuseră că apele în repaos sînt mlaștini
înțepenite.
Iată vîntul care începe să bată,
iată apele care învie și spumegă,
iată semințele care se trezesc și se înalță,
iată vijelia, vestitoarea furtunii.

Așa era. Și era mai ales
ca o uriașă armată omenească pornind în
marș.

Și în clipa cînd fu văzută înaintînd din
fundurile zării
nimeni nu mai îndrăzni să spună că nu era
decît tunetul
sau o fregată pornită să întîlnească oceanul.

Toți înțeleseră despre ce era vorba
și toți o spuseră limpede:

Marea armată a oamenilor pornise în marș.

*) Din ciclul Marșul Păcii.

Execuție

Evantaiul roșu al mitralierei
s-a desfăcut dintr-odată pocnind.

Omul căzu.

Dar cu o clipă mai înainte
în locul omului
răsări o coloană de marmoră
strălucitoare în marea lumină:
– Trăiască Lib...
– și a fost sfărîmată.

Mitraliera se va duce, nevolnică.
Omul s-a stins, strălucind în lumina sa.

Va rămîne acolo pentru totdeauna
coloana de marmoră
sfărîmată de barbari:

– Trăiască Lib...

Partizan

Pe nicovala sufletului său
se fring
chiar podurile de piatră
chiar șinele de trenuri.

Alăturea de el umblă
ca un ciine ascultînd de primul semn
monstrul exploziilor și al focului.

Ciinele-și arată colții și miriie nerăbdător.

Dar omul acesta
nu e demonul apocalipsului
miriitul monstrului nu i-a pătat sufletul.

Nu se vede
decît un cîmp vesperal scăldat în seninătate.
nu se aud decît mugetele turmelor
întorcîndu-se în pace prin sate.

Pentru ca să poată salva pacea satului său
și seninătatea ogoarelor patriei sale,
el și-a făcut din suflet o nicovală
dintr-un oțel mai curat decît aurul sau
cristalul

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

11 ANI DE LA PROCLAMAREA R.P. CHINEZE

NOAPTEA DIN A-SA-TI

de Eusebiu Camilar

Afundsesem între crestele pietroase ale munților Cu-Y. Ne-am odihnit într-o grădină, în vecinătatea unui rîu verde și un regret amar ne cuprinsese sufletele: în curînd ne voi despărți de toate aceste frumuseți ale globului pămîntesc. Au băgat de seamă prietenii ce vaet mi s-a frînt în piept și mi-au abătut gîndurile. Încet-încet, din nou, către cîntecele din țara vechimilor.

Mergeam în adîncul munților Cu-Y, la semințiile San-Ni, să stăm și să ascultăm baladele. O dată cu seara, am intrat în sat la A-Sa-Ti. Ne-au întîmpinat moșnegi din semințiile, cu barbi rare și haine multicolore.

La fereastra deschisă fîlfîiau palmierii. S-a adus ceaiul verde și l-am gustat în rînduială, simțind înviorare după trudă. Cînd a intrat o fată cu un coș-sien vechi, ne-am foit pe scaune, de nerăbdare. Li-U-Y s-a întors spre noi, cuvîntînd cu glasul ei liniștit și cald:

— După cum ni s-a istorisit, prieteni, în acest sat a trăit odinioară As-Ma...

— Așa așa e... au încuviințat bătrînii, din barbile rare, iar fata a zgîndărit strunele co-sienului.

— As-Ma, dragi prieteni, e cea mai veche istorie a seminției San-Ni. Că ea îi trăit aievea, o fată cu numele As-Ma, asta n-are nici un preț. Destul că balada ei întrupează suferințele seminției San-Ni, din adînci timpuri. Cînd am venit aici, întîi, în 1953, semințiile San-Ni m-a privit cruciș. Așa e?

— Da, așa așa e, au încuviințat moșnegii.

Li-U-Y a reluat rizînd:

— M-au privit cruciș, pentru că nu înțelegeau ce rost mare are cunoașterea cîntecelor. Oare nu înfrățirea cîntecele adîncurile inimii omenești? Nu sînt ele tristețile, bucuriile? Nu sînt ele înțelepciunea? Eu ună nu-am știnut rostul, hotărîtă să dau cîntecelor vechi reînviere și să îmbogățesc arta patriei mele. Cu acest rost am fost trimisă aici, în 1953 de către mumarii țarii Yunan... Multe luni am umblat pe urmele fetei din vechimi...

Sfîrșind, Li-U-Y s-a întors către cîntăreață:

— Ești gata, poate, să dai fetei de demult ecoure?

— E gata cum să nu fie? S-au mirat moșnegii și strunele au umplut deodată încăperea. Întîi, parcă bătea furtuna în munți. Parcă se rostogoleau suvoaiele. Apoi s-a îndepărtat zbuciumul firii. Strunele păcurau adînci suspine. A început glasul fetei. Își cerea iertare că nu știe istorisi și nu știe cînta, pe potriva frumuseții cîntecului...

Ne-am adîncit în ascultare.

Cînd strunele dădeau iar vinete de furtuni în răstimpuri, ascultătorii tăceau la locurile lor.

*Tocmai în miezul pădurilor
Într-un amurg m-am dus.
Și-am tăiat cel mai falnic bambus
să-mi fac co-sien cu trei coarde,
să vă cînt aleanul nespus.
Ce folos că sub stînci sînt faguri
cu luciri de topaz...
Eu miere n-am strîns niciodată,
și plînsul îmi stă în grumaz...
Trebuie să cînt, dar cum să cînt?
Fetele munților ca florile
sălbatece sînt!
Chiar de-ar fi uimitor de mare,
din copacul girbov nu poți ieși
instrumente
răsunătoare...*

*Noi, cei din semințiile San-Ni,
să știți,
nu ne-am lăsat niciînd
năpăstuiți!
Aici viețuim,
aici ne naștem, aici murim,
în munții aceștia îngrămădiți!
Ca pe lumina ochilor ne iubim
străvechiul sat părintesc!
Oricît ar fi de țanțoși mergînd,
cocorii n-au să fie lungi în coadă,
niciînd!
Așa sînt și eu, frați, surioare:
oricît m-aș munci,
nu pot fi
nici cîntăreață,
nici bună povestitoare...
Trebuie totuși să cînt, dar cum
să cînt?
Fetele munților ca florile
sălbatece sînt!
Haideți, fraților și cumnaților,
să ascultăm ierburile,
dumbrăvile,
marile păduri ale munților, —
și așa
de la ele să învățăm a istorisi...*

*După șoviieli după îndelungi
dezvinovățiri față de umbra străbunei, cîntăreața a intrat în miezul cîntecului.*

*Demult, demult, au coborît
dintr-un munte străin
soții Co-Lu-Jimin:
ei au săpat iazurile,
strălucitoarele,
ei au semănat ogoarele,
și au zidit trei case frumoase
ca soarele.
Și iată,
la vatra lor s-a născut și o fată,
ca o floare înmiresmată,
fie-i pomenirea lăudată.*

*Departe, deasupra satului
pe-atunci locuia,
neamul spurcat J-Bu-Ba-La:
așa de răi la inimă erau,
că nici furnicile pe sub poartă
nu le intrau.
Putred de bani era J-Bu-Ba-La,
dar grădinile lui cînd înfloreau,
albinele și gîzele i le oroleau.
Înalt și drept bradul creștea,
iar feciorul lui închircit rămînea:
A-Ts îl chema;
urît ca maimuța era
și pînă și maimuța de el se
speria!
Pe feciorul lui Co-Lu-Jimin
îl chema
A-Ha.
Drept ca bradul munților creștea.
Bradul drept nu poate să-l
doboare
nici furtuna cea mai îngrozitoare!
Rămîne tot drept,
chiar și prăbușit sub topoare!
După cum arborii din munții
Cu-I-San
cresc drepți, avan,
așa și A-Ha,
drept între feciorii seminției
noastre era!
Brad verde pîn' la cer de înalt
el creștea!
Tăișul cuțitului și-al gerului nu-l
speria!
Se vede că rărunchi de tigru
mîncase,
la vînători, în pădurile
întunecoase!
Picioare de cerb avea!
Cine din semințiia noastră
nu-l iubea și nu-l lăuda
pe îndrăznețul A-Ha?*

*Peste înaltii munți
zburau vulturi măreți și crunți.
Flori adormitoare
înconjurau oglinzile apelor clare.
Avea, neîntrecutul A-Ha,
o surioară, As-Ma.*

In timp ce cîntăreața istorisea, însoțită de glasurile molcome ale strunelor, murmurele parcă mîngîiau fețișa, parcă o alintau cu toată căldura inimilor. Dulce zîmbeau temeile, murmurînd, dulce zîmbeau bătrînii însoțindu-le cu glasuri adînci, înțelepciune ca mîngîierile bunicilor.

*Cînd s-a născut ea, peste sat
a crescut și s-a-ntins
o floare,
cum răsar și se-ntind în
necuprins
curcubeiele strălucitoare!
Trei părți de sînge de la tatal
avea;
șapte părți de sînge de la
maică-sa.
Atunci, semințiia noastră,
neîncetat,
de o sută douăzeci de ori s-a
bucurat,
de o sută douăzeci de ori
s-a-ncheiat.
Buricul n-au avut cu ce i-l tăia,
și s-au dus la Lu-Și, la fierari,
ca cumpere pluguri de cele mari!
Și de scăldat n-au avut în ce o
scălda
Și tot la Lu-Și s-au dus,
la meșterii făurari,
vase să le facă!
Vasele din Lu-Și sînt parcă
fermecate,
cu margini cu aur lucrate,
au funduri de argint, dar As-Ma
mai frumoasă decît aurul
și arginții era!*

Și povestea cîntăreața cum s-au strîns bătrînii în sobor, să dea fetei un nume și toți au găsit că numele cel mai potrivit ar fi As-Ma, floarea cîmpului, și cel mai răsunător la rostogolirea ecourilor.

*După o lună petrecută în plin,
spune Co-Lu-Jimin:
— E vreme să poftim lume,
să dăm fetei un nume!
— Da, e vremea, a răspuns mama
și fața-i ardea ca para focului
și ca arama.
Și a adăugat cuvînt A-Ha:
— Da, e vremea!.., și-așa
au pregătit nouăzeci și nouă de
mese,
cu bucate și băuturi alese:
și au venit vecini ciți au vrut,
că nici la o sută douăzeci de
mese n-au încăput;
au pregătit nouăzeci și nouă
bucăți cu vinuri reci,
dar n-au ajuns o sută douăzeci!
La o vreme, spre oaspeți s-a
întors mama,
roșie ca para focului și ca
arama:
— Ce nume să dăm acestei hîde?
Bătrînii au zîmbit a ride:
— Se poate altceva, oare?
S-o cheme As-Ma ca pe ierburile
mirositoare!
Nici nu se află nume mai
răsunătoare!*

*Cînd a rîs întîi, la trei luni,
parcă fosnea din puf pui
de păuni.
De bucurie, părinții
nu-și vedeau mina prin ceața
genelor!
Și luceau pămînțele
în adîncul poienilor,
Și așa, fata creștea.
În mireasma cîmpiilor coapte,
creștea zi și noapte;
la cinci luni cînd a prins a
umbla de-a bușile
prin ceața genelor, tatăl și mama
abia zăreau ușile...*

*Și așa creștea As-Ma, vreme cu
vreme,
pînă ce s-a trecut pruncia,
copilăria.
Atunci a început să lucre cîmpia,
tăind iarbă cu secerea.*

*Dragă As-Ma, de-acum s-a dus
jocul, petrecerea!
De-acum caută viață miezul!
Clădește bine, în clău, orezul!
Seara, cînd vii acasă din toate
zările,
înapoiază tatii și mamei
desmierdările!*

*Pe nesimțite, pe tăcutele,
creștea As-Ma, cu totusul la
întrecutele!
Auziți-o cîntînd,
priviți-o rizînd la soare,
după ce-și leagă bine
sandalele de pai, ușoare.
Draga mamei, As-Ma! Dulcea
mamei,
mai neprețuită ca prețul aurului,
argintului și aramei!
Și așa, iat-o pe draga As-Ma
crescînd,
ierburi pe munți tăind, orez
secerînd...
Iat-o la ani doisprezece,
cu ulciorul la șipotul cel mai
rece;
și iat-o mai mare, rizînd cu toată
gura, spre cer,
de sub pălăria ei largă de pai,
în straiul din frunze de palmier!*

Cînd a ajuns cu istorisirea la năstoria fetei, cîntăreața s-a dus în dreptul geamului și glasul i s-a înălțat ca o chemare către înălțimi. S-au sculat bătrînii, s-au mișcat femeile de lîngă pereți și s-au rînduit la spatele cîntăreței și urmăreau cu murmurele și cu zîmbetele ochilor turmele prin ierburile vechimilor.

*O urmărea pe As-Ma cum cîntă
din co-sien, prin dumbrăvi,*

*Astfel păzind turme, depănînd
gheme,
creștea dulcea As-Ma, ca un
lotus prin vreme;
uimiți toți rămîn,
cînd o văd cu ghemul de in în
sîn,
cînd o văd semănînd
în urma lui A-Ha, care cîntă
brăzdînd!
Ea rîde, rîde nebunatecă,
în timp ce brazdele se deschid
ca aripile de rață sălbatecă!
Și cînd plesnesc bobii de grîu
în mîzga cîmpiilor,
parcă se deschid aripioarele
gîzuliilor!
Și astfel, semănînd, depănînd
gheme,
dulcea As-Ma creștea vioaie
prin vreme.*

I-a luat Hai-I pe departe, cu vorbe domoale, pline de pilde înțelepte: cum să stea As-Ma singură, ca o piatră în drum? Se poate abate cineva de la rînduiala firii? Urîte sau frumoase, bogate sau sărace, toate fetele trebuie să se supună rînduielii vechi de cînd lumea, a măritișului...

*Stă țeapăn pe picioarele de cal.
Își scoate limba de șarpe
din clonțul de papagal:
— Gîndiți-vă bine ce grăiți!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mîi și rîsmii de părinți se
rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul,..*

*Hai-I și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nțepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de
șarpe
în pliscul de papagal:
— Spune oare rînduiala firească
să lăsați fata să îmbătrînească?
fată mare să-mbătrînească?
Copacul de munte
poate sta singur în singurătățile
crunte,
dar o fată nicicum
nu poate sta singură, ca o piatră în drum!*

*Toți vin și-o cer, și-o caută,
cît e tînără; toți o laudă, —
mai apoi însă toți o ocolesc,
cu cît tîmplele-i înălbesc!*

— Da, așa e... încuviință mama. De bună seamă, nimeni nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata, însă la o casă de oameni buni! Cum sînt socrii buni? Rîd cînd te aud rizînd, cîntă cînd te aud cîntînd! Dar cei răi cum sînt? Te trimit la apă, fără găleată; la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești lemnele cum poți, le cari și faci foc socrilor, dar ei abia încep cu vorbele. Le aduci apă cu puhoii, le potolești setea, dar ei bat din gură. Smulgi iarba cum poți, saturi bivolii și asinii, dar batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul, mulțumim neamului J-Bu-Ba-La că ne-a băgat fata în seamă, dar să-și ia gîndul de la cuscrie!

Și așa, în timp ce Hai-I își scotea mereu limba de șarpe din pliscul de papagal, în vreme ce mama și tata se împotriveau, As-Ma cobora munții în urma turmei.

Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu prefăcută plecăciune, aducînd vorba despre măritiș și despre A-Ts.

A înghețat de mirare As-Ma. S-a înfiorat din creștet pînă-n tălpi, ca la atingerea unui șarpe

Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rîvnească? Oare averea poate spurca toate frumusețile lumii acesteia?

— Du cuvînt, din partea mea, slutului, că îl urăsc de nouăzeci și nouă de ori!

A rîs Hai-I:

— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, îl vrea el? Află: cînd îți-o fi lumea mai dragă, am să vin și am să te răpesc!

— Da, așa e... încuviință mama. De bună seamă, nimeni nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata, însă la o casă de oameni buni! Cum sînt socrii buni? Rîd cînd te aud rizînd, cîntă cînd te aud cîntînd! Dar cei răi cum sînt? Te trimit la apă, fără găleată; la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești lemnele cum poți, le cari și faci foc socrilor, dar ei abia încep cu vorbele. Le aduci apă cu puhoii, le potolești setea, dar ei bat din gură. Smulgi iarba cum poți, saturi bivolii și asinii, dar batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul, mulțumim neamului J-Bu-Ba-La că ne-a băgat fata în seamă, dar să-și ia gîndul de la cuscrie!

Și așa, în timp ce Hai-I își scotea mereu limba de șarpe din pliscul de papagal, în vreme ce mama și tata se împotriveau, As-Ma cobora munții în urma turmei.

Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu prefăcută plecăciune, aducînd vorba despre măritiș și despre A-Ts.

A înghețat de mirare As-Ma. S-a înfiorat din creștet pînă-n tălpi, ca la atingerea unui șarpe

Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rîvnească? Oare averea poate spurca toate frumusețile lumii acesteia?

— Du cuvînt, din partea mea, slutului, că îl urăsc de nouăzeci și nouă de ori!

A rîs Hai-I:

— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, îl vrea el? Află: cînd îți-o fi lumea mai dragă, am să vin și am să te răpesc!

*Stă țeapăn pe picioarele de cal.
Își scoate limba de șarpe
din clonțul de papagal:
— Gîndiți-vă bine ce grăiți!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mîi și rîsmii de părinți se
rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul,..*

*Hai-I și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nțepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de
șarpe
în pliscul de papagal:
— Spune oare rînduiala firească
să lăsați fata să îmbătrînească,
fată mare să-mbătrînească?
Copacul de munte
poate sta singur în singurătățile
crunte,
dar o fată nicicum
nu poate sta singură, ca o piatră în drum!*

*Toți vin și-o cer, și-o caută,
cît e tînără; toți o laudă, —
mai apoi însă toți o ocolesc,
cu cît tîmplele-i înălbesc!*

— Da, așa e... încuviință mama. De bună seamă, nimeni nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata, însă la o casă de oameni buni! Cum sînt socrii buni? Rîd cînd te aud rizînd, cîntă cînd te aud cîntînd! Dar cei răi cum sînt? Te trimit la apă, fără găleată; la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești lemnele cum poți, le cari și faci foc socrilor, dar ei abia încep cu vorbele. Le aduci apă cu puhoii, le potolești setea, dar ei bat din gură. Smulgi iarba cum poți, saturi bivolii și asinii, dar batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul, mulțumim neamului J-Bu-Ba-La că ne-a băgat fata în seamă, dar să-și ia gîndul de la cuscrie!

Și așa, în timp ce Hai-I își scotea mereu limba de șarpe din pliscul de papagal, în vreme ce mama și tata se împotriveau, As-Ma cobora munții în urma turmei.

Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu prefăcută plecăciune, aducînd vorba despre măritiș și despre A-Ts.

A înghețat de mirare As-Ma. S-a înfiorat din creștet pînă-n tălpi, ca la atingerea unui șarpe

Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rîvnească? Oare averea poate spurca toate frumusețile lumii acesteia?

— Du cuvînt, din partea mea, slutului, că îl urăsc de nouăzeci și nouă de ori!

A rîs Hai-I:

— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, îl vrea el? Află: cînd îți-o fi lumea mai dragă, am să vin și am să te răpesc!

*Stă țeapăn pe picioarele de cal.
Își scoate limba de șarpe
din clonțul de papagal:
— Gîndiți-vă bine ce grăiți!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mîi și rîsmii de părinți se
rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul,..*

*Hai-I și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nțepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de
șarpe
în pliscul de papagal:
— Spune oare rînduiala firească
să lăsați fata să îmbătrînească,
fată mare să-mbătrînească?
Copacul de munte
poate sta singur în singurătățile
crunte,
dar o fată nicicum
nu poate sta singură, ca o piatră în drum!*

*Toți vin și-o cer, și-o caută,
cît e tînără; toți o laudă, —
mai apoi însă toți o ocolesc,
cu cît tîmplele-i înălbesc!*

— Da, așa e... încuviință mama. De bună seamă, nimeni nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata, însă la o casă de oameni buni! Cum sînt socrii buni? Rîd cînd te aud rizînd, cîntă cînd te aud cîntînd! Dar cei răi cum sînt? Te trimit la apă, fără găleată; la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești lemnele cum poți, le cari și faci foc socrilor, dar ei abia încep cu vorbele. Le aduci apă cu puhoii, le potolești setea, dar ei bat din gură. Smulgi iarba cum poți, saturi bivolii și asinii, dar batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul, mulțumim neamului J-Bu-Ba-La că ne-a băgat fata în seamă, dar să-și ia gîndul de la cuscrie!

Și așa, în timp ce Hai-I își scotea mereu limba de șarpe din pliscul de papagal, în vreme ce mama și tata se împotriveau, As-Ma cobora munții în urma turmei.

Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu prefăcută plecăciune, aducînd vorba despre măritiș și despre A-Ts.

A înghețat de mirare As-Ma. S-a înfiorat din creștet pînă-n tălpi, ca la atingerea unui șarpe

Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rîvnească? Oare averea poate spurca toate frumusețile lumii acesteia?

— Du cuvînt, din partea mea, slutului, că îl urăsc de nouăzeci și nouă de ori!

A rîs Hai-I:

— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, îl vrea el? Află: cînd îți-o fi lumea mai dragă, am să vin și am să te răpesc!

I-a luat Hai-I pe departe, cu vorbe domoale, pline de pilde înțelepte: cum să stea As-Ma singură, ca o piatră în drum? Se poate abate cineva de la rînduiala firii? Urîte sau frumoase, bogate sau sărace, toate fetele trebuie să se supună rînduielii vechi de cînd lumea, a măritișului...

*Stă țeapăn pe picioarele de cal.
Își scoate limba de șarpe
din clonțul de papagal:
— Gîndiți-vă bine ce grăiți!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mîi și rîsmii de părinți se
rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul,..*

*Hai-I și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nțepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de
șarpe
în pliscul de papagal:
— Spune oare rînduiala firească
să lăsați fata să îmbătrînească,
fată mare să-mbătrînească?
Copacul de munte
poate sta singur în singurătățile
crunte,
dar o fată nicicum
nu poate sta singură, ca o piatră în drum!*

*Toți vin și-o cer, și-o caută,
cît e tînără; toți o laudă, —
mai apoi însă toți o ocolesc,
cu cît tîmplele-i înălbesc!*

— Da, așa e... încuviință mama. De bună seamă, nimeni nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata, însă la o casă de oameni buni! Cum sînt socrii buni? Rîd cînd te aud rizînd, cîntă cînd te aud cîntînd! Dar cei răi cum sînt? Te trimit la apă, fără găleată; la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești lemnele cum poți, le cari și faci foc socrilor, dar ei abia încep cu vorbele. Le aduci apă cu puhoii, le potolești setea, dar ei bat din gură. Smulgi iarba cum poți, saturi bivolii și asinii, dar batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul, mulțumim neamului J-Bu-Ba-La că ne-a băgat fata în seamă, dar să-și ia gîndul de la cuscrie!

Și așa, în timp ce Hai-I își scotea mereu limba de șarpe din pliscul de papagal, în vreme ce mama și tata se împotriveau, As-Ma cobora munții în urma turmei.

Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu prefăcută plecăciune, aducînd vorba despre măritiș și despre A-Ts.

A înghețat de mirare As-Ma. S-a înfiorat din creștet pînă-n tălpi, ca la atingerea unui șarpe

Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rîvnească? Oare averea poate spurca toate frumusețile lumii acesteia?

— Du cuvînt, din partea mea, slutului, că îl urăsc de nouăzeci și nouă de ori!

A rîs Hai-I:

— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, îl vrea el? Află: cînd îți-o fi lumea mai dragă, am să vin și am să te răpesc!

*Și așa, mai apoi, Hai-I cel hain,
cu darurile în spinare,
cu pîntecele plin de vin,
și-a arătat sprinteneala de cal,
limba de șarpe
și pliscul de papagal:
— Primesc!
Pe As-Ma mă duc s-o pețesc!
Ascuțit e botul șobolanului, tare,
dar botul lui se ascuțea mai tare!
Cînd te-nțeapă viespea, simți
pînă-n rărunchi,
dar de înțepătura lui cazi mort,
la trunchi!*

*Părinții bietei As-Ma
Pe A-Ts de-o mie de ori nu-l
plăceau,
de zece mii de ori îl urau!
Hai-I, cap de broască,
se lăuda: „Am să-i fac să
primească!"
Și așa ca maimuțoiul ce coboară
să distrugă grîul, grăuntele,
cobora și el muntele..*

*Iar s-a uitat afară cîntăreața,
la noaptea verde a Sudului, plină
de albe și îndepărtate constelații. Strunele co-sien-ului au
stîrnit o furtună prelungă, arătînd spaima părinților, cînd l-au
văzut pe Hai-I la poartă.*

*c-o să primesc un ghem de in,
dar și ghemul, cît ține?
Ce-mi rămîne? Spune...
Să depan lacrimi, amărăciune!*

*Hai-I stă țeapăn pe picioarele
de cal,
își scoate iar limba de șarpe
din clonțul de papagal:
— Gîndiți-vă bine ce grăiți!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mîi și rîsmii de părinți se
rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul,..*

*Hai-I și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nțepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de
șarpe
în pliscul de papagal:
— Spune oare rînduiala firească
să lăsați fata să îmbătrînească,
fată mare să-mbătrînească?
Copacul de munte
poate sta singur în singurătățile
crunte,
dar o fată nicicum
nu poate sta singură, ca o piatră în drum!*

*Toți vin și-o cer, și-o caută,
cît e tînără; toți o laudă, —
mai apoi însă toți o ocolesc,
cu cît tîmplele-i înălbesc!*

— Da, așa e... încuviință mama. De bună seamă, nimeni nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata, însă la o casă de oameni buni! Cum sînt socrii buni? Rîd cînd te aud rizînd, cîntă cînd te aud cîntînd! Dar cei răi cum sînt? Te trimit la apă, fără găleată; la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești lemnele cum poți, le cari și faci foc socrilor, dar ei abia încep cu vorbele. Le aduci apă cu puhoii, le potolești setea, dar ei bat din gură. Smulgi iarba cum poți, saturi bivolii și asinii, dar batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul, mulțumim neamului J-Bu-Ba-La că ne-a băgat fata în seamă, dar să-și ia gîndul de la cuscrie!

Și așa, în timp ce Hai-I își scotea mereu limba de șarpe din pliscul de papagal, în vreme ce mama și tata se împotriveau, As-Ma cobora munții în urma turmei.

Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu prefăcută plecăciune, aducînd vorba despre măritiș și despre A-Ts.

A înghețat de mirare As-Ma. S-a înfiorat din creștet pînă-n tălpi, ca la atingerea unui șarpe

Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rîvnească? Oare averea poate spurca toate frumusețile lumii acesteia?

— Du cuvînt, din partea mea, slutului, că îl urăsc de nouăzeci și nouă de ori!

A rîs Hai-I:

— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, îl vrea el? Află: cînd îți-o fi lumea mai dragă, am să vin și am să te răpesc!

*Și așa, mai apoi, Hai-I cel hain,
cu darurile în spinare,
cu pîntecele plin de vin,
și-a arătat sprinteneala de cal,
limba de șarpe
și pliscul de papagal:
— Primesc!
Pe As-Ma mă duc s-o pețesc!
Ascuțit e botul șobolanului, tare,
dar botul lui se ascuțea mai tare!
Cînd te-nțeapă viespea, simți
pînă-n rărunchi,
dar de înțepătura lui cazi mort,
la trunchi!*

*Părinții bietei As-Ma
Pe A-Ts de-o mie de ori nu-l
plăceau,
de zece mii de ori îl urau!
Hai-I, cap de broască,
se lăuda: „Am să-i fac să
primească!"
Și așa ca maimuțoiul ce coboară
să distrugă grîul, grăuntele,
cobora și el muntele..*

*Iar s-a uitat afară cîntăreața,
la noaptea verde a Sudului, plină
de albe și îndepărtate constelații. Strunele co-sien-ului au
stîrnit o furtună prelungă, arătînd spaima părinților, cînd l-au
văzut pe Hai-I la poartă.*

*Și așa, mai apoi, Hai-I cel hain,
cu darurile în spinare,
cu pîntecele plin de vin,
și-a arătat sprinteneala de cal,
limba de șarpe
și pliscul de papagal:
— Primesc!
Pe As-Ma mă duc s-o pețesc!
Ascuțit e botul șobolanului, tare,
dar botul lui se ascuțea mai tare!
Cînd te-nțeapă viespea, simți
pînă-n rărunchi,
dar de înțepătura lui cazi mort,
la trunchi!*

*Părinții bietei As-Ma
Pe A-Ts de-o mie de ori nu-l
plăceau,
de zece mii de ori îl urau!
Hai-I, cap de broască,
se lăuda: „Am să-i fac să
primească!"
Și așa ca maimuțoiul ce coboară
să distrugă grîul, grăuntele,
cobora și el muntele..*

*Iar s-a uitat afară cîntăreața,
la noaptea verde a Sudului, plină
de albe și îndepărtate constelații. Strunele co-sien-ului au
stîrnit o furtună prelungă, arătînd spaima părin

Un mare erudit și un valoros poet:

IOAN BUDAI-DELEANU

Împlinirea la 24 august a 140 de ani de la moartea lui Ioan Budai-Deleanu, de la nașterea căruia, tot anul acesta sărbătorim 200 de ani, ne oferă prilejul evocării unui valoros creator de literatură, a celui dintîi poate mare poet al nostru. Într-o vreme în care beletristica românească se afla la începuturile ei, cînd literatura noastră era copleșită încă de manifestările istorico-filologice ale unor cronicari întîrziați și ale celor mai mulți dintre cărturarii aparținînd școlii ardelene, Ioan Budai-Deleanu, el însuși corifeu al acestei faimoase mișcări culturale de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și de la începutul celui următor, se înscrie, prin epopeea sa **Țiganiada**, în rîndurile adevăraților creatori de frumuseți literare, în rîndurile primilor noștri scriitori propriuziși.

Cel mai mare din cei zece copii ai preotului Budai din Cigmăul Hunedoarei, avînd ca frate, printre alții, pe Aron Budai, unul dintre pionierii presei românești din Ardeal alături de doctorul Ioan Molnar-Piuariu, Ioan Budai, care-și adaugă în coada numelui de familie pe acela de Deleanu, va trebui, după strălucite studii de teologie, filozofie și drept, să se expatrieze și să trăiască pînă la moarte la Lvov, ca magistrat, ocupînd postul de secretar și apoi de consilier „chesaro-crăiesc", la Curtea de apel de acolo, unde, de altfel, și a întemeiat și o familie, ginerele poetului un oarecare Ludovic Levandovski, fiind în corespondență, prin 1837, cu G. Asachi, în legătură cu soarta manuscriselor poetului decedat în 1820. Aparținînd generației persecutate a lui Gh. Șincai și Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu a suferit un ostracism și mai viguros decît confrații săi transilvăneni, însăși opera poetului rămînînd necunoscută zeci de ani după moartea lui și nebucurîndu-se de o adevărată apreciere decît abia în zilele noastre.

Apartenența lui Ioan Budai-Deleanu la Școala Ardeleană nu apare numai din situarea lui în frontul de luptă al conducătorilor ei. Caracteristică pentru totala încadrare a autorului **Țiganiadei** în acțiunea lui S. Micu-Clain, Gh. Șincai este însăși vastitatea și varietatea preocupărilor lui: în pedagogie, în științele juridice, în istorie, filologie, etnografie și literatură. În toate aceste domenii, Ioan Budai-Deleanu se dovedește temeinic pregătit, gînditor original, om de atitudine combativă, erudit și luptător legat de vremea sa și de poporul al cărui stegar era.

Ca istoric, Budai-Deleanu începuse să lucreze la un amplu tratat al cărui titlu probabil ar fi trebuit să fie **„De originibus populorum transylvaniae comentatio..."** și în care, dezvoltînd istoria Daciei de la origini pînă aproape de zilele scriitorului, de o parte, și începuturile popoarelor care locuiesc în Transilvania, de altă parte, relua argumentele cunoscute asupra continuității poporului român în Dacia, polemizînd pe această temă cu Sulzer și alții și susținea originala teorie, bineînțeles total neștiințifică, creată din motive personale, că dacii erau de origină slavă și că ei ar fi dat naștere popoarelor slave din vecinătatea țării noastre.

Vastele lui cunoștințe în domeniul limbilor, erudiția scriitorului în acest domeniu (cunoștea, se pare, foarte bine, latina, greaca, italiana, franceza, germana, maghiara și polona) avea să le folosească Budai-Deleanu în lucrarea de mari proporții *Lexiconul* (proiectat în nu mai puțin de 10 volume), de care vorbește într-o scrisoare adresată lui Petru Maior. Din păcate, el n-a apucat să ne dea decît un dicționar rominesc-nemțesc și nemțesc-rominesc, interesant nu numai prin bogatul său conținut lexicografic, dar și prin introducerea unde I. Budai-Deleanu nu se sfiește să pună unele probleme neintîlnite la ceilalți latiniști. Spre deosebire de mulți dintre compatrioții săi, el se declară pentru păstrarea în limba noastră a celor mai multe din cuvintele de origine slavă, greacă, maghiară etc., I. Budai-Deleanu stabilind liste întregi de astfel de cuvinte și vorbind de împrumuturi lexicale făcute de limba noastră chiar din limbile gotică și albaneză. Lucrarea lui *Temeiurile gramaticei românești* (foarte înruditâ în ceea ce privește conținutul cu o alta scrisă în latinește de el: *Fundamenta grammatices linguae romaenicae*) atestă nu numai incadrarea lui Budai-Deleanu în Școala ardeleană, prin Petru Maior, de care se apropie atunci cînd, ca și acesta, derivă limba română din latina populară, dar și uimitoarea bogăție de cunoștințe filologice ale cărturarului.

Opera lui literară reprezentată de epopeea *Țiganiada* și de poemul eroic *Trei viteji* ne permite să constatăm cu ușurință cunoașterea aprofundată de către scriitor nu numai a literaturilor greco-romane, dar și a celor franceze, italiene, spaniole, germane, și engleze reprezentate prin scriitori ca: Homer (prezent prin *Iliada* și *Batracomiomahia*), Virgiliu (*Eneida*), Petronius (*Satyricon*), Tasso (*Ierusalimul eliberat*), Tassoni (*La secchia rapita*), Ariosto (*Orlando furioso*), abatele Giambattista Casti (*Gli animali parlanti*), Cervantes (*Don Quijotte*), Milton (*Paradisul pierdut*), Klopstock (*Messiada*), Alois Blumauer (*Abenteur des flammen Äneas*), Voltaire (*La Pucelle d'Orleans*) etc. Dar așa cum arăta regretatul D. Popovici *„în pofida acestor urme de influențe străine, Țiganiada nu e mai puțin o operă profund originală"*, ea fiind, după expresia academicianului G. Călinescu, *„o sinteză foarte personală de înrîuriri"*, opera în total rămînînd de *„creațiune proprie"*.

Scuturîndu-și epopeea, în a doua variantă a ei, ispravită de autor pe la 1812 și tipărită mult după moartea acestuia, abia în 1925 (prima variantă fusese redactată între anii 1792 1800), de episoadele parazitare care povesteau acțiunile donquijotești ale nemeșului de origine țigănească Becicherec Ștoc din Uram Kaza în căutarea dulcineii sale Angheliina și-ale celorlalți doi „viteji" de același calibru, Kir Kozlos din Cucureaza și Născocor din Cîrlibaba, deveniți apoi eroii poemului de sine stătător, neterminat, *Trei viteji* (publicat pentru întîia oară abia în 1928) Ioan Budai-Deleanu a izbutit să ne dea, într-adevăr, în *Țiganiada* o operă închegată, singura epopee românească nu numai rotunjită, dar și de reală valoare literară.

„Țiganiada" sau Tabăra țiganilor — poemație iroico-comico-satirică, alcătuit în 12 cîntece de măiestrul cîntăreț Leonachi Dianeu (anagrama lui Ion Deleanu — nota mea, E.B.), îmbogățit cu multe însemnări și băgări de seamă, critice, filozofice, istorice, filologice și teologice de către Mitru Perea" (anagrama lui Petru Maior, prietenul autorului, căruia acesta îi închina opera. — nota mea, E. B.) conține înainte de toate, în ciuda acțiunilor grotești, supranaturale și cvasi-istorice din timpul domniei lui Vlad Țepeș, la care participă, alături de boierii și ostașii acestuia și domnul însuși, țiganii și turcii, dracii și sfinții, o aspră critică a stărilor de lucruri din țările românești contemporane scriitorului. **Țiganiada** nu e numai o lucrare cu caracter comic, ci mai ales una satirică, o remarcabilă armă politică și socială. Analiza critică aprofundată a epopeii, care cuprinde atacuri vehemente împotriva orînduirii sociale și a instituțiilor pe care ea se sprijină, împotriva samavolniciei celor puternici și împotriva exploatării și a tiraniei, ne duce la concluzia că, datorită atacurilor ascuțite și mai ales îndemnului hotărît la luptă pe care le conține, **Țiganiada** poate fi considerată ca una dintre cele mai puternice opere cu conținut social din trecutul literaturii noastre. Cu inversunare, dar și cu mult talent, ne descrie poetul viața de huzur parazitar a marii boierimi, lașitatea acestei boierimi trîndave, pe care o biciuiește fără cruțare și fără diferențiere de naționalitate. În cuvinte de o forță expresivă veștejește el monarhia absolută, descrîndu-ni-l plastic pe monarh ca pe un vierme sau ca pe un „cărete" (cariu) care roade fără încetare rădăcina „copacului" (norodul) și cîntul X, îndeosebi cuprinzînd înflăcărata discuție dintre Slobozan și Baroreu despre cea mai bună formă de guvernămînt, prin gura celui dintîi autorul demascînd, cu o vehemență, abia reținută, toate relele monarhiei despotice. În contrast cu regimul monarhic, ne este prezentat cel republican, căruia Slobozan — al cărui nume indică tocmai libertatea, slobozenia, de care se bucură omul în republică — îi închină un cald elogiu. Critica poetului se exercită cu aceeași savoare usturătoare și atunci cînd se referă la clerul corupt, la viața monahală, a mînăstirilor, în care cucernicia e doar masca îndărătul căreia se ascund nepotolite pofte trupești, ori la viața mediului judecătoresc, altă instituție a statului despotic feudal, a cărui cohortă întreagă de demnitari organiza și patrona jăcmănirea norodului, a „săracilor țărani" către care se îndreaptă fără rezerve simpatia lui I. Budai-Deleanu.

Departe de a fi o simplă povestire în versuri cu caracter umoristic, o ridiculizare a țiganilor, cum căuta să ne prezinte critica burgheză epopeea lui Budai-Deleanu, **Țiganiada** este o alegorie „o povestire de șagă" semănată însă cu „gînduri serioase de grea și matură socoteală", cum ne-o spune autorul însuși în **„Epistola închinătoare către Mitru Perea"**. Poetul a țintit cu săgețile sale nu o populație persecutată și fără drepturi, cum erau țiganii, ci o orînduire care apăsa copleșitor propriul lui popor. **„Toată povestea — scrie I. Budai-Deleanu — mi se pare că-l numai o alegorie în multe locuri, unde prin țigani se înțeleg și-alții care tocmai așa au făcut și fac ca și țiganii oarecînd: cel înțelept va înțelege!"**

Asimilînd artistic experiența scriitorilor clasici ale căror opere i-au folosit ca model, scriitorul nostru a altoit cunoștințele sale literare din literatura universală pe un fond sănătos, îmbibat de valorile literaturii populare pe care o cunoaștea ca puțini alții dintre contemporanii săi. Caracterizîndu-se printr-o remarcabilă măiestrie a tehnicii artistice, printr-o surprinzătoare artă a compoziției, care îmbracă în mod natural temele respective, înlănțuirea epică a momentelor narate de scriitor e plină de dinamism, după cum marea forță caracterologică a poetului creează o galerie întreagă de personaje, care, de la Vlad Țepeș și unii din oștașii săi, ca Romîndor, pînă la Parpanghel, Tandaler, Corcodel, Slobozan, Barareu, Goleman etc. ori seria inepuizabilă parcă de personaje-rezoneure din subsolul paginilor, ca Eruditpanu, Filologos, Simplițianu, Mîndruță, Idiotiseanu etc., trăiesc aievea în paginile epopeii, au o viață a lor, Budai-Deleanu știind să le dea individualitate, să-i deosebească net pe unii de cealalți. Scriitorul știe să scoată remarcabile efecte de stil nu numai din numele sonore ale unora din aceste personaje, dar și din acelea ale unor localități în care se desfășoară acțiunile, după cum efecte savuroase de stil realizează el din acumularea de epitete care se înșiruie uneori ca într-un halucinant caleidoscop multicolor, să caracterizeze un om, o colectivitate sau o împrejurare. Bogăția limbii folosite de poet, varietatea vocabularului, în care se topesc într-un mod strălucit forme lexicale culte cu altele populare, regionale, alese cu grijă de el și cu altele, în sfîrșit, create de el însuși, în mod măiestru după necesitățile textului, constituie calități care, adăugate la cele amintite mai sus, contribuie ca **Țiganiada** să fie considerată, fără exagerare, în pofida versificației pe alocuri greoaie și a unui vocabular azi învechit, un monument de artă de o mare forță realistă, iar autorul ei, Ioan Budai-Deleanu, un autentic și mare poet.

Emil Boldan

„BRIGADA" — sculptură de BALOGH PETRE

RELIEF

„Scriitorii patriei povestind copiilor"

De curînd povestirile maestrului Mihail Sadoveanu, ale lui Petre Ispirescu și acum, în urmă, fragmente din romanul **Desculț**, și-au făcut apariția într-o nouă colecție. E vorba de colecția **Scriitorii Patriei povestind copiilor**, dar, pe care Editura Tineretului îl face micilor săi cititori: școlari și pionieri.

Cum însăși titulatura arată, lucrările apărute sub egida noii colecții vin să pună la curent pe micii cititori de azi cu unele din cele mai prețioase piese ale literaturii ce li-a fost închinată de scriitorii noștri. Într-adevăr, deschizînd șirul lucrărilor ce vor apare în noua colecție cu povestirile marelui nostru Sadoveanu, urmate în scurtă vreme de minunatele basme ale lui Petre Ispirescu, care de-a lungul vremii au mingîiat și bucurat sufletul atîtor generații, Editura Tineretului a procedat judicios în concordanță cu cerințele celor cărora le este adresată colecția. În **Scriitorii Patriei povestind copiilor**, își vor mai face loc în curînd, selecții din scrierile lui Emil Girleanu, Delavrancea, Dimitrie Anghel, I. Agîrbiceanu, Victor Eftimiu, Asztalos István, Ion Pas și alții.

Asupra succesului de care se vor bucura lucrările apărute în noua colecție, nu ne îndoim. Și totuși nu putem încheia fără a sublinia unele aspecte negative care umbresc o muncă bună. Primul volum, apărut în colecția **Scriitorii Patriei povestind copiilor**, este lipsit de un cuvînt introductiv. O prefață întocmită firește la nivelul celor mici, care să-i pună în curent cît de cît cu opera scriitorului din care citesc, este mai mult decît necesară. Plăcîndu-le, vor fi îndemnați să-l urmărească mai departe. Apoi prezentarea grafică a aceluiași prim volum lasă de dorit. Coperta nu este atrăgătoare, iar ilustrațiile care s-ar fi cerut pentru reliefarea unor anumite momente esențiale din texte lipsesc. Se pare că Editura însăși și-a dat seama de aceste lipsuri pe care la cel de al doilea număr din colecție le-a evitat.

Într-adevăr, volumul **Petre Ispirescu povestind copiilor** este reușit din toate punctele de vedere. Coperta ca și ilustrațiile, cuvîntul introductiv fac lucrarea interesantă și atrăgătoare. Aceleași constatări pozitive se pot face și cu privire la volumul **C. Negruzzi povestind copiilor**, apărută recent.

Colecția de abia își deschide drum. Urînd succes noii inițiative, credem că va trebui aflat întotdeauna echilibrul între prezentarea lucrărilor și deosebit de valorosul lor conținut.

Non-sens

Am primit de la tov. Dumitru Petrișor următoarea scrisoare cu rugămintea de a fi publicată în coloanele revistei noastre:

Subsemnatul sînt student la Institutul Politehnic din Iași, dar în timpul liber îmi place să citesc multă poezie și mai ales poezia tinerilor. Cu puțin timp în urmă, am răsfoit o colecție a Gazetei literare și, întîmplător mă opresc asupra unei poezii semnată de Ilie Constantin și intitulată Optimism *(v. G. L. nr. 47 din 29 nov. 1959). După ce autorul își permite, cu nefolos, în introducere un joc infantil de imagini în care poți vedea „curate zări cu ape viorii / Cu ploi de ape peste zare", trece la așazisa „filozofare". Gîngașele „zări cu ape viorii" și „sfîșie" autorului pleoapa, ca apoi (strofa următoare) bietul infirm să intre într-o „vîrstă deschisă" (probabil spre viitor) unde numai un contabil rafinat ar putea să-i țină socoteala „ciolului de zile și nopți, ierni și veri". Dar ce este mai trist, e faptul că autorul simte sub pasul lui că pămîntul „se învîrte printre stele viitor", iar el rămîne deocamdată vertical. Îngrozit se întreabă: „cît voi mai putea să rezist / să rămîn neclintit în picioare / sub vîntul acestei infinite largi rotiri?" Ce fel de vînt produce pămîntul în cele 365 zile și 6 ore cît se învîrte în jurul soarelui sau în cele 24 ore cît se învîrte în jurul axei sale? Nici un tratat științific nu vorbește de-o asemenea proprietate! Imaginea e nefericită în acest sens. Nectar, apoi și ieftin, poetul explică mai departe cuprins de-o continuă groază, rezistența lui în prezența acestui cataclism produs de pămînt în „vîjîietoarea rotire". Totul „se amestecă inuman". Acum fiți foarte atenți! Marea greșeală abia acum începe: „Vîrtejul centrifug tot mai aproape / De ierburi și țărînă mă apleacă; / Tot mai adînc mă voi înșuruba (sic!) / În lutul tare pînă voi dispare / Spre inima de flăcări a planetei (sic!). Ilie Constantin contrazice cu ignoranță adevărata lege a forței centrifuge care, are proprietatea de a respinge un corp. Vreau să-i ajut pe autor, explicîndu-i că numai forța centripetă are proprietatea de a atrage corpurile. Or, noua concepție a lui I. C. despre forța centrifugă pare a fi un non sens naiv și în contradicție cu adevărul științific. De altfel I. C. comite și alte neadevăruri în „filozofările" sale. O poezie din* Contemporanul *era menită să descrie starea de plîns a autoru. lui cînd îl cuprinde „somnul" care-i „refuză timpul". O mai mare exigență din partea redacțiilor și o atenție mai profundă din partea autorului, ar duce la renunțarea „filozofării", de cele mai multe ori ratată de contradicții și la o nouă cale spre adevăr și artă desăvîrșită care să ne folosească și nouă construcțiilor, matematicienilor, zidarilor.*

DUMITRU PETRIȘOR
student anul IV
Institutul Politehnic Iași

Un binoclu fără obiectiv

În colecția cu nume frumos **Înșir-te mărgărite**, a Editurii Tineretului, a fost tipărită o culegere de schițe și povestiri pentru copii, culegere care nu-și justifică apariția. Unele lucrări sînt scrise la un nivel inadmisibil, cu grave deficiențe de fond și formă. Printre acestea, un loc „de frunte" îl deține povestirea care dă titlul culegerii, **Binoclul**, semnata de C. Mihai. Tema acestei povestiri ar putea oferi un bun prilej de a aminti copiilor rolul armatei sovietice în eliberarea țării noastre. E vorba deci de clipele dinaintea ruperii frontului de la Iași, de ultimele încercări disperate ale nemților de a stăvili înaintarea armatelor sovietice, de atmosfera de așteptare care domnește într-unul din cartierele sărace ale orașului. Eroul povestirii (scrisă la persoana întîia) vorbește despre un bombardament în care e distrus „o bucată din zidul Goliei" și casa negustorului la care lucra tatăl său. Chiar în momentul acesta, are loc un conflict între patron și tatăl care e pe rînd „descumpănit", „tăcut", apoi mînios și după înjurături de rigoare și „scrîșnituri de măsele", „strigă" și-l bate pe negustor. Apoi intră în magazia acestuia și-și ia „dreptul său" trăgînd după el două oi pe care le duce acasă. Tot episodul, povestit mai mult decît stîngaci, în care greutatea cade pe bătaia mai sus amintită, este, după toate acestea, inutil în economia povestirii. Inutil este și momentul lacrimogen în care țîncul povestitor găsește, evident sub ruine, niște jucării. Oile capătă nume Una Țiganca, iar a doua... Căprița. Eroul scrutează șesul cu un binoclu chior și afirmă că-l făcea „nopți fripte". Tensiunea războiului, clipele dramatice dinaintea Eliberării n-au făcut obiectul povestirii, din păcate și tonul nefiresc, dialogul plat și inexpresiv condamnă mai mult la eșec slabele tendințe moralizatoare.

C. Mihai devine rizibil, acolo unde voia să aibă un ton sobru. De pildă: „Tata număra, ca pentru el explozilile: „Una la Sfîntu Nicula..., una la internat" etc. Ne-am amintit de înnumărarea steagurilor din **O scrisoare pierdută**.

Iată cum o idee de mare importanță, educația patriotică a copiilor, este vulgarizată, iată unde duce lucrul superficial, tendința de a umple pagini fără noimă. Nu mai vorbim de nivelul submediocru al stilului povestirii.

În aceeași carte care conține povestiri dedicate copiilor de 10—14 ani, sînt și povestiri pentru preșcolari. Ce are comun cu literatura o povestioară șubredă, fără un sens educativ bine conturat, de efect îndoielnic cum este **Pățania lui Cucurică** (doamne, ce nume), de Nina Stănculescu? **Rima și gaița** de Olga Monta este o istorie lungă cît o zi de post cu intenții de poetizare amintind compoziții școlare corecte. Puișori „curioși", gaițe „abrașe", broscuțe „miloage" și rime „spășite" populează vreo zece pagini tipărite.

Ne-am referit mai mult la povestirea care dă titlul volumului, fiindcă lacunele ei sînt proprii și altor lucrări. Alegerea destul de „la-ntîmplare" a textelor este o neglijență a editurii. Scriitorii din volum se deosebesc foarte mult ca stil, tematică sau temperament și alăturarea lucrărilor lor între două coperți de carte trebuia mai mult chibzuită.

Un cerc literar cu caracter specific

Pe lîngă casa de cultură M.A.I. din Capitală funcționează și un cerc literar. Vin aici săptămînal, militari și civili, ofițeri și simpli soldați să-și citească ultimele lucrări. Discuțiile începute seara devreme se prelungesc pînă tîrziu, după miezul nopții. Ele sînt instructive nu numai pentru autorul pe marginea lucrărilor cărora se discută, ci pentru toți participanții. Se dezbat probleme de teorie literară, de estetică, se lămuresc o serie de noțiuni din istoria literaturii. După cum e și de așteptat, aici se citesc mai mult lucrări inspirate din activitatea lucrătorilor M.A.I. Citeva din creațiile citite în ultima vreme s-au bucurat de un deosebit succes.

Caporalul Hossu Valeriu, bunăoară, militar în termen, a citit povestirea Urcînd Negoiul. *Lucrarea a reușit de la bun început să trezească interesul, făcîndu-ne să urmărim atenți peripețiile prin care a trecut o grupă militară în luptă cu rămășițele unei bande aciuiate în munți.*

Dramaturgia este și ea reprezentată de N. Osman și C. Cristea, autorii piesei Vine Securitatea *și* Urma alege, *care au obținut anul trecut la un concurs literar pe minister premiul I. Ultima lor producție,* Schimb de locuință, *abordează o problemă interesantă: activitatea organelor de stat care descoperă, cu ocazia unui schimb de locuință, efectuat în perimetrul unui șantier din Capitală, premizele unui sabotaj contrarevoluționar. Acțiunea este condusă destul de bine. Elementele negative din piesă: Mazilu Calistrat, Pațache, Alice, sînt niște jalnice rămășițe ale vechilor clase dominante care mai încearcă să pună piedici mărețului nostru avînt dar vigilența oamenilor muncii nu poate fi înșelată.*

Activitatea noastră nu se rezumă numai la exemplele citate mai sus. Aceasta o dovedește însuși materialul cuprins în „Almanahul" cercului literar, în curs de apariție, în care voim întîlni poeziile emoționante ale tov. căpitan Rucăreanu Ion, Grig. Olariu, Duculeț Ion, Gh. Ștefănescu, Virlan și maiorul Meianu Nicolae. Vom întîlni de asemenea povestiri, schițe și nuvele cu teme din specificul muncii noastre, semnate de căpitan Popa Gr. Ion, Elena Creangă Ivan, Ecaterina Ionescu, căpitan Dan Mihăiescu, locot. major Ghiulea Constantin și alții.

După cum spuneam, discuțiile ce se țin în marginea lecturilor se duc într-o atmosferă foarte animată, ascultătorii venind totdeodată cu îndrumări și sugestii.

EUGEN TEODORU

Din izvoarele biografiei lui I. Budai-Deleanu

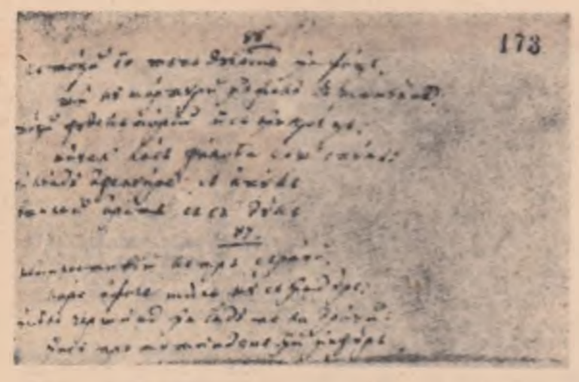

Țiganiada (fragment din cîntul IX)

Izvoare interne inedite

Informațiile relative la familia lui I. Budai-Deleanu, obținute de Gh. Bariț de la A. Claudiu Vlad, în 1870 — la doi ani după aducerea manuscriselor cărturarului ardelean în țară — conțin un material necunoscut încă și, deși schematic, totuși bogat. [1])

Gh. Bariț, care în mai multe împrejurări a elogiat activitatea lui Aron Budai, notar al Consistoriului ortodox și al tezaurariatului din Sibiu, frate al scriitorului ardelean, amplifică materialul biografic primit și îl publică în ziarul sibian Observatoriulu *nouă ani mai tîrziu* [2]).

Caracterul ușor polemic al finalului articolului său determină apariția unei noi schițe biografice în același ziar, același an, al cărei autor anonim [3]) *întregește știrile relative la activitatea lui Aron Budai amintind demersurile sale neizbutite spre a înălța un monument pe mormîntul secretarului sibian.*

Pînă la cunoașterea tuturor izvoarelor interne și externe necesare alcătuirii biografiei lui I. Budai-Deleanu, manuscrisul lui A. Claudiu Vlad, întregit prin datele unor izvoare externe inedite [4]), *îngăduie schițarea schemei genealogiei familiei Budai.*

Genealogia familiei Budaiu

Budaiu, preotu in Cigmeu au avutu 10 copi si adecă
I) Ioanu, care au studiatu in Blasiu si Lemberg unde au si muritu ca consiliariu, au

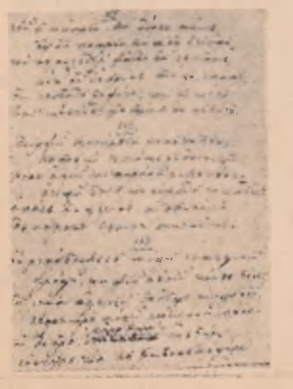

Țiganiada (fragment din Cîntecul X)

avutu doue fete și unu fetioru, care au muritu ante tateseu,

II) Aronu, secr. guverniulu si consistorialu in Sabiniu

III) Antonu, volmésitéru de sare pentru transportu de sare la Aradu, au avutu unu fetioru Carolu, care au fostu ofic. de ulani, apoi la oficiu de sare in Orade mare

IV) Petru, majoru la granadiri, au muritu întro bătaie 1817 (?)

V) Niculae, peiusimestru la Uiora, au avutu unu fetioru Andreiu, doue fete Veronic'a casat. Ioanu Bota, cautoru in Aradu si Maria casat Teodorutiu negustoriu in Hondolu

VI) Iosifu preotu in Cigmeu, au avutu 3 fetiori, Ioanu preotu in Cigmeu, Nicolae cantoru in Cigmeu și Iosifu 5 ani invetiatoriu in Cigmeu si 19 ani Notariu in Berii.

VII) Solomonu preotu in Homorodu, unu fetioru preotu in Turdasiu

VIII) Marintia casat. dupa preot. Balomiri

IX) Solia casator, dupa preot Iliesiu in Orastia

X) Dina casat. Borc'a Georgie, baesiu in Hondolu

Acesta genealogia am insemnato asia cum miau spusu Iosifu Budaiu fostulu Notariu alu Beriuliui.

Orastia in Octombre, 870

A. Claudiu Vlad. Secr. presid.

(Pe pagina 4, notat: *„Genealogia lui Budai. La Observatoriulu din 1879 nr. 76"*).

I. Protopopescu

1) Biblioteca Academiei R.P.R. Manuscrisul nr. 981. III. 8 f. 126. *Genealogia familiei Budaiu* de A. Claudiu Vlad.

2) Observatoriulu. Sibiu. 1879. An. II nr. 76 22/4 Octobre. p. 303-304. *„Secretariulu Aronu Budai alias Budinu"* de G. B.

3) Observatoriulu. Sibiu. 1879. An. II nr. 92. 17/29 Novembre. p. 367-368. *„Alte momente din viața lui Aronu Budai"* de P.

Prin amănuntele pe care le dă asupra sa, autorul anonim poate fi identificat cu Constantin Papfalvi.

Pentru Aron Budai cf. Sava Popovici. *Epistolar sau Carte de învățătură*. Sibiu 1874, dedicația.

4) *Arhiva Consiliului de Stat*. Viena nr. 6813/1819

Constantin ABĂLUȚĂ

Camee

E matriță. Are 18 ani,
și cînd zîmbește, nu știu de ce,
îmi vin în minte marea și pînzele.

Dacă te uiți în ochii lui
vezi coroanele fagilor clătinîndu-se
și iarba alergînd pe luncă
în urma vîntului de primăvară.

Fiecare mișcare a capului are ceva
din înălțarea soarelui la răsărit
iar brațele lui sînt două fluvii puternice
supunînd totul în calea lor.

E matriță. Are 18 ani.
Cunoaște graiul metalului încins
așa cum cunoaște obrajii iubitei
și inima oamenilor.

În el — multiplă și vie,
nealterată de cețurile nesiguranței —
trăiește o lume.
De aici, de lîngă mîinile lui,
începe comunismul.

Iosif NAGHIU

Cîntec de brigadă

Pe drumul ce se pierde-n cer
Călcăm purtînd pe umeri sape
(Un cring însuflețit de fier
Ce toată zarea nu o-ncape).

De tihnă nu e timp acum...
Nici de-ale cîmpului verzi păturI.
Ne însoțesc copacii-n drum
Ca țîncii veseli, pe alături.

Aici se-nplintă fieru-n drum...
Sudoarea șiruie pe fețe.
Ne-o șterge doar cîte-un salcîm
Cu un prosop de umbră rece.

Cu lutul negru și inert
În spatele greoi și mare,
Mașini, mașini din ochi se pierd
Ca niște gărgărițe-n zare.

În mină tîrnăcoape ard
Și ne ritmează canonada.
S-a înserat... Luna-i stindard
Pe care-l cuceri brigada.

CALEIDOSCOP

Călătorii în Cosmos

de prof. univ. AUREL PÎRVU

..ŞTIINŢIFIC

Demonstraţia teoretică a posibilităţii de a construi un corp ceresc artificial care să se învîrtească în jurul Pămîntului se găseşte, pentru prima dată, în geniala operă a lui Isaac Newton, Principiile matematice ale filozofiei naturale, publicată în 1687. Dar în secolele XVIII şi XIX, concluziile lui Newton au fost luate drept simple consideraţii abstracte, menite să uşureze înţelegerea legilor după care se mişcă corpurile cereşti.

La începutul secolului nostru, K. E. Ţiolkovski (1857—1935), care a emis ideea de a se crea un satelit artificial al Pămîntului încă în 1895, a propus ,să se organizeze un observator permanent care să se mişte în jurul Pămîntului, dincolo de limita atmosferei, un timp indefinit, la fel cu Luna". Proiectele lui K. E. Ţiolkovski nu au putut fi realizate în timpul vieţii sale ; nu existau suficiente premize pentru a rezolva complicata problemă a creării unui satelit artificial al Pămîntului. Abia în zilele noastre, cînd ştiinţa şi tehnica au înregistrat uriaşe realizări în dezvoltarea lor, rezolvarea acestei probleme s-a dovedit posibilă. Ceea ce acum nu prea mulţi ani părea un vis îndepărtat, azi vedem că se realizează sub ochii noştri într-un ritm impetuos, datorită progreselor uriaşe făcute de oamenii de ştiinţă, muncitorii şi tehnicienii sovietici în numeroasele ramuri ale ştiinţei şi tehnicii care concură la realizarea zborurilor cosmice. Se verifică astfel afirmaţia făcută de marele savant K. E. Ţiolkovski, în discursul ţinut la 1 Mai 1933 la mitingul din Piaţa Roşie din Moscova, că, datorită sprijinului permanent şi îndrumării date de către Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi Guvernul Uniunii Sovietice dezvoltării ştiinţei şi tehnicii, prevederile de cucerire a spaţiului cosmic vor fi realizate mult mai curînd şi că mulţi din cei prezenţi la miting vor fi martori ai acestor realizări. Apariţia relaţiilor socialiste de producţie şi crearea unui profil moral, acel al omului sovietic explică faptul că oamenii de ştiinţă şi tehnicienii sovietici din cele mai variate ramuri ale ştiinţei şi tehnicii conlucrează permanent, în mod armonios, la obţinerea acestor măreţe realizări, însumîndu-şi eforturile în vederea aceluiaşi ţel.

Crearea unui corp cosmic de către om constituie una din problemele cele mai complicate din punct de vedere ştiinţific şi tehnic.

O experienţă simplă ne arată că un corp lăsat să cadă liber spre Pămînt va coborî pe verticala locului cu o viteză care creşte cu aproximativ 9,81 m în fiecare secundă. Astfel dacă am lăsa să cadă liber o piatră dintr-un turn de 100 m înălţime, aceasta ar ajunge la Pămînt cam în 4,5 secunde. Dacă în loc să lăsăm piatra să cadă liber, am arunca-o din vîrful aceluiaşi turn cu o viteză orizontală (paralelă cu Pămîntul), de 10 m/s de exemplu, am constata că piatra descrie o traiectorie curbă căzînd la o distanţă de aproximativ 45 m de piciorul turnului. Acest fenomen este uşor de explicat : piatra va ajunge tot în 4,5 secunde la Pămînt, aşa cum am constatat în căderea liberă a corpului, dar în acelaşi timp ea se deplasează şi orizontal, depărtîndu-se de turn cu viteza cu care am aruncat-o, de 10 m/s, adică ar parcurge în cele 4,5 secunde necesare coborîrii pietrei, 45 metri. Evident, dacă am mări viteza orizontală cu care aruncăm piatra din vîrful turnului, aceasta ar parcurge în acelaşi interval o distanţă mai mare ; de exemplu, dacă viteza de aruncare ar fi de 1 km/secundă, după 4—5 secunde ea ar cădea la o distanţă de aproximativ 4—5 km de piciorul turnului. Dacă viteza este destul de mare, locul unde ar urma să cadă piatra este aşa de departe de punctul de aruncare, încît acolo, datorită curburii Pămîntului piatra nu l-ar mai atinge.

Din aceste exemple ne dăm seama că există viteze începînd de la care piatra, în căderea ei, nu ar mai întîlni Pămîntul şi, în acest caz, ea va continua să se mişte sub acţiunea forţei de atracţie a Pămîntului şi a vitezei orizontale de aruncare ce se presupune că nu a fost cu nimic micşorată de frecarea pietrei cu aerul. Într-o astfel de situaţie, mişcarea pietrei se va face după legile mecanicii, aşa cum se face mişcarea unui corp ceresc, de exemplu a Lunei, care se mişcă în jurul Pămîntului, sub acţiunea forţei de atracţie terestre. Legile de mişcare pe care le studiem sînt valabile pentru sateliţi, care se mişcă în spaţiul lipsit de aer. Dacă însă orbita satelitului artificial, sau o parte a ei, trece prin atmosferă, atunci, din cauza rezistenţei aerului, viteza satelitului şi înălţimea orbitei sale vor cădea cu timpul.

Mecanica ne arată că, un corp, supus la acţiunea unei forţe de atracţie, trecînd printr-un punct fix (forţă centrală), în speţă centrul Pămîntului şi avînd o anumită viteză iniţială paralelă cu suprafaţa Pămîntului, se mişcă pe o curbă care poate fi elipsă, parabolă sau hiperbolă în funcţie de viteza orizontală iniţială, imprimată.

Dacă deasupra ecuatorului am arunca o piatră, de la suprafaţa solului, cu o viteză orizontală de 7,904 km/s, ea va cădea pe ecuator într-un punct corespunzător unui arc de 170°. Dacă am mări puţin această viteză, aruncînd piatra cu 7,912 km/s, ea va zbura pînă la antipodul punctului de lansare, dar aici ea nu va mai putea cădea pe Pămînt, ci va continua să-l înconjoare, devenind satelit al său. Vedem aici cum numai o mică mărire a vitezei orizontale de lansare, de la 7,904 km/s pînă la 7,912 km/s, măreşte zona de acţiune a corpului nostru cu mai mult de 1000 km. Viteza minimă de 7,912 la care un corp aruncat nu mai cade înapoi pe Pămînt, ci se transformă într-un satelit al planetei noastre, poartă numele de „prima viteză cosmică".

Evident că între acceleraţia de cădere a corpului spre Pămînt şi viteza minimă de lansare orizontală a unui corp pentru ca acesta să devină satelit artificial al Pămîntului, există o strînsă legătură şi de aceea va fi necesară o viteză mai mică de lansare la orizontală cînd ne vom găsi într-o regiune în care acceleraţia gravitaţională a Pămîntului este mai mică. Aşa se face că prima viteză cosmică variază chiar pe suprafaţa Pămîntului de la poli spre ecuator şi, bineînţeles, în mod mai sensibil cu înălţimea, adică mai concret zis cu distanţa la centrul Pămîntului, ştiut fiind că forţa de atracţie gravitaţională variază invers proporţional cu pătratul distanţei la centrul Pămîntului.

Dacă crearea unui satelit artificial într-o zonă vecină cu Pămîntul (cîteva sute de kilometri deasupra scoarţei sale) impune o viteză orizontală de lansare de aproape 8 km/s, Luna, care se găseşte la 384.000 km de Pămînt, este un satelit al său avînd o viteză orizontală de numai 1 km/s.

Vitezele de la 8.000 m/s în sus pot fi numite „viteze cosmice" pentru că, cu ajutorul lor, putem transforma un corp de pe Pămînt în corp cosmic.

Mecanica împarte aceste viteze în două clase : clasa vitezelor eliptice, cuprinzînd vitezele mai mari decît viteza de 8.000 m/s dar mai mici de 11.200 m/s — şi clasa vitezelor hiperbolice, cuprinzînd toate vitezele mai mari decît viteza de 11.200 m/s, care se mai numeşte şi „viteza a doua cosmică".

Deosebirea dintre vitezele celor două clase constă în faptul că pe cînd vitezele din prima clasă dau naştere unor traiectorii finite, vitezele din a doua clasă dau naştere unor traiectorii care se întind la infinit, aşa că mobilul respectiv se depărtează necontenit de Pămînt. Vitezele din prima clasă sînt numite viteze eliptice, pentru că traiectoriile corespunzătoare sînt eliptice ; cele din clasa a doua dau naştere la ramuri de hiperbole drept traiectorii, din care cauză sînt numite hiperbolice.

Trebuie remarcată o deosebire interesantă între cele două clase de traiectorii. Dacă mobilul şi-a început mişcarea pe una din traiectoriile primei clase, el poate să o parcurgă în întregime, ajungînd după cîtva timp — perioada de revoluţie — cu atît mai aproape de punctul de unde a pornit cu cît frînarea efectuată de atmosferă este mai mică şi cu cît perturbaţiile produse de alte astre sînt mai mici. Şi chiar aşa se întîmplă, adică efectiv mobilul parcurge toată traiectoria, deoarece mecanica mai demonstrează că sensul vitezei mobilului se păstrează pe toată traiectoria şi că valoarea absolută a vitezei devine maximă în punctul cel mai apropiat de Pămînt pe traiectorie (perigeu) şi devine minimă în punctul ei cel mai depărtat (apogeu). Acesta este cazul corpului cosmic creat prin aruncare cu o viteză din prima clasă ; corpul cosmic va fi deci satelit al Pămîntului, (să nu se uite condiţia pe care am pus-o încă de la început : viteza iniţială trebuie să fie orizontală pentru a se putea obţine o elipsă care să nu întîlnească Pămîntul în nici un punct).

Cu totul altfel se prezintă traiectoria în cazul hiperbolei; traiectoria este formată numai de o parte a unuia din cele două ramuri ale hiperbolei, aşa că mobilul pornit într-un sens pe o ramură se va depărta la infinit pe acea ramură. De o reîntoarcere a lui nu poate fi vorba. Am putea spune că acesta este cazul corpului cosmic care îşi pierde urma în infinit.

Dacă am vrea ca un corp să părăsească sistemul solar, adică să se desprindă şi din sfera atracţiei gravitaţionale a Soarelui, ar trebui bineînţeles ca acest corp să capete în raport cu Soarele o viteză parabolică printr-un calcul analog cu acela făcut pentru găsirea vitezei parabolice în raport cu Pămîntul ; se va găsi că viteza parabolică necesară în raport cu Soarele va fi de 42,095 km/s ; dar cum Pămîntul se roteşte în jurul Soarelui cu o viteză mare, va trebui să se imprime corpului nostru pe Pămînt, în cazul cînd aruncarea se face în sensul rotirii Pămîntului în jurul Soarelui, numai o viteză suplimentară care să conducă la viteza parabolică faţă de Soare. Vitezele care depăşesc viteza parabolică de scăpare din zona de atracţie gravitaţională a Pămîntului (11,2 km/s) poartă numele de viteze hiperbolice faţă de Pămînt; iar viteza de 16,22 km/s faţă de Pămînt, care permite ieşirea din zona atracţiei gravitaţionale a Soarelui poartă numele de „a treia viteză cosmică".

(Continuare în numărul viitor)

La început de an universitar

— De vorbă cu prof. univ. Jean Livescu, rectorul Universităţii „C. I. Parhon" din Bucureşti

— Care va fi activitatea Universităţii „C. I. Parhon" în lumina perspectivelor deschise învăţămîntului superior de cel de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn ?

— Strîns legat de realităţile economice, sociale şi culturale din ţara noastră, învăţămîntul nostru superior va cunoaşte în anii planului de şase ani o impresionantă dezvoltare, fiind chemat să sporească numărul cadrelor de specialişti pe care-i dă producţiei, să crească necontenit nivelul pregătirii lor pe baza ultimelor cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, să-i educe în spiritul profundului ataşament pentru ţelurile măreţe ale construcţiei socialiste. Sarcini importante revin Universităţii bucureştene, cel mai mare dintre institutele noastre de învăţămînt superior, puternic centru didactic şi ştiinţific, cu o îndelungată şi valoroasă tradiţie de cercetare ştiinţifică, ridicată pe o treaptă nouă, superioară, în anii puterii populare. Cum scopul principal al învăţămîntului universitar, la cele mai multe din facultăţile lui, este asigurarea profesorilor pentru şcoala de cultură generală, ne dăm seama că perspectiva generalizării învăţămîntului de şapte ani, trecerea la învăţămîntul general de opt ani şi la şcoala de cultură generală de doisprezece ani, condiţionează continua lărgire a învăţămîntului universitar, pentru a putea pregăti un număr mereu sporit de absolvenţi. În afară de aceasta, universităţile acoperă în bună parte necesarul de cadre pentru aparatul de stat, pentru sectorul cultural, ca şi nevoile mereu sporite ale institutelor de cercetări ştiinţifice. Pentru a concretiza ritmul puternic de dezvoltare al Universităţii „C. I. Parhon", citez un singur fapt: în anul şcolar pe care-l începem acum, faţă de sporul în cifra studenţilor şcolarizaţi, personalul nostru didactic creşte cu încă peste o sută tineri lectori, asistenţi şi preparatori, ajungînd la un număr de aproape o mie două sute cadre didactice.

Progresul continuu al ştiinţei şi necesităţile vieţii solicită organizarea în cadrul facultăţilor a unor specialităţi şi discipline noi; în ultimii doi ani au luat astfel fiinţă secţii noi ca cele de calcul şi statistică matematică, chimia macromoleculelor şi a polimerilor, chimia biologică, biblioteconomia.

În anii puterii populare învăţămîntul nostru superior a realizat numeroase şi importante succese. Aceste succese se datoresc îndrumării de către partid, grijii cu care conducerea de partid şi de stat urmăreşte şi sprijină activitatea noastră. În cadrul nou al universităţii socialiste, învăţămîntul a fost fundamentat ştiinţific prin concepţia materialist-dialectică, organizarea lui a căpătat forme superioare, bazate pe planificare, s-au dezvoltat metode noi de muncă, între care aceea a activităţii de colectiv mi se pare cea mai caracteristică. Pentru anul pe care-l începem acum vom căuta să urmăm consecvent această cale, lărgind-o şi aprofundînd-o. Grija noastră se va îndrepta spre învăţămîntul ideologic, aprofundu-l cît mai mult de problemele de specialitate. Vom promova prin toate mijloacele analizele de cursuri, care, aşa cum a arătat practica, constituie un foarte adecvat prilej de schimb de experienţă şi sprijin reciproc, tovărăşesc, pentru ridicarea nivelului ştiinţific şi didactic al învăţămîntului. În acelaşi scop vom valorifica experienţa cîştigată în anii precedenţi pentru a întări legătura învăţămîntului cu realităţile economice şi sociale, printr-o mai bună organizare şi îndrumare a practicii în producţie şi a celei pedagogice (amîntesc, de exemplu, de rezultatele pozitive obţinute în unele forme noi de practică, cum e practica pedagogică în centrele sateşti şi practica în organizaţiile de masă). Amploarea căpătată de cercetarea ştiinţifică solicită noi forme organizatorice; se va continua sistemul sesiunilor şi conferinţelor ştiinţifice pe catedre, secţii şi facultăţi, urmînd ca sesiunile pe Universitate să fie rezervate unei problematici teoretice fundamentale. În acelaşi timp, cu sprijinul Ministerului, se vor organiza în acest an primele sesiuni pe ţară pentru anumite discipline, cu tematică dată. O atenţie deosebită vom acorda uceniciei ştiinţifice a studenţilor, în cadrul cercurilor ştiinţifice studenţeşti. Aş vrea să mai menţionez, ca preocupări de bază în activitatea didactică, grija pentru o cît mai strînsă legare a procesului instructiv de educarea studenţilor în spiritul moralei comuniste, al ataşamentului de popor, de munca lui, formarea lor nu numai ca buni specialişti, dar şi ca oameni de largă şi multilaterală cultură. Pentru realizarea tuturor acţiunilor noastre, vom întări şi mai mult colaborarea cu organizaţiile de partid, sindicale şi de tineret.

..LA ZI

— Vă rugăm să ne vorbiţi despre munca de cercetare ştiinţifică în cadrul Universităţii.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a trasat sarcini tot atît de importante cadrelor noastre didactice în ce priveşte cercetarea ştiinţifică, pentru ca aceasta să devină cît mai eficientă, să fructifice în măsură şi mai mare prin rezultatele ei construcţia socialistă. Aceste sarcini au fost analizate în toate colectivele Universităţii noastre, stabilindu-se în mod concret modalitatea de realizare. Pe lîngă cercetarea teoretică, de perspectivă, care deschide ştiinţei orizonturi noi, catedreie noastre vor efectua numeroase teme prin care vor sprijini în mod nemijlocit producţia. Aceste sarcini privesc în primul rînd facultăţile de ştiinţele naturii, din ale căror planuri citez numai cîteva direcţii de cercetare strîns legate de producţie: statistica matematică, programări lineare, teoria mecanismelor automate (la matematică), studiul corpuiui solid, al izotopilor radioactivi (fizică), metode de analiză fizico-chimică şi radio-chimică, studiul hidrocarburilor (chimie), cercetări bio-morfologice asupra plantelor şi animalelor utile (biologie), studiul neozoicului şi eruptivului terţiar din R. P. Romînă (geologie), cercetări complexe asupra văii Dunării şi cîmpiei Munteniei (geografie). În ce priveşte ştiinţele umaniste, activitatea lor va fi îndrumată spre studierea relaţiilor sociale ale acestui important moment istoric, în care se făureşte unitatea naţiunii socialiste. Aceasta impune o orientare şi mai accentuată a cercetării ştiinţifice de la aceste facultăţi spre contemporaneitate, spre problemele actuale ale istoriei, economiei, limbii, ideologiei literare, relaţiile juridice ale societăţii noastre.

— Am vrea să ne vorbiţi despre aportul pe care presa literară îl poate da bunei desfăşurări a procesului de învăţămînt în Universitate.

— Presa noastră literară reflectă viaţa nouă a poporului nostru, munca lui paşnică, constructivă, pentru făurirea lumii libere. Tineretul nostru universitar, ca şi noi, cei mai virstnici, urmărim cu atenţie presa literară, nu numai ca specialişti, dar şi ca cetăţeni, bucurîndu-ne de marile succese obţinute în toate domeniile de activitate. Studenţii şi profesorii noştri ar fi foarte mulţumiţi să găsească mai des în presa literară reflectarea muncii lor, lupta dintre nou şi vechi, victoria noilor atitudini, a moralei noi, trăsăturile intelectualului de tip nou pe care-l formează şcoala noastră socialistă. Aş da un exemplu: s-a dezvoltat în ultimul timp în presa noastră literară, ca specie literară nouă, reportajul. Extinderea reportajului spre tematica universitară ar fi un ajutor extrem de preţios în munca noastră. Dacă înţelegem „presa literară" într-un sens mai larg, apelul nostru se adresează tuturor poeţilor, prozatorilor şi dramaturgilor. Să nu uităm, că, aşa cum a arătat tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej, „studenţii constituie unul din detaşamentele importante ale tineretului, de a cărui creştere şi pregătire temeinică pentru muncă şi viaţă este profund interesat întregul popor".

În încheierea interviului, prof. univ. Jean Livescu ne-a spus următoarele :

— Aş vrea să reamintesc că peste patru ani, în 1964, Universitatea „C. I. Parhon" îşi va sărbători centenarul. Împletit simbolic cu momentul glorios al desăvîrşirii construcţiei socialiste, acest eveniment de seamă din viaţa Universităţii bucureştene va constitui o sărbătoare a întregii ştiinţe şi culturi româneşti. Jubileul celor o sută de ani este un nou prilej pentru profesorii şi studenţii Universităţii „C. I. Parhon" să-şi intensifice eforturile, să ridice necontenit calitatea muncii lor, pentru a contribui la progresul şi înflorirea ştiinţei şi culturii întregii umanităţi.

..EXTERN

„Academia germană de limbă şi literatură" din Darmstadt pregăteşte un *Lexicon bibliografic al scriitorilor germani emigraţi* în timpul teroarei hitleriste.

În numărul din 1 septembrie, revista pariziană *Lettres françaises* publică sub semnătura lui Hubert Juin un articol intitulat *Bucarest en 1900*. E o prezentare a capitalei noastre la sfîrşitul secolului trecut în lumina romanelor *Sfîrşit de veac în Bucureşti* de Ion Marin Sadoveanu, *Enigma Otiliei* de G. Călinescu (recent apărute în traducere franceză la editura „La Nef de Paris") precum şi a numeroase citate din versurile lui Eminescu, Macedonski, Coşbuc, Arghezi, Bacovia. Articolul mai pomeneşte de Lucian Blaga, B. Fundoianu, Al. Philippide cuprinşi şi ei în volumul *Introduction à la poésie roumaine* (Introducere în poezia română) care urmează să apară în scurt timp în editura „Club des Amis du livre progressiste (Clubul prietenilor cărţii progresiste).

„Universitatea Radio" care transmite regulat din Moscova conferinţe despre literatura şi arta rusă, sovietică şi străină, a intrat în septembrie 1960 în al doilea an. Ciclul complet al cursurilor este de doi ani.

Traducătorul englez al *Vieţii lui Galilei* de Bertolt Brecht (piesă repetată de mai multe ori, „împotriva uzanţelor", de radiodifuziunea britanică la cererea auditorilor), este marele actor englez Charles Laughton, bine cunoscut spectatorilor romîni.

În timpul planului economic de şapte ani, producţia cărţilor va spori în Republica Democrată Germană cu 169 la sută faţă de anul 1958.

Aurora peste Elba, se intitulează cartea de impresii pe care fostul corespondent al agenţiei T.A.S.S. în R.D.G., Ivan Levin, le-a culeş în timpul şederii sale în Germania. Cartea este editată la Leningrad.

Într-o arhivă din Leningrad s-au găsit importante manuscrise originale ale lui Goethe, Schiller, Heine, Wieland, Herder, Klopstock, Hans Christian Andersen, Jean-Jacques Rousseau, Walter Scott, James Fenimore Cooper şi ale altor scriitori. Manuscrisele sînt în curs de cercetare şi pregătire pentru editare.

După stingerea flăcării olimpice

..SPORTIV

Flacăra olimpică s-a stins, în potirul metalic în care a scînteiat în miezul acestei veri, pe stadionul Centomilla din Roma, a fost coborît din cel mai înalt catarg drapelul cu cele cinci cercuri iar heralzii au ridicat pentru ultima oară spre cer trompetele argintii.

Dar Olimpiada parcă abia începe... Ne aflăm în faţa unor rezultate sportive excepţionale, am înregistrat performanţe care păreau de domeniul fanteziei şi iubitorii sportului închid în inimile lor imagini de neuitat. O linişte numai aparentă a cuprins pistele de atletism, bazinele de înot ori marile arene. Se pregătesc alte olimpiade şi numai orchestra care a executat imnurile ţărilor învingătoare, la Roma, îşi poate îngădui momente de tihnă. E şi firesc. După ce au învăţat nu mai puţin de 74 de imnuri, aceşti maeştri cîntăreţi sînt adevărate enciclopedii muzicale. Şi la Roma, a fost un imn pe care spectatorii l-au ascultat de cele mai multe ori, pe care milioane de oameni îl cunosc. E vorba de imnul sovietic, care a răsunat sub cerul roman de 43 de ori. De 43 de ori reprezentanţii Uniunii Sovietice (obişnuiţi cu înălţimile, mai cu seamă cu cele cosmice) au suit pe cea mai înaltă treaptă a podiumului învingătorilor. Ei au dominat categoric întrecerea celor mai buni dintre cei buni, întrecînd la mare distanţă reprezentativele S.U.A. şi Italiei. Şi în clasamentul neoficial pe puncte, sovieticii sînt primii. Nouă, acest clasament ni se pare cel mai important şi mai edificator, întrucît el oglindeşte eforturile colective ale unei întregi formaţii, fiindcă marile întîlniri nu se cîştigă în mod exclusiv de către individualităţi, de către marii performeri. În clasamentul olimpic, un loc 2 de pildă este răsplătit cu tot atîtea puncte cît ar obţine doi sportivi clasaţi pe locurile 4 şi 5.

În acest clasament, avem bucuria să regăsim, la loc de frunte, în familia celor mai bune zece echipe din lume, şi numele ţării noastre. La Melbourne, ne-am situat pe locul 11 iar la Roma, în ciuda faptului că la unele probe nu ne-am prezentat la valoarea recunoscută, am mai urcat cu un loc. Iolanda Balaş, care a zburat peste cei 185 de centimetri ai ştachetei, Dumitru Pîrvulescu, eternul al patrulea în marile competiţii care a rupt în sfîrşit „tradiţia", Ion Dumitrescu, învingătorul la talere, Ion Cernea, Lia Manoliu, Maria Vicol, Leon Rotman, Ion Ţăranu, Ion Monea şi cele şase fete componente ale echipei de gimnastică, au primit medalii olimpice. În ceea ce priveşte pe Ioli, ea şi-a adjudecat şi ultima perlă care lipsea din colierul superb al izbînzilor ei. Cartea ei de vizită este unică, performanţele ei dincolo de „tabela finlandeză" şi de „limite umane" acceptate: campioană olimpică, campioană europeană, campioană mondială universitară, campioană balcanică, de zece ori recordmenă a lumii, recordmenă olimpică şi europeană! La Roma, ea a lăsat în urmă pe cea de a doua clasată, micuţa poloneză Jozwiakowska, cu 14 cm. !

Dramatică a fost şi proba de săritură în înălţime bărbaţi, unde americanul John Thomas, considerat singurul cîştigător fără emoţii la J.O. a fost învins de doi săritori sovietici Savlakadze şi Brumel care l-au făcut K.O. sărind 2,16 m.

În general la atletism, americanii au fost învinşi în multe probe. Din cele 34 de medalii de aur conferite la atletism (bărbaţi şi femei) sovieticii au cîştigat 11 medalii iar americanii 11.

La haltere, lupte clasice, caiac-femei, gimnastică, scrimă, canotaj academic şi tir, sovieticii l-au învins pe americani categoric.

Condiţiile de concurs fiind mai bune decît la Melbourne, deplasarea mai puţin obositoare şi numărul ţărilor participante atingînd o cifră record, e firesc ca şi performanţele J.O. de la Roma să fie mai ridicate. Dacă în cîteva zile a plouat, în timpul jocurilor, nu e mai puţin adevărat că a plouat şi cu recorduri mondiale şi olimpice. Dintre marile performanţe sînt de notat :

Armin Hary (Germania) 10,2 sec. la 100 m.

Piotr Bolotnikov (U.R.S.S.) 28 :32,2 min. la 10.000 m.

Donald Bragg (S.U.A.) 4,70 m la prăjină.

Herbert Eliott (Australia) 3:35,6 min. la 1.500 m.

La celelalte discipline olimpice au făcut dovada unor calităţi excepţionale: Boris Şahlin (U.R.S.S.) la gimnastică, Murai Rose (Australia) la nataţie, Ahmed Bilek (Turcia) la lupte libere şi Ianoş Parti (Ungaria) la canoe simplu.

Sîntem încredinţaţi că sportivii romîni care au confirmat succesele de la Melbourne, se vor pregăti temeinic, încă de pe acum pentru viitoarea mare confruntare: Tokio 1964 !

G. T.

ANCHETA REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

1. Cum apreciaţi activitatea revistei noastre faţă de sarcina de a oglindi creaţia tinerilor scriitori şi de a o îndruma către temele esenţiale ale activităţii ? În ce măsură se oglindesc în „Luceafărul" preocupările tineretului nostru şi ce propuneri puteţi face în acest sens ?

2. Cum apreciaţi activitatea pe care „Luceafărul o duce în mijlocul începătorilor, al membrilor cercurilor literare, precum şi acţiunea de descoperire a unor noi talente din rîndurile oamenilor muncii ? Ce sugestii ne puteţi da?

3. Ce aţi dori să citiţi în paginile revistei noastre privitor la marile sarcini ale planului de 6 ani ?

4. Care sînt rubricile cele mai interesante ? Ce rubrici noi aţi dori să se iniţieze ?

5. Cum apreciaţi materialele de critică literară din paginile revistei ?

6. Cum apreciaţi şi ce sugestii aveţi în privinţa prezentării grafice a revistei ? (Paginaţie, ilustraţie, titluri etc.).

Rugăm cititorii revistei noastre să ne comunice răspunsurile lor la această anchetă, pe adresa „Luceafărul", Bulevardul Ana Ipătescu 15, Raionul Stalin, cu menţiunea „Luceafărul întreabă cititorii".

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.93; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"